

PORADNIK

W SPRAWACH NAUCZANIA I WYCHOWANIA
ORAZ ADMINISTRACJI W SZKOŁACH
OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH.

TREŚĆ:

Rola propedeutyki filozofji w szkole średniej.
Biblioteka nauczyciela prop. filoz.
Lektura filozoficzna dla ucznia.
Doświadczenia psychologiczne.
Podręczna Biblioteka pedagogiczna.

NAKŁADEM MINISTERSTWA WYZNAŃ
RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

WARSZAWA 1934.

SKŁAD GŁÓWNY: KSIĄŻNICA-ATLAS T. N. S. W. NOWY ŚWIAT 59.

ROLA PROPEDEUTYKI FILOZOFJI W SZKOLE ŚREDNIEJ.

(Treść: 1. Obecny stan rzeczy. 2. Konieczność wyjaśnień dydaktycznych i metodycznych. 3. Cele nauczania. 4. Filozoficzne pierwiastki w życiu ucznia w szkole i poza szkołą. 5. Pogląd na świat. 6. Synteza filozoficzna w ramach nauczania szkolnego. 7. Elementy psychologii i logiki, jako punkt wyjścia do tej syntezy. 8. Planowość w postępowaniu; liczenie się z czasem. 9. Metoda nauczania. 10. Lektura filozoficzna. 11. T. zw. dygresje, ich pożytek i niebezpieczeństwa. 12. Stosunek do innych przedmiotów (korelacja). 13. Zakończenie).

1. Nikt nie wątpi o tem, że w programie szkoły średniej, mającej dać wykształcenie ogólne, nie można pominąć np. matematyki, historii powszechnej, przyrodoznawstwa; nie kwestjonuje się ani pożytku wiadomości pozytywnych z zakresu tych nauk, ani ich wartości z punktu widzenia wychowawczego i formalnego. Gdy jednakże chodzi o t. zw. propedeutykę filozofji, łatwo się spotkać z różnemi wątpliwościami: dla jednych nie jest rzeczą pewną, czy istotnie te wiadomości z psychologii i logiki, jakich uczeń nabywa na lekcjach tego przedmiotu, są niezbędne; inni powątpiewają o tem, czy te lekcje mogą się przyczynić do rozszerzenia horyzontu umysłowego ucznia, zbliżyć go do rozumienia życia i orjentowania się w stosunkach ludzkich, wyćwiczyć go w poprawnem rozumowaniu, nauczyć zdrowego krytycyzmu. Wątpliwości te wypływają ze spostrzeżeń, opartych na dotychczasowej praktyce; przy braku zaś zadowalających na nie odpowiedzi, wyjaśniających niepomyślny stan rzeczy i wskazujących środki naprawy, łatwo już dochodzi się do lekceważenia propedeutyki, zaniedbywania jej, ograniczania, lub nawet zupełnego znoszenia tego przedmiotu, zwłaszcza na korzyść przedmiotów, z których uczniowie mają zdawać egzamin dojrzałości.

2. A jednak propedeutyka filozofji mogłaby odegrać doniosłą rolę w wykształceniu i wychowaniu młodzieży; trzeba tylko,

aby była należycie rozumiana i dobrze nauczana. Na plan pierwszy wysuwa się zatem troska o nauczycieli kompetentnych, przez specjalne studia do swego zadania dobrze przygotowanych, ożywionych duchem prawdziwie filozoficznym. Tymczasem nauczycieli takich mamy bardzo niewiele; liczne zaś osoby są zmuszone do nauczania propedeutyki, chociaż nie posiadają specjalnych studjów filozoficznych. Pragnąc przyjść tym osobom z doraźną pomocą, rozważymy w tym artykule pokrótce: 1-o, samo pojęcie propedeutyki filozofji; 2-o, warunki dobrego nauczania tego przedmiotu.

3. Zgodnie z obowiązującym programem, jednakowym dla wszystkich wydziałów gimnazjalnych, propedeutika obejmuje, w elementarnem ujęciu, podstawowe wiadomości z psychologii i logiki, które z jednej strony mają być powiązane z pierwiastkami filozoficznymi, tkwiącymi w przedmiotach nauczania szkolnego, z drugiej zaś mogą stanowić punkt wyjścia dla okolicznościowych dygresyj ściśle filozoficznych. Nauczyciel powinien się przytem liczyć z zainteresowaniami uczniów, które zresztą będzie rozbudzał, ukazując przy nadarzającej się sposobności zagadnienia z różnych dziedzin filozofji i szkicując historyczne próby ich rozwiązań. Cały tok nauczania ma służyć rozwijaniu w uczniach zdolności do myślenia rzeczowego, jasnego, ścisłego i krytycznego, oraz do odpowiedniego wyrażania swych myśli słowem i pismem.

4. Określając cel nauczania propedeutyki filozofji, autorzy programu wysunęli na plan pierwszy uświadomienie uczniom, że wśród zagadnień szczegółowych, któremi się zajmowali na różnych lekcjach, przewijały się zagadnienia natury ogólniejszej, wiążące się z jakimś faktem, zjawiskiem, z prawem lub regułą, ale wykraczające już poza zakres badań specjalnych. Z zagadnieniami tej natury mogli się spotkać zresztą także poza lekcjami i poza szkołą. Uczniowie mają zatem uświadomić sobie np., że poznając elementy różnych nauk, nie zastanawiali się dotąd, czem jest nauka, jak powstaje i jak się rozwija, do czego zmierza. Pamiętają rozmaite prawa, ale nie umieliby wyjaśnić, co to jest prawo naukowe i nie wiedzą też, co to hipoteza i teoria, choć z hipotezami i teorjami niejednokrotnie się spotykali. Umieją przeprowadzać dowodzenia matematyczne, nie pojmując schematu, według którego rozumują i nie uświadamiając sobie

roli dowodu w naukach formalnych. Wykonywali obserwacje i eksperymenty, nie rozumiejąc, jakie jest znaczenie doświadczenia w naukach realnych. Dociekali sensu wyrazów i zdań, tworzyli pojęcia, wygłaszali sądy; definiowali i klasyfikowali; uczyli się, wiele rzeczy usiłovali zapamiętać (nie wiedząc najczęściej, jak się do tego zabrać, aby w możliwie krótkim czasie osiągnąć możliwie dobre wyniki); ileż razy wzywano ich do uważania, zachęcano do pracy nad sobą, do rozwijania silnej woli, do budowy pięknego, szlachetnego charakteru! Pisywali przecież charakterystyki osób i zdarzeń; probowali oceniać i wartościować z etycznego i estetycznego stanowiska, interesowali się ludźmi i rzeczami, ideami i zjawiskami, nieobce im były wzruszenia i uczucia czci, podziwu, porywy entuzjazmu, obok uczuć i pragnień mniej szlachetnych. Słyszeli też coś niewątpliwie o wielkich prądach umysłowych, o myślicielach greckich, o scholastyce, o Odrodzeniu, o rozwoju i upadkach cywilizacji. Te i tym podobne różnorodne elementy, tkwiące w życiu młodzieży — zarówno indywidualnem jak zbiorowem, w domu i w klasie szkolnej, wśród kolegów — należałoby może jeszcze w gimnazjum poddać rozbiorowi i oświetlić z wyższego, nieznanego dotąd uczniom stanowiska. Wszystko to bowiem przedstawia się im dotąd chaotycznie, wymaga jakiegoś uporządkowania, tu i ówdzie dopełnienia, bądź sprostowania, wreszcie scalenia, powiązania w całość możliwie harmonijną. To właśnie, według programu, zdaje się stanowić podstawowe zadanie nauczyciela propedeutyki: nie tego wszak potrzeba, aby mnóstwo niezwiązanych ze sobą wiadomości, wybranych z różnych dziedzin wiedzy i poznanych w szkole, a także przyniesionych z poza szkoły, powiększyło się jeszcze o jedną dawkę, zaczerpniętą z nowej dziedziny, — lecz trzeba, aby nauczyciel dotąd zdobyte przez ucznia wiadomości i doświadczenia starał się *powiązać* przez wydostanie z nich tego, co pokrewne, co ma znaczenie ogólne, co zasadnicze i podstawowe.

5. Taka też jest istotnie intencja autorów programu, intencja niewątpliwie trafna — trzeba tylko dokładnie zdać sobie sprawę, w jakim sensie może być mowa w szkole średniej o filozoficznej syntezie. Oczywiście, że w wyjątkowych tylko wypadkach (np. dla uczniów bardzo zdolnych, zgrupowanych w Kółku filozoficznym) mógłby nauczyciel (specjalista filozof!) pokusić się o danie zarysu syntezy filozoficznej w znaczeniu ści-

slejszem t. j. zarysu jednego z systematów, zapewne tego, którego sam jest zwolennikiem. Do normalnych obowiązków nauczyciela propedeutyki filozofji to nie należy. Wystarczy naogół zwrócić przy tej czy innej okazji uwagę ucznia na istnienie filozoficznego problemu, zademonstrować — zwłaszcza w związku z lekturą — typowe próby rozwiązań, pod koniec zaś kursu, nawiązując do tych dygresyj, wskazać na konieczność uzupełnienia badań w zakresie nauk szczegółowych przez dociekania filozoficzne, mające na celu, 1-o, krytykę podstawowych pojęć i założeń naukowych, 2-o, syntezę wyników badań specjalnych, w dążeniu do ogólnego poglądu na świat, na rolę i zadania człowieka w świecie. Nie o to chodzi, żeby nauczyciel podsuwał wychowankowi gotowy pogląd na świat i życie, lecz aby go *przygotował do krytycznego rozważenia możliwych stanowisk*, w celu dokonania czasem dojrzałego wyboru, albo — w najszcześniejszym wypadku — podjęcia w tym zakresie próby samodzielnej.

6. Można natomiast i należy mówić o innego rodzaju „syntezie filozoficznej” w szkole średniej, w sensie znacznie skromniejszym: o zebraniu i uporządkowaniu pierwiastków filozoficznych, tkwiących w przedmiotach nauczania szkolnego¹⁾. Nie obejdzie się przytem, rzecz prosta, bez wprowadzenia nowych pojęć; ale musimy być w wyborze tych pojęć jaknajbardziej przeczorni i oszczędni. W tym przedmiocie, więcej niż w jakimkolwiek innym, zależy nie na ilości lecz na jakości. Taką właśnie syntezę program umieszcza na pierwszym planie, jako główny cel nauczania propedeutyki filozofji. Nauczyciel tego przedmiotu, gdyby ten cel udało mu się osiągnąć, spełniłby piękne i wdzięczne zadanie ukoronowania wykształcenia ogólnego na stopniu średnim przez otworzenie swym uczniom *perspektywy na naukę, jako całość*, ponad okruciami poszczególnych umiejętności, przez otworzenie im oczu na wspaniałe wysiłki ludzkiego ducha, walczącego z błędem i złudzeniem i niezmordowanie dążącego do prawdy. Zadanie to jest niewątpliwie bardzo trudne, jednakże nie należy uważać go za niewykonalne. Spełniając je, nauczyciel w dużym stopniu

¹⁾ Mogą się tu znaleźć, zgodnie z przykładami § 4, elementy psychologii, logiki, metodologii, teorii nauki, etyki, estetyki, historii filozofji. Synteza, jakiej nauczyciel mógłby próbować, będzie miała z konieczności charakter jednostronny, w zależności od kierunku jego studiów i osobistych zainteresowań.

przyczyniłby się do przysporzenia państwu światłych, głębiej wykształconych, pełnowartościowych obywateli.

7. Ale przedewszystkiem może się wydać rzeczą niezrozumiałą, dlaczego ta praca systematyzowania i syntetyzowania ma się odbywać w związku z elementarnym kursem psychologii i logiki (w połączeniu z najprostszymi wiadomościami z metodologii i teorii nauk). Otóż dlatego, że jest to droga najłatwiejsza i najekonomiczniejsza. Jeżeli tylko dokonamy wyboru zagadnień z tych nauk w sposób rozsądny, t. j. pamiętając o głównym celu nauczania, nie wdając się w szczegóły ważne dla specjalistów psychologów i logików, ale z szerszego, filozoficznego punktu widzenia raczej obojętne, to — w połączeniu z t. zw. dygresjami — będziemy rozporządzali zasobem faktów, pojęć i metod, umożliwiających uporządkowanie i powiązanie pierwiastków natury bardziej podstawowej i ogólnej, wydobytych z różnych przedmiotów nauczania. Naturalnie, trzeba się bardzo liczyć z czasem. Kto całe tygodnie marnuje na szczegółowe opisywanie oka i ucha, powtarzając raz jeszcze to, co uczniowie słyszeli na lekcjach anatomji i fizyki, oraz na drobiazgowo opisywanie czuć (wrażeń zmysłowych), ten, rzecz prosta, „nie zdąży” porządnie scharakteryzować zjawisk psychicznych w zestawieniu ze zjawiskami fizycznymi i ugruntować na tej podstawie pojęcia doświadczenia. Kto utkwii na długo w semantyce, albo sylogistyce, zapominając, że ma przed sobą uczniów, a nie studentów uniwersytetu, nie będzie miał, oczywiście, czasu na ugruntowanie zasad definicji i klasyfikacji. Nie byłoby też racji zajmować się np. subtelnościami teorii perspektywy z uszczerbkiem dla psychologii uczuć i woli, i t. d. Nie należałoby też pomijać tak doniosłych dzisiaj praktycznych zastosowań psychologii (psychotechnika). Sprawa przedstawia się, naturalnie, najgorzej wtedy, gdy nauczyciel pozwala sobie na opuszczenie całego działu — t. j. całej logiki, bądź psychologii; wtedy o zrealizowaniu celu nauczania propedeutyki nie może być mowy.

8. Przy nauczaniu propedeutyki trzeba koniecznie, w większym jeszcze stopniu niż przy innych przedmiotach, postępować rozważnie i planowo, ogarniając zgóry całość swego zadania. Trzeba się poważnie zastanowić nad tem co, kiedy i jak ma się wykonać; niestety, obserwuje się nieraz albo nieuzasadniony pesymizm co do możliwości osiągnięcia pożądaných wyników, albo lekkomyśl-

ne szafowanie drogim czasem z początkiem roku szkolnego, kiedy matura jeszcze daleko i niejedno możnaby zrobić przy umiejętności i pewnej dozie zapału. Naprzód trzeba wiedzieć, na ile lekcyj faktycznie możemy liczyć; ponieważ normalna praca w klasie ósmej trwa tylko 7 miesięcy (po odliczeniu świąt), więc przy trzech godzinach tygodniowo wypada około 84 lekcyj. Trzeba to uważać za maximum w warunkach obecnych, mogą bowiem wypaść jeszcze jakieś nieprzewidziane okoliczności, — i w tych szczupłych ramach czasowych zamknąć swoje zamiary. Ponieważ kilkanaście godzin — powiedzmy, 12 — wypadnie zużyć na lekturę, reszta tylko pozostanie do podziału pomiędzy psychologię i logikę. Widzimy, że każdy z tych kursów musi być zawarty w 34 — 36 godzinach lekcyjnych. Oczywiście, godziny przeznaczone na lekturę nie będą skupione razem, lecz będą rozrzucone wśród lekcyj logiki i psychologii. *Trzydzieści cztery lekcje na każdy z tych działów*, to niewątpliwie niewiele; ale, rachując się z faktycznym stanem rzeczy, myślny o tem, jakby ten czas można najskuteczniej wykorzystać.

9. Nie powinniśmy zarazem tracić z oczu celu nauczania. Gdyby więc np. ktoś doradzał formę wykładową, jako dającą największą oszczędność czasu, niepodobna byłoby się z tem zgodzić, ponieważ napewno ucierpiałoby przytem ćwiczenie uczniów w samodzielnej i krytycznej myśleniu. Za najskuteczniejszą metodę nauczania propedeutyki filozofii wypadnie uznać nie metodę podającą, lecz naprowadzającą (heurystyczną); jednakże nie w formie czysto pytaniowej, lecz raczej seminaryjno-dyskusyjnej. Ta forma charakteryzuje się, 1-o, przez to, że nauczyciel stara się nie narzucać zagadnień zgóry, lecz dąży do tego, aby one organicznie niejako się rozwijały z rzeczywistych zainteresowań, budzonych i uświadamianych przez nauczyciela *zgodnie z opracowanym planem*; 2-o, przez to, że nauczyciel nie daje dogmatycznie gotowych rozwiązań tych zagadnień, lecz uczeń je zdobywa na drodze pracy do pewnego stopnia samodzielnej, kierowanej tylko przez nauczyciela; 3-o, że dużą rolę odgrywa w nauczaniu lektura i dyskusje, przyczem punktem wyjścia dyskusyj jest bądź lektura, bądź fakty ze szkoły i z poza szkoły, oraz zaobserwowane zjawiska. Metoda ta jest najlepsza, należy więc, nie zrażając się trudnościami, próbować jej zastosowania, zwłaszcza przy dygresjach filozoficznych. Głównie chodzi o to, żeby nowy problemat

nie spadał niejako zniechęca na uczniów, lecz powstawał w sposób naturalny z odpowiedniego zgrupowania materiału faktycznego w związku z realnymi potrzebami, zrozumiałymi przez uczniów i doznawanymi przez nich. Niewątpliwie są jednak działy w kursie propedeutyki, wymagające innego ujęcia; mamy tu na myśli przede wszystkim psychologję poznawania i logikę formalną. Ta okoliczność, że są to dziedziny tak z gruntu odmienne zarówno pod względem przedmiotu, jak metody badania, powinna być właśnie wyzyskana przez nauczyciela w celu zademonstrowania różnicy pomiędzy nauką realną, a nauką formalną. Ucząc *psychologii*, będziemy mieli sposobność podkreślenia doniosłości dokładnej obserwacji zjawisk: lekcje powinny być urozmaicone ćwiczeniami i eksperymentami ściśle splecionymi z tokiem nauczania, wykonanymi przy pomocy jak najprostszyc przyrządów, albo bez przyrządów; pozatem, w jaknajszerszym zakresie, należy się odwoływać do introspekcji, opierać się na tym dość już bogatym materiale doświadczenia wewnętrznego, jakim rozporządza uczeń klasy najwyższej i umiejętnie korzystać z tego materiału dla zapoznania uczniów z dyspozycjami i zjawiskami psychicznymi. Wogóle psychologja szkolna musi być mocno związana z życiem ucznia, z jego myślami, uczuciami, dążeniami; jeżeli o tem nie zapomnimy, niema obawy, by klasa uczyła się niechętnie. Wglądanie w dusze własne, oraz próby czytania w cudzych duszach przy pomocy uważnej obserwacji przejawów zewnętrznych, dostarczyć mogą zawsze wiele świeżego i interesującego materiału. Ale także *logika* formalna nie może stać się w szkole czemś suchem i oderwanem od życia; trzeba ujawnić jej związek z praktycznymi potrzebami każdego oświeconego człowieka, który chce rozumieć, gdy coś słyszy lub czyta, chce możliwie rzadko się mylić w swych rozumowaniach i przewidywaniach, który musi się porozumiewać z innymi ludźmi, przekonywać ich, walczyć o uznanie słuszności swych poglądów. Ciekawem i ważnem ćwiczeniem jest analizowanie i sprawdzanie rozumowań, wziętych z mowy potocznej, z książek, gazet i t. p.

10. Osiągnięcie zamierzeń nauczyciela filozofii zawisło w dużym stopniu od tego, czy potrafi zainteresować młodzież literaturą filozoficzną, oczywiście w odpowiednim wyborze, dostosowanym do jej poziomu umysłowego. Może być mowa o lekturze

w klasie, a więc obowiązkowej dla wszystkich i o nieobowiązkowej lekturze domowej. Polecenie uczniowi, interesującemu się pewnym zagadnieniem, odpowiednich książek lub artykułów jest rzeczą bardzo trudną, zwłaszcza gdy trzeba się ograniczyć do prac wydanych po polsku. Jednakże i u nas zapełnia się z wolna ta dotkliwa luka w literaturze popularno-naukowej, niekiedy w sposób bardzo szczęśliwy (np. artykuły filozoficzne w „Filomacie”). Lektura domowa może być podstawą referatów uczniowskich bądź na zebraniach Kółka, bądź w klasie; referaty takie, połączone z dyskusją, bywają bardzo pożyteczne, o ile nauczyciel rzecz całą poprowadzi umiejętnie. Technika czytania autorów filozoficznych w klasie również wymaga pewnego zastanowienia. I tu obowiązuje zasada: non multa sed multum. Zwłaszcza nowe terminy należy objaśnić dokładnie, gdyż inaczej nie może być mowy o dostatecznym zrozumieniu tekstu. Uczniowie powinni jasno sobie uświadomić bieg myśli i tok rozumowania autora; powinni też pamiętać o tem, że naprzód trzeba myśl cudzą zrozumieć, a potem dopiero można zająć się krytyką poznanego poglądu. Każdy uczeń musi mieć przed oczami tekst czytany; jeżeli niema potrzebnej ilości egzemplarzy książki, trzeba zawczasu przygotować odbitki maszynowe urywków przeznaczonych do opracowania.

11. Lektura może służyć do pogłębienia normalnego kursu logiki z metodologią i psychologią, może też być podstawą dla dygresyj w dziedzinę właściwej filozofii i jej historii. Jakkolwiek w zasadzie pożądane są takie wycieczki w sferę zagadnień filozoficznych w ściślejszym znaczeniu tego terminu — a więc zagadnień gnoseologii (teorii poznania), metafizycznych i etycznych — trzeba zachować w tym względzie wielką rozwagę i ostrożność, aby uniknąć zamieszania w umysłach młodzieży, a także w sferze uczuciowej i moralnej. Zakładając, naturalnie, dobrą wolę nauczyciela-wychowawcy, najwięcej zależy tu od jego taktu, powagi, mądrego umiarkowania; prawdziwy przyjaciel młodzieży, nie doktryner i fanatyk, potrafi uniknąć szkodliwych i gorszących konfliktów, osłabiających wychowawcze oddziaływanie szkoły jako całości. Rozumie się samo przez się, że dyskusje na tematy filozoficzne, nie przemyślane gruntownie przez nauczyciela i należycie przez niego nie przygotowane przez ustalenie właściwej podstawy naukowej, byłyby tylko stratą czasu. Pod żadnym po-

zorem nie wolno nam dopuścić w szkole do pseudofilozoficznego mędrkowania, powierzchownego i chaotycznego.

12. Zasadniczy cel nauczania propedeutyki nie dałby się osiągnąć bez ścisłej korelacji z innymi przedmiotami; to też nauczyciel musi być w ciągłym porozumieniu z kolegami, którzy je reprezentują. Byłoby pożądane wzajemne odwiedzanie lekcji i dyskusje na temat filozoficznych pierwiastków w różnych przedmiotach, oraz możliwości wydobywania ich na jaw w trakcie szczegółowego nauczania. Byłoby dobrze, gdyby specjaliści zwracali uwagę uczniów na prace (przeważnie rozproszone po czasopiśmie), zajmujące się kwestjami z pogranicza danej nauki i filozofii; ułatwiłoby to potem w znacznym stopniu pracę nauczyciela propedeutyki. Może się też zdarzyć, że ten lub ów specjalista zwróci się do nauczyciela filozofii jako fachowca z prośbą o pomoc — np. polonista, który ma się zająć poglądami A. Cieszkowskiego i Z. Krasińskiego, zaproponuje zapoznanie uczniów z głównymi zasadami systematu Hegla, lub klasyk poprosi o wplecenie do kursu zarysu filozofii greckiej. Odmawiać w takich wypadkach byłoby trudno; ale brak czasu nie pozwala też poświęcać na ten cel szeregu normalnych lekcji. Krótkie zagadnienia tego rodzaju można potraktować, jako dygresje; ale jeżeli chodzi o kwestje bardziej złożone, wypadnie dla omówienia ich zebrać chętnych uczniów poza lekcjami, albo omówić je na zebraniach Kółka filozoficznego. Wogóle utworzenie takiego Kółka dla grupy chętnych uczniów, zalecone w „Uwagach ogólnych” do programu, może się znacznie przyczynić do pogłębienia przedmiotu.

13. W krótkim artykule trudno wchodzić w szczegóły, niepodobna wyczerpać bogatego tematu. Zależało nam tylko na tem, aby wskazać, że propedeutyka filozofii, traktowana poważnie, może się stać doniosłym czynnikiem w wychowaniu i wykształceniu dorastającej młodzieży. Po szczegółowe rady i wskazówki — o ile nie mogą być udzielone ustnie przez osoby do tego powołane — musimy zainteresowanych odesłać do podręczników metodycznych i czasopism specjalnych. Niestety, brak dotychczas takich wydawnictw w języku polskim, obce zaś nie są dostosowane do naszych warunków. Chcąc zaradzić, w miarę możliwości, najpilniejszym potrzebom, dajemy w tym zeszycie spisy książek i artykułów dla nauczyciela i ucznia, oraz wykaz doświadczeń

z psychologii, jakie mogą być wykonywane w szkole średniej, wraz z wykazem niezbędnych do nich przyrządów i in. pomocy ¹⁾).

BIBLIOTEKA NAUCZYCIELA PROPEDEUTYKI FILOZOFJI.

(KATALOG ROZUMOWANY).

Przegląd dzieł.

I. Organizacja nauczania. Zagadnienia dydaktyczne (propedeutyka filozofji wogóle). Pierwiastki filozoficzne w przedmiotach specjalnych. Wskazówki do dalszego kształcenia się. Str. 13.

II. *Logika*: a) nauczanie logiki; b) logika formalna; c) metodologja, zagadnienie nauki (teorja nauki). Str. 16.

III. *Psychologja*: a) nauczanie psychologii; b) pojęcia wstępne; c) podręczniki obejmujące całość psychologii; d) kierunki i zagadnienia poszczególne; e) metody psychologii; f) eksperymenty szkolne i ćwiczenia psychologiczne. Str. 23.

IV. Podręczniki propedeutyki filozofji jako całości. Str. 34.

V. a) Wypisy filozoficzne, oraz b) dzieła oryginalne, rozprawy i artykuły, nadające się do lektury szkolnej ²⁾. Str. 36.

VI. Podręczniki, dzieła i rozprawy z zakresu różnych gałęzi filozofji: a) wstępy do filozofji; b) historia filozofji; c) teoria poznania; d) metafizyka; e) etyka; f) niektóre inne dyscypliny, załączane do filozofji (w szerszym znaczeniu terminu). Str. 39.

VII. Dzieła zbiorowe (o treści różnorodnej). Str. 48.

VIII. a) Czasopisma poświęcone sprawom organizacyjnym, bibliografji i nauczaniu filozofji; b) polskie czasopisma filozoficzne i psychologiczne; c) słowniki filozoficzne. Str. 48.

¹⁾ Uwagi i spostrzeżenia, związane z nauczaniem propedeutyki filozofji, oraz poprawki i projekty zmian, bądź uzupełnień zamieszczonych tu opracowań, można kierować bezpośrednio do Instytutu, Warszawa, Hoża 88, I p., Centr. Pracownia dydaktyki prop. filoz. (albo Min. W. R. i O. P., II p., pok. Nr. 21).

²⁾ Co się tyczy lektury samodzielnej ucznia (domowej), ob. wskazówki w artykule następnym (str. 53).

I.

(Organizacja nauczania. Zagadnienia dydaktyczne (propedeutyka filozofji wogóle). Pierwiastki filozoficzne w przedmiotach specjalnych. Wskazówki do dalszego kształcenia się).

1. *Program gimnazjum państwowego*. Lwów, 1931.

2. Twardowski K. *O potrzebach filozofji polskiej*. „Nauka Polska”, t. I. Warszawa, 1918.

Także w odbitce.

3. Twardowski K. *Filozofja w szkole średniej*. „Ruch Filozoficzny”, t. V, Nr. 1. Lwów, 1919—20.

4. Twardowski K. *Kilka uwag o ministerjalnym projekcie programu nauki filozofji w szkole średniej*. „Ruch Filoz.”, t. V, Nr. 10. Lwów, 1919—20.

5. Twardowski K. *Rozprawy i artykuły filozoficzne*. Lwów, 1927.

Artykuły o nauczaniu filozofji. — Tamże przedruk prac wymienionych wyżej. Ob. 152.

6. Sośnicki K. *Propedeutyka filozoficzna w szkole średniej*. „Muzeum”, r. XXXIV, z. 6. Lwów, 1919.

7. Halpern I. *O propedeutyce filozofji w szkole średniej*. Nadbitka z „Przeglądu Filozof.”, XXII, 3. Warszawa, 1919.

Bibliografja do 1919 r.

8. Gołąbek J. *Filozofja w szkole średniej*. „Muzeum”, r. XXXVI, z. 1—2. Lwów, 1921.

Tamże inne artykuły z zakresu nauczania proped. filoz.

9. Kierski F. *Propedeutyka filozoficzna*. „Podręczna Encyklopedia Pedagogiczna”, t. II, str. 417—19. Lwów—Warszawa, 1925.

Bibliografja.

10. Pręgowski P. *Filozofja w szkołach średnich ogólnokształcących*. Warsz.—Lwów, 1916.

Odczyt autora, wygłoszony pod powyższym tytułem jeszcze w 1907 r., wydrukowano jako dodatek do większej pracy p. t. *Zasady racjonalnego wychowania narodowego*. Treść odczytu: Stanowisko filozofji wśród nauk. Znaczenie wychowawcze studjów filozoficznych. Sposoby nauczania filozofji w szkole średniej.

11. *Dyskusja w sprawie propedeutyki filozofji* w „Przeglądzie Filoz.” Głosy: St. Ossowskiego (XXIX 3—4, 1927), B. Zawadzkiego (XXX 2—3, 1927), R. Ettingerowej (XXXIII 1—2, 1930), B. Gaweckiego (tamże), H. Leliszówny (XXXIV 1, 1931), B. Kieszkowskiego (tamże).

12. Blaustein L. *O lekturę filozoficzną w szkole średniej*. „Przegląd Humanistyczny”, r. VI, 1930.

13. Czerny Z. *Nauka filozofji w francuskiej szkole średniej*. „Ruch Filozof.” t. IX, Nr. 3—5. Lwów, 1925.

14. Vandérem F., Th. Ribot, E. Boutroux, P. Janet, A. Fouillée i in. *Pour et contre l'enseignement philosophique*. Extrait de la „Revue Bleue”. Paryż, 1894.

15. Kirchner E. *Methodik der philosophischen Propädeutik*. „Handbuch des Unterrichts an höheren Schulen”, Bd. 7. Frankfurt nad Menem, 1930.

Podręcznik jest przystosowany do wskazań reformy szkolnictwa w Prusach (Richerta) z 1924 r. i tylko częściowo może być użyteczny w naszych warunkach. Główną część książki stanowią dwa rozdziały: o pierwiastkach filozoficznych w poszczególnych przedmiotach i o metodach nauczania filozofji w szkole. Autor daje krytyczny przegląd pomocy nauczania w języku niemieckim.

16. Liebert A. *Die Philosophie in der Schule*. „Pan-Bücherei”, Gruppe Philosophie Nr. 1. Berlin, 1927.

Książka zawiera interesujące rozważania o roli filozofji w szkole średniej. Autor jest zwolennikiem nauczania nie fragmentarycznego (epizodycznego, okolicznościowego, dygresyjnego), lecz systematycznego, mian. chce, aby uczniowie zapoznali się z wybranym systematem filozoficznym (łącznie z teorią poznania i metafizyką). Jako systemat, najlepiej nadający się do tego celu, wskazuje idealizm niemiecki XIX w. Jakkolwiek cel nauczania prop. filoz. określamy odmiennie, stanowisko autora i jego argumenty warto poznać.

17. Münzhuber J. *Philosophische Propädeutik im Anschluss an den einzelwissenschaftlichen Unterricht der höheren Lehranstalten*. „Deutsche Schulausgaben”, herausgeg. v. Dr. P. Lorentz, Nr. 142. Drezno.

TREŚĆ: Wstęp (o filozofji—pro i contra). Filozofja w nauczaniu matematyki — przyrodoznawstwa — historii — języ-

ków — przedmiotów artystycznych — religii. Nadto dodatek o klasyfikacji nauk realnych.

18. Lambek G. i in. *Philosophische Propädeutik im Anschluss an Probleme der Einzelwissenschaften*. Lipsk i Berlin, 1924.

Książka — podobnie jak poprzednia — jest wynikiem przeświadczenia, że filozofja w szkole średniej winna być nauczana w związku z przedmiotami specjalnymi. Wskazując łącznie się z temi przedmiotami zagadnienia o charakterze filozoficznym, autor daje nauczycielowi materiał wysoce wartościowy (szczegółowych wskazówek metodycznych brak). Na treść książki, poza krótkim wstępem wydawcy, składają się rozdziały poświęcone filozoficznemu pierwiastkom tkwiącym w nauczaniu matematyki, fizyki, biologji, historii, literatury pięknej, klasycyzmu; zakończenie stanowi przegląd głównych dyscyplin filozoficznych (przez A. Messera).

19. Kerschensteiner J. *Wesen und Wert des naturwissenschaftlichen Unterrichtes*. Lipsk—Berlin, 1920.

Znakomity pedagog wskazuje w tej pracy olbrzymią wartość nauczania przyrodoznawstwa dla ogólnego wykształcenia. Książka tembardziej godna polecenia, że ta wartość wciąż jeszcze bywa niedoceniana.

Ob. także artykuły w czasopiśmie „Der Philosophische Unterricht” (212), oraz 15.

20. Mahrburg A. *Logika i teoria poznania. Filozofja i metafizyka*. „Poradnik dla samouków”, cz. IV. Warsz., 1902.

Autor, przedstawiciel kierunku zwanego neo-pozytywizmem, był zasłużonym nauczycielem nauk filozoficznych i krzewicielem kultury filozoficznej w latach przedwojennych (um. w 1913 r.) w Warszawie, pozbawionej własnego Uniwersytetu. Książka wydana przed 30 laty nie może, oczywiście, odpowiadać potrzebom dzisiejszym; znajdujemy tu jednak wiele cennych uwag i wskazówek dotyczących literatury dawniejszej. Warto też czytania są obszerne wstępy Mahrburga; ale należy pamiętać, że pod nazwą „filozofji” autor rozumie teorię nauki, a więc tylko rodzaj wstępu do właściwej filozofji teoretycznej czyli metafizyki.

Warto przypomnieć, że pierwszy polski poradnik dla samouków ukazał się już w 1805 r. w Warszawie. Były to „Rady przyjacielskie młodemu czcicielowi nauk i filozofii: pragnącemu znaleźć pewniejszą drogę do prawdziwego i wyższego oświecenia”, pióra kantysty J. K. Szaniawskiego (ur. 1764 r.) (wyd. 2-e we Lwowie, 1823).

21. Twardowski K. *Jak studjować filozofję?* „Widnokręgi”. Lwów, 1910.

22. Twardowski K. *O przygotowaniu naukowem do filozofji.* „Ruch Filoz.” V 6. Lwów, 1919—20.

Obie prace przedrukowano w „Rozprawach i artykułach filozoficznych” (152).

23. Driesch H. *Wie studiert man Philosophie?* „Leipz. Hochschulhefte” Nr. 3. Wyd. 2-e. Lipsk, 1924.

Są to bardzo zwięzłe (8 stron) rady dla słuchaczy uniwersytetu, które mogą się przydać także samoukom w zakresie filozofji, posiadającym wykształcenie specjalne.

Ob. również dział VIa (wstępy do filozofji).

II.

(Logika: a) nauczanie logiki; b) logika formalna; c) metodologja, zagadnienie nauki [teorja naukij].

a). 24. Twardowski K. *O wykształcenie logiczne.* „Ruch Filozof.” V 4—5. Lwów, 1919—20.

Przedruk w „Rozprawach i art. filoz.” (152).

25. Kotarbiński T. *Logika dla nauczycieli a logika matematyczna.* „Ruch Filozof.” IX 9—10. Lwów, 1925.

26. Wąsik W. *Nawiasowy kurs logiki formalnej przy nauczaniu języka polskiego metodą dyskusyjną.* Odbitka z „Przeglądu Pedagogicznego”, r. XXXVII (2), Nr. 9. Warsz., 1918.

27. Dąmbska I. *W sprawie nauczania logiki przy sposobności nauczania języka polskiego.* „Przegląd Humanistyczny”, r. V, z. 3. Lwów, 1930.

Nauczyciel propedeutyki powinien zwrócić na dwie ostatnie prace uwagę kolegi-polonisty.

b). 28. Jevons W. Stanley. *Logika objaśniona figurami i pytaniami.* Przełożył H. Wernic. Wyd. 3-e. Warsz., 1907.

Krótką, elementarną, napisaną bardzo dobrze i zajmująco. Dostępna tylko antykwarycznie.

29. Twardowski K. *Zasadnicze pojęcia logiki i dydaktyki.* Lwów, 1913. (Wyczerp.).

30. Sośnicki K. *Zarys logiki.* Wyd. 2-e. Lwów—Warsz., 1927.

31. Sośnicki K. *Wskazówki do rozwiązania zadań logicznych zawartych w „Zarysie logiki”.* Lwów—Warsz., 1926.

Powszechnie używany podręcznik, nie wolny od usterek, a nawet błędów, ale zalecający się przystępnością, zwięzłością i dużym naciskiem na ćwiczenia praktyczne. „Wskazówki” są przeznaczone dla nauczyciela i nie powinny znaleźć się w ręku ucznia.

32. Jevons W. Stanley. *Logika.* Prz. Cz. Znamierowski. Warsz., 1921.

Książka zawiera wiele użytecznego materiału, pomijanego w innych podręcznikach. Umiejętnie dobrane przykłady z różnych nauk, liczne ćwiczenia i pytania. Niektóre rozdziały nadają się do lektury, bądź zreferowania przez uczniów, np. „Rozwój języka”, „Leibniz o poznaniu i wiedzy”, „Pascal i Descartes o metodzie”, „System logiki Boole’a”. Ścisłość pozostawia miejscami wiele do życzenia.

33. Jones E. E. C. *A Primer of Logic.* Londyn, 1927.

Autorka wyklada w tej książeczce w sposób elementarny logikę klasyczną, ujmując materiał w 8 rozdziałów (określenie i cel logiki; terminy; zdania; stosunki pomiędzy zdaniami (wynikanie bezpośrednie i pośrednie); indukcja; tłumaczenie, klasyfikacja i podział; język i definicja; błędy logiczne). Na końcu dodano zadania (także tematy egzaminacyjne) i słowniczek.

34. Keynes J. N. *Studies and Exercises in Formal Logic.* Wyd. 4-e. Londyn, 1906; przedrukowane w 1928 r.

Świetny wykład logiki tradycyjnej, zaopatrzonej w liczne zadania i ćwiczenia.

35. Śleszyński J. *O logice tradycyjnej.* Wyd. Tow. Filoz., w Krakowie, Nr. 8. Kraków, 1921.

Odczyt ten ma znaczenie podstawowe, powinien też być poznany i przemyślany przez każdego nauczyciela propedeutyki.

36. Śleszyński J. *Teorja dowodu, 2 t.* Kraków, 1925 i 1929.

Znakomity, nieodżałowany profesor U. J. daje w tem dziele jasne pojęcie o logice klasycznej i matematycznej. Tom drugi posiada charakter bardziej specjalny.

37. Łukasiewicz J. *O zasadzie sprzeczności u Arystotelesa.* Kraków (Akad. Um.), 1910.

Autor rozpatruje naukę Arystotelesa w świetle logiki współczesnej, dochodząc do przekonania, że główne znaczenie zasady sprzeczności jest nietylologiczne, ile praktyczno-etyczne. Rozprawa może służyć jako wzór naukowej precyzji w połączeniu z jasnością konstrukcji i wykładu.

38. **Ajdukiewicz K.** *Założenia logiki tradycyjnej*. „Prz. Filozof.” XXIX 3—4, Warsz., 1927.

39. **Czeżowski T.** *Klasyczna nauka o sądzie i wniosku w świetle logiki współczesnej*. Wilno, 1927.

TREŚĆ: Sądy i zmienne elementarne. Funkcje „propozycjonalne” i sądy kwantyfikowane. Sądy logiki klasycznej. Implikacja i wnioski logiczne.

40. **Łukasiewicz J.** *Logika dwuwartościowa*. „Przegląd Filozof.”, r. XXIII (Księga Pamiątkowa ku czci prof. Twardowskiego). Lwów, 1921.

Także w odbitce. — Autor, najwybitniejszy współczesny logik polski, określa w tej pracy logikę, jako naukę o wartościach logicznych. Prof. Łukasiewicz jest twórcą systemu, w którym się zakłada, że istnieją trzy wartości logiczne („logika trójwartościowa”); ta nowa logika jest rozszerzeniem dawnej, dwuwartościowej (prawda i fałsz).

41. **Łukasiewicz J.** *Elementy logiki matematycznej*. Skrypt autoryzowany. Warsz., 1929.

„Książka ta, dzięki swej jasności i przystępności wykładu, może oddać nieocenione usługi nauczycielom i studentom filozofii w szkole średniej, wyjaśniając w sposób gruntowny wiele założeń i nieodmówień w kursach logiki szkolnej”. (Ze słowa wstępnego „od wydawcy”). Wykłady obejmują teorię dedukcji i sylogistykę Arystotelesa. Zaleca się przestudjowanie zwłaszcza wstępu (Kierunki logiki matematycznej; logika matematyczna a logika filozoficzna. Twierdzenia, a reguły wnioskowania; logika zdań, a logika nazw). Dodatek (O rozumowaniu w naukach przyrodniczych) zawiera słuszne uwagi krytyczne o tradycyjnym pojmowaniu indukcji, świadczy jednak zarazem o niedocenianiu przez autora współczesnych badań nad teorią indukcji oraz odrębności przyrodniczej metody badania. Zamieszanie mogłoby wprowadzić zwłaszcza nieodróżnianie prawa naukowego od hipotezy (str. 195).

42. **Carnap R.** *Abriss der Logistik*. Schriften zur wissenschaftlichen Weltauffassung, Bd. 2. Wiedeń, 1929.

Autor jest jednym z najczynniejszych przedstawicieli współczesnego kierunku pozytywistycznego, którego organem

jest czasopismo „Erkenntnis” (wychodzi od 1930 r.), propagujące ściśle związki między filozofią a naukami specjalnymi, zwłaszcza matematyką i fizyką. (Do bliskiego temu czasopismu „Koła wiedeńskiego” należą, oprócz Carnapa, Schlick i Ph. Frank). Zdaniem autora, logistyka stanowi narzędzie, niezbędne przy budowie naukowego poglądu na świat; ten pogląd na świat ma być realizacją fenomenalistycznego programu Ernesta Macha.—Książeczka składa się z dwóch części: teorii i zastosowań (do matematyki, fizyki, nauki o pokrewieństwach, do analizy poznania i analizy mowy).—Por. krytyczne uwagi H. Poincaré’go o symbolicznym języku Peana („Nauka i metoda” (53), str. 117 i nast.).

b)—c). 43. **Biegański Wł.** *Podręcznik logiki i metodologii ogólnej*. Warsz.—Lwów, 1907.

Nadzwyczaj przystępne — chociaż nie zawsze poprawne i niedość ściśle — przedstawienie elementów logiki tradycyjnej i metodologii ogólnej. Zarys rozwoju logiki w Polsce (ostatni, świetny okres nie mógł tu, oczywiście, być uwzględniony). Następne wydania podręcznika były skrócone (kosztem metodologii).

44. **Kotarbiński T.** *Elementy teorii poznania, logiki formalnej i metodologii nauk*. Lwów, 1929.

Dzieło użyteczne przede wszystkim jako niesłychanie sumiennie opracowany słownik terminów naukowych z zakresu semantyki, logiki formalnej i t. d. Własne jednak poglądy autora budzą wiele wątpliwości. — Por. studia krytyczne: K. Ajdukiewicza, „Prz. Filoz.” XXXIII 1/2, str. 140 i nast. i W. Gołembskiego, „Kw. Filoz.” VIII 3.

45. **Ajdukiewicz K.** *Główne zasady metodologii nauk i logiki formalnej*. Skrypt autoryzowany. Warsz., 1928.

TREŚĆ: Zdanie i jego składniki. O uzasadnianiu. Logika formalna. O niektórych sposobach uzasadniania.

c). 46. **Biegański Wł.** *Wnioskowanie z analogji*. Lwów, 1909.

Rozprawa zawiera przegląd teorii wnioskowania na podstawie analogji oraz rozważania o wartości tego typu rozumowania i jego przydatności w nauce.

47. **Gaweckie B.** *Indukcja i dedukcja w badaniu zjawisk przyrody*. „Mathesis Polska”, tom VIII, Nr. 1—2. Warsz., 1933.

48. **Lalande A.** *Les théories de l'Induction et de l'Expérimentation*. Paryż, 1929.

Książka ta powstała z wykładów, wygłoszonych z Sorbonie. Opierając się na badaniach historycznych i systematycznych, autor przedstawia teorie indukcji zarówno z punktu widzenia zastosowań w badaniach naukowych, jak z punktu widzenia analizy filozoficznej. Mamy tu subtelny i bezstronny rozbiór poglądów Fr. Bacona, Galileusza, Descartesa, Boyle'a, Newtona, Huygensa, Leibniza, J. St. Milla, Whewella, A. Comte'a, Claude Bernard'a i in., także współczesnych, jak Duhem, Le Roy, C. S. Peirce, J. Nicod. Myślą przewodnią pracy jest usiłowanie określenia zabiegów umysłu ludzkiego, przedsięwziętych w celu naukowego ujęcia rzeczywistego świata.

49. **Handelsman M.** *Historyka. Zasady metodologii i teorii poznania historycznego.* Wyd. 2-e. Warsz., 1928.

„Przejrzyste i na gruntownych podstawach oparte omówienie zasad metodologii w tym zakresie wiedzy, który w ostatnich lat dziesiątkach doczekał się szeregu rozważań niezmiernie cennych i pobudzających”. (Z. Łempicki w sprawozdaniu z 1-go wyd.). — Pożyteczne wskazówki bibliograficzne dotyczące filozofii historii.

50. **Łukasiewicz J.** *Die logischen Grundlagen der Wahrscheinlichkeitsrechnung.* Kraków (Akad. Um.), 1913.

Traktat bardzo cenny, zwięzły i ścisły; doskonale oświetla pojęcie prawdopodobieństwa. Praca składa się z trzech rozdziałów: teoria wartości logicznych (der Wahrheitswerte) — pojęcie prawdopodobieństwa — uwagi krytyczne na tle historycznym.

51. **Robinson D. S.** *Illustrations of the Methods of Reasoning.* N. Jork — Londyn, 1927.

Rzecz ogromnie pożyteczna; zawiera mnóstwo przykładów rozumowań, wziętych z dziejów nauki (wyjątki z klasycznych dzieł naukowych) i literatury potocznej. Przykłady te stanowią pierwszorzędny materiał do ćwiczeń logicznych. Każdą grupę tematów poprzedzają wyjaśnienia teoretyczne, wskazówki, oraz bibliografia.

52. **Łukasiewicz J.** *O nauce.* „Poradnik dla samouków”, wyd. nowe, t. I. Warsz., 1915.

Świetny odczyt, nadający się jako lektura szkolna. (Rozszerzone opracowanie dawniejszej rozprawy autora „O twórczości w nauce”, Kraków, 1911). Częściowy przedruk p. t. „O rodzajach rozumowania” w wypisach Ajdukiewicza (135).

53. **Poincaré H.** *Nauka i metoda.* Prz. M. H. Horwitz. Warsz., 1911.

54. **Poincaré H.** *Nauka i hipoteza.* Prz. Horwitz pod red. L. Silbersteina. Warsz., 1908.

55. **Poincaré H.** *Wartość nauki.* Prz. L. Silberstein, Warsz., 1908.

56. **Poincaré H.** *Dernières pensées.* Paryż, 1924.

Znane książki wielkiego matematyka, pozornie łatwe, wymagające wyrobionego i przygotowanego umysłu. Wobec olbrzymich postępów nauk ścisłych, dokonanych w ostatnich dziesięcioleciach, niektóre poglądy autora mają już znaczenie tylko historyczne, nie stając się przez to bynajmniej mniej interesującymi. „Ktokolwiek się zajmuje naukami ścisłymi, powinien poznać te arcydzieła piśmiennictwa literacko-naukowego, aby wytworzyć sobie właściwy sąd o fundamentach, na których opiera się nauka...” (M. Smoluchowski).

TREŚĆ: (N. i met.). Badacz i nauka. Rozumowanie matematyczne. Nowa mechanika. Nauka astronomiczna.—(N. i hip.). Liczba a wielkość. Przestrzeń. Siła. Przyroda. — (Wartość n.). Nauki matematyczne. Nauki fizyczne. Wartość przedmiotowa nauki. — (Ostatnie myśli). Ewolucja praw. Przestrzeń i czas. Dlaczego przestrzeń ma trzy wymiary. Logika nieskończoności. Matematyka i logika. Hipoteza kwantów. Stosunki pomiędzy materią a eterem. Moralność i nauka. Unja moralna.

57. **Zieliński T.** *Nauki humanistyczne.* „Wiedza i życie”, VI 1—2. Warsz., 1931.

58. **Borowski M.** *Humanistyczne i empiryczne pierwiastki w nauce.* Lwów, 1913.

59. **Suchodolski B.** *Przebudowa podstaw nauk humanistycznych.* Odbitka z t. VI „Przeglądu Historycznego”. Warsz., 1928.

Sprawozdanie z nowszej literatury niemieckiej, dotyczącej metodologii humanistyki.

60. **Rickert H.** *Kulturwissenschaft und Naturwissenschaft.* Wyd. 6-e i 7-e. Tybinga, 1926.

Autor należy do grupy myślicieli (W. Dilthey, W. Windelband i in.), występujących energicznie w obronie odrębności nauk humanistycznych. Myśliciele ci, przeważnie Niemcy, główny nacisk kładą na takie pojęcia, jak kultura (Anglikom i Francuzom wystarcza pojęcie cywilizacji), wartość i in. Książka składa się z 14 rozdziałów, w których autor, poza uwagami wstępnymi, rozważa kwestje następujące: przyroda a kultura; pojęcie a rzeczywistość; metoda przyrodnicza; przyroda a historia; historia a psychologia; historia a sztuka; historyczne „Kultur-

wissenschaften"; dziedziny (badań) pośrednie. Rozdziały końcowe są poświęcone wyjaśnieniom uzupełniającym.

61. Ostwald W. *Die Pyramide der Wissenschaften*. „Wege der Technik”. Stuttgart i Berlin, 1929.

Jakkolwiek filozoficzne poglądy znakomitego chemika, propagatora monistycznego poglądu na świat, budzić mogą najdalej idące zastrzeżenia, książki jego zawierają tyle ciekawej treści, są napisane z takim talentem, są tak żywe i świeże, że czytanie ich jest nie tylko pożyteczne, ale sprawia też wielką przyjemność. W pracy wymienionej autor wskazuje związki, istniejące pomiędzy poszczególnymi gałęziami wiedzy. Rzecz jest przeprowadzona w postaci rozmowy z czytelnikiem i obejmuje następujące rozdziały: Początki. Bacon z Verulam. Encyklopedyści. Wiek XIX. Krytyka klasyfikacji nauk Comte'a. Spencer i Dewey. Podstawa nauk. Nauki formalne (Ordnungswissenschaften). Nauki realne (Die energetischen Wiss). Fiziologia i psychologia. Nauki społeczne. — Książeczkę zdobia portrety Bacona, d'Alemberta, Comte'a i Spencera.

62. Meyerson E. *Le Cheminement de la Pensée*. Paryż, 1931.

Ta ostatnia praca wybitnego współczesnego teoretyka wiedzy wyraża, podobnie jak prace poprzednie („Identité et Réalité”, 1912; „De l'Explication dans les Sciences”, 1921 — i in.), charakterystyczny dla francuskiej epistemologii wysiłek określenia zasadniczych dążeń poznającego umysłu. Jednym z nich jest, według autora, dążenie do tożsamości, któremu się przeciwstawia różnorodność i wielorakość badanego rzeczywistości świata. (W dwutomowym dziele o istocie naukowego tłumaczenia, imponującym erudycją i szerokością ujęcia zagadnienia, autor rozróżnia dwie koncepcje nauki, pozytywistyczną i racjonalistyczną, przyczem opowiada się za tą drugą). — Najnowsze dzieło składa się z 4 części. W pierwszej autor przedstawia charakter tautologiczny rozumowania dedukcyjnego i charakter „zwodniczy” (décevant) rozumowania indukcyjnego. Część druga poświęcona jest sądom, trzecia — analizie rozumowania matematycznego, czwarta — innym formom rozumowania (poza matematycznym) i zagadnieniom takim, jak różnorodność nauk, stosunek rozumowania do doświadczenia i t. p. Praca Meyersona odznacza się bogactwem myśli i poglądów, opartych na wiedzy głębokiej i wszechstronnej. Przykłady i dowody czerpane są z pierwszej ręki.

Jako wybitne dzieło, pokrewne pracom Meyersona i Lalande'a (48), można wymienić: 63. L. Brunshvicg'a „L'expé-

rience humaine et la Causalité physique”, Paryż, 1922. [Obszerne streszczenie w „Kwart. Filozof.”, t. IV (1926)].

64. Lalande A. *Lectures sur la Philosophie des Sciences*. Wyd. 11-e. Paryż, 1932.

Pożyteczna książka, zawierająca systematycznie ułożone wiadomości z historii nauk ścisłych ze szczególnym uwzględnieniem ich zasad, metod i wzajemnych stosunków, bardzo obficie zilustrowane tekstami pierwszorzędnymi autorów.

TREŚĆ: Nauki — ich klasyfikacja — nauki matematyczne — fizyka i nauki przyrodnicze — n. humanistyczne (les sciences morales) — hipotezy ogólne — nauki a rozum.

65. *Bibliografia naukowawcza (1928 — 1930)*. „Nauka polska” XIII. Warsz. (Kasa im. Mianowskiego), 1930.

Ob. nadto dział VI f ß (Filozofia przyrodoznawstwa).

66. Scholz H. *Geschichte der Logik*. Berlin, 1931.

Krótki zarys historii logiki, ze stanowiska współczesnej logiki matematycznej (logistyki), napisany kompetentnie i żywo. Dodatek bibliograficzny zawiera cenne wskazówki.

III.

(Psychologia: a) nauczanie psychologii; b) pojęcia wstępne; c) podręczniki obejmujące całość psychologii; d) kierunki i zagadnienia poszczególne; e) metody psychologii; f) eksperymenty szkolne i ćwiczenia psychologiczne).

a). 67. Witwicki Wł. *Obraz pierwszej lekcji psychologii w klasie ósmej*. Biblioteczka Dydaktyczna pod red. L. Kobierzyckiego, t. 7. Zamość, 1921.

Nie jest to protokół lekcji rzeczywiście przeprowadzonej, lecz obraz lekcji, jaka mogłaby się odbyć w pewnych warunkach. Uwagi autora, zarówno wstępne, jak towarzyszące przebiegowi lekcji, są interesujące i warto się nad nimi zastanowić. Rażą tylko pewne naleciałości języka i stylu: naprzód tytuł „Godzina” (w sensie „lekcja”, z niem.), dalej wyrażenia takie, jak „brać” przedmiot (szkolny): nie do ręki brać, lecz uczyć się tego przedmiotu; „a ty wiesz” (zaimek zbędny), „wątpił w nie” (zamiast o nich) i in.

68. G. J. *Pierwsza lekcja psychologii na temat „jak i co spostrzegamy?”* „Muzeum”, 1929, z. 4.

69. Blaustein L. *Z zagadnień dydaktyki psychologii*. „Przegl. Humanist.”, r. VI, z. 1 i 2, 1931.

Autor zdaje sprawę z tego, jak wprowadza uczniów w istotę metody introspekcyjnej.

70. Witwicki T. *O metodę pogładową w nauczaniu psychologii*. „Przegl. Human.”, r. VI, z. 1 i 2, 1931.

b). 71. Twardowski K. *O psychologii, jej przedmiocie, zadaniach, metodzie, stosunku do innych nauk i jej rozwoju*. Odbitka z „Encyklopedji Wychowawczej”, Warsz., 1913.

Pracę tę „każdy powinien przestudjować” (W. Witwicki).

72. Brentano F. *Die Psychologie vom empirischen Standpunkte*, 2 t. (Philosophische Bibliothek, 192/3). Lipsk, 1924.

Główne dzieło twórcy t. zw. Szkoły austriackiej, której zasady przeszczepił na nasz grunt jego uczeń, prof. K. Twardowski (Lwów).

73. Saupé E. (wydawca). *Einführung in die neuere Psychologie*. (Handbücher der neueren Erziehungswissenschaft, Bd. 3). Wyd. 4-e i 5-e. Osterwieck—Harz, 1931.

Jest to dzieło zbiorowe, informujące o kierunkach psychologii współczesnej. Zawiera 28 artykułów (z wykazami literatury), pióra specjalistów. A. Heussner pisze o psychologii W. Wundta, A. Messer o Szkole wüzburgskiej, K. Siegel o psychologii Höffdinga, Jodla, Jamesa i Groosa (przyrodnicze ugruntowanie psychologii), M. Wertheimer o psychologii postaci, A. Riekel o badaniu pamięci zmysłów (ejdetyka), A. Prandtl o psych. skojarzeniowej (asocjacyjnej), F. Dittmers o psych. determinacyjnej, H. Johannsen o podstawach psych. myślenia, P. Bodé o psych. humanistycznej, W. Schmied-Kowarzik o fenomenologii i psych. nie-empirycznej, R. Müller-Freienfels o psych. życia (w przeciwstawieniu do psych. świadomości), W. Stern o psych. personalistycznej, J. Wagner o psych. stosowanej, J. Cohn o psych. różniczkowej, F. Giese o psychotechnice, W. O. Döring o psych. nauczyciela, A. Messer o psych. religii, Erismann o psych. tłummu, F. Raab o psych. społecznej, Thurnwald o psych. ludów, P. Lazarsfeld i pani Ch. Bühler o behaviour yzmie, J. Hinsche o psychol. rozwojowej, K. Camillo Schneider o psych. zwierząt, O. Tumlriz o psych. wieku młodzieńczego, O. Kutzner o psychoanalizie, A. Adler o psych. indywidualnej, E. Utitz o charakterologii, T. K. Oesterreich o parapsychologii (metapsychice).

74. Bühler K. *Die Krise der Psychologie*. Wyd. 2-e. Jena, 1929.

TREŚĆ: Charakterystyka obecnego położenia (impresjonizm i psychologia skojarzeniowa, psych. myślenia, psychoanaliza, behaviouryzm, psych. humanistyczna). Trzy aspekty psychologiczne. Jedność psychologii: Krytyka psychoanalizy. — Autor, gruntowny znawca współczesnej psychologii, dobry i pewny przewodnik wśród różnorodnych jej prądów i kierunków, poddaje krytyce główne z tych kierunków w celu przyczynienia się do przezwyciężenia obecnego kryzysu w psychologii. Myślą przewodnią książki jest przekonanie o możliwości i potrzebie połączenia pozytywnych zdobyczy wszystkich kierunków psychologii współczesnej, przyczem należy unikać jakiegokolwiek przesady.

c). 75. James W. *Pogadanki psychologiczne*. Prz. I. Mszczeska. Wyd. 6-e. Warsz., 1931.

Są to odczyty dla nauczycieli, wygłaszane przez znakomitego uczonego; łatwe i zajmujące, pisane są lekko, nieco pobieżnie. Nadają się np. do lektury domowej dla ucznia, mogą się także przydać nauczycielowi propedeutyki.

76. James W. *Psychology (Text-Book of Psychology)*. Londyn.

Znany podręcznik psychologa i filozofa amerykańskiego, stanowiący skrót dzieła p. t. „Principles of Psychology” (Zasady ps.), może oddać nauczycielowi wielkie usługi. Autor traktuje psychologię, jako naukę przyrodniczą (por. art. Siegel’a w 73), mającą za zadanie „opis i wyjaśnienie stanów świadomości, jako takich” (Ladd).

77. Witwicki Wł. *Psychologia do użytku słuchaczy wyższych zakładów naukowych*, 2 t. Wyd. 2-e. Lwów, 1930 i 1933.

Książkę, napisaną w duchu Szkoły lwowskiej (wywodzącej się od austriackiego uczonego F. Brentana, ob. 72); czyta się łatwo dzięki barwnemu stylowi i licznym przykładom z życia. — W szkołach średnich używa się powszechnie „Zarysu psychologii” tegoż autora (wyd. 3-e, Lwów—Warszawa, 1931). Podręcznik ten posiada pewne zalety, nie jest jednak wolny od nieścisłości; główną zaś jego wadą jest nierównomierny rozkład materiału.

78. Titchener E. B. *Podręcznik psychologii*. Prz. A. Chojecki. Warsz. (Kasa im. Mianowskiego), 1929.

Tegoż autora popularne „Początki psychologii” (prz. Cz. Znamierowskiego, wyd. 3-e, Warsz., 1921) były dawniej używane u nas w gimnazjach jako podręcznik. — Prace tego wybitnego psychologa amerykańskiego (ucznia W. Wundta) mają duże za-

lety, można też z nich korzystać celem uzupełnienia materiału zawartego w innych podręcznikach. — W przeciwieństwie do Stout'a (82), który główny nacisk kładzie na „funkcje” (akty subiektywne), Titchener jest psychologiem „treści”. Jego „Podręcznik”, według słów tłumacza, „daje doskonałe analizy *przekrojów* psychologicznych, nieraz jednak ze szkodą *ciągłości* życia duchowego, owego „potoku świadomości”, o którym mówi James” (str. XI). Książka zawiera opisy (z rys.) wielu metod eksperymentalnych i przyrządów, oraz (po każdym rozdziale) wskazówki do dalszego czytania.

79. Ebbinghaus H. *Grundzüge der Psychologie*, 2 t. (Tom I, wyd. 4-e, opr. K. Bühler). Berlin i Lipsk, 1919.

80. Lindworsky, ks. J. *Experimentelle Psychologie*. Wyd. 4-e. Monachjum, 1927.

Książka daje możliwie pełny obraz wyników badań nad psychiką człowieka dojrzałego i zawiera duże bogactwo materiału doświadczalnego. Autor zajmuje się kolejno elementami psychicznymi i elementarnymi związkami — odnową wyobrażeń, jako podstawą wyższych aktów psychicznych — złożonymi faktami z zakresu poznawania, uczuć i woli — zjawiskami związanymi ze zbiorowym życiem psychicznym (język, obyczaj, sztuka, religia), wreszcie szczególnymi i wyjątkowymi stanami duszy (senne zwidzenia, hipnoza). Jako główny czynnik wyjaśniający autor przyjmuje t. zw. akty względne. Wstęp informuje zwięźle o istocie psychologii eksperymentalnej.

81. Roustan D. *Lçons de Philosophie. I. Psychologie*. Wyd. 12-e. Paryż, 1930.

Jest to podręcznik do użytku wyższych klas licealnych (Classes de Philosophie). Autor zajmuje się głównie złożonymi procesami psychicznymi, przyczem się opiera na faktach konkretnych. Do zagadnień psychologicznych nawiązuje kwestje natury filozoficznej, rozpatrując je z różnych punktów widzenia i przytaczając bezstronnie przeciwstawne opinie. Każdy rozdział jest zaopatrzony wykazem bibliograficznym. Książka, podobnie jak inne wydawnictwa francuskie tegoż typu, zaleca się bardzo praktycznym układem treści, ułatwiającym uczenie się (streszczenia, podtytuły, etc.).

d). 82. Stout J. F. i A. F. Shand. *Zarys psychologii*. Prz. Cz. Znamierowski. Wyd. 2-e. Warsz., 1929.

Książeczka (dosyć trudna) zawiera wartościowe i ciekawe przykłady subtelnej analizy psychologicznej, opartej na introspekcji. Zasluguje na uwagę zwłaszcza rozdział XVI p. t. Źródła wzruszenia czułości. — Ob. 78.

83. Twardowski K. *O istocie pojęć*. Lwów, 1924.

TREŚĆ: Wyobrażenia i pojęcia. Sądy przedstawione. Definicja pojęcia; główne rodzaje pojęć. Myślenie symboliczne i hemisymboliczne. Z logiki pojęć. O niektórych innych teorjach pojęć. — Ob. komentarz T. Czeżowskiego, „Przegląd Filozof.” XXVIII 1/2, str. 106 i n.

84. Błachowski S. *Nastawienia i spostrzeżenia*. Wyd. Pol. Tow. Filoz. we Lwowie, t. IX. Lwów, 1917.

We wstępie do swego studjum autor charakteryzuje dwa przeciwne sobie kierunki psychologii współczesnej: kierunek funkcyjny (Husserl, Lipps, Stout) i sensualistyczny (nacisk na treści świadomości) (Titchener, Ziehen) (por. 78); sam skłania się ku pierwszemu. — Termin „nastawienie” jest odpowiednikiem niemieckiego „Einstellung”.

85. Blaustein L. *Przedstawienia imaginatywne*. Lwów, 1930.

86. Blaustein L. *Przedstawienia schematyczne i symboliczne*. Lwów, 1931.

Według określenia autora, są to badania z pogranicza psychologii i estetyki. Autor, uczeń prof. Twardowskiego, jest jednym z licznych u nas zwolenników kierunku psychologii, pochodzącego od F. Brentana, wybitnego przedstawiciela wspomnianej wyżej psychologii „aktów” (ob. 72, 78, 84) i A. Meinonga. Szkoła ta (austriacka) troszczy się przede wszystkim o ustalenie poprawnej terminologii psychologicznej i ma charakter opisowo-teoretyczny. Autor wymienionych tu rozprawek zajmuje się np. „przedmiotami intencjonalnymi”, które uważa za fikcje. (Przedst. imagin., str. 60, ods. 2).

87. Radomska-Strzemecka H. *Monografia testu definicji*. Wyd. Naukowego Tow. Pedagogicznego. Warsz.—Lwów, 1931.

Obszerna ta praca z zakresu eksperymentalnej psychologii stosowanej jest sprawozdaniem z wieloletnich badań autorki. Zasluguje na uwagę próba rozgraniczenia dwu zagadnień: samego rozumienia wyrazu i wyrażenia tego rozumienia (treści i formy odpowiedzi).

O metodzie testów — ob. III e.

88. Bernheim E. *Automatyzm i sugestja*. Prz. A. Arct i S. Błachowski. Poznań, 1924.

89. Ochorowicz J. *Z dziennika psychologa.*

Zdaniem prof. Witwickiego „bodaj że najbardziej zajmująca i pożyteczna z dawniejszych rzeczy” (wyd. w 1876 r.), jako lektura z zakresu psychologii dla uczniów, Także dla nauczycieli!

90. Janet P. *La médecine psychologique.* Paryż, 1923.

Książka poświęcona racjonalnej terapii chorób nerwowych. Według autora, istnieją dwa rodzaje środków leczniczych: 1-o, odpoczynek, uproszczony tryb życia i t. p.; 2-o, oddziaływanie na psychikę chorego, mające na celu wzbudzenie w nim wiary we własne siły, wywołanie chęci do życia o określonym celu i t. p. Janet wprowadził do psychologii pojęcie napięcia (tension) psychologicznego, zmiennego w zależności od wpływów środowiska, obecności lub braku warunków pobudzających myśli i uczucia jednostki. — Książka obfituje w przykłady.

91. Coster G. *Psychanaliza w zastosowaniu do ludzi normalnych.* Prz. M. Górski, Warsz., 1929.

Jest to popularne streszczenie poglądów Freuda, Junga i Adlera, traktowanych łącznie. Autorka omawia tematy następujące: energia instynktowna — lęki — instynkt władzy — instynkt płciowy — sny.

92. Green J. H. *Psychoanaliza w szkole.* Prz. Z. Ziemiński. Wyd. 2-e. Warsz., 1930.

Książka umiarkowana i przystępna; autor wprowadza w dziedzinę psychoanalizy stopniowo, biorąc za punkt wyjścia przypadki konkretne, z życia.

93. Pfister O. *Psychanaliza na usługach wychowania.* Prz. J. Mirski. Lwów — Warsz., 1931.

Autor (pastor szwajcarski) reprezentuje kierunek umiarkowanego freudyzmu (podobnie jak Green). Książka składa się z trzech części: w pierwszej uzasadnia się potrzebę pedagogiki psychanalizycznej; druga podaje naukowe uzasadnienie doktryny, oraz stawia postulat wychowania analizycznego; trzecia zajmuje się praktyką tego wychowania.

94. Abramowski E. *Źródła podświadomości i jej przejawy. Psychologia postrzeżenia i stanów bezimiennych.* Warszawa, 1914.

„Dzielo Abramowskiego należy niewątpliwie do najciekawszych prac z zakresu psychologii — nie tylko w Polsce”. (S. Błachowski). (Szkoda, że opracowanie językowe i korekta pozostawiają wiele do życzenia).

95. Abramowski E. *Le subconscient normal.* Paryż, 1914.

Uczony polski przedstawia w tem dziele swą teorię pamięci, opartą na własnych badaniach eksperymentalnych nad kryptomnezją.

96. Błachowski S. *Typologia ejdetyczna i jej znaczenie pedagogiczne.* Poznań, 1927.

97. Krueger F. *Der Strukturbegriff in der Psychologie.* Wyd. 2-e. 1931.

98. Wertheimer M. *Über Gestalttheorie.* Philos. Akademie Erlangen. Erfurt, 1925.

Jednym z najbardziej charakterystycznych rysów nowej psychologii jest traktowanie faktów życia psychicznego w ich całości („postacie”, „struktury”) w przeciwieństwie do „atomistycznego” stanowiska psychologii dawnej, która usiłowała budować, biorąc za podstawę abstrakcyjne „elementy”. Jako wybitnych przedstawicieli tego kierunku można wymienić, obok Wertheimera, psychologów niemieckich Köhlera i Koffkę.

99. Hoffmann H. *Das Problem des Charakteraufbaus. Seine Gestaltung durch die erbbiologische Persönlichkeitsanalyse.* 1926.

100. Dybowski, ks. M. *O typach woli.* Prace Psychologiczne, t. VI. Lwów — Warszawa, 1928.

Autor podaje wyniki własnych badań; rezultatem ich jest ustalenie 4 podstawowych typów woli.

101. Baley S. O „behaviour’yźmie”. „Rocznik Pedagogiczny”. Warszawa, 1929.

102. Colvin S. Sh. i W. Ch. Bagley. *Postępowanie człowieka (Human behaviour).* Prz. J. Moszczeńska. Wyd. 2-e. Warszawa, 1930.

Podręcznik psychologii, przeznaczony dla początkujących nauczycieli, omawia naprzód ogólne zasady postępowania, następnie traktuje kolejno o machinalnych sposobach postępowania i o postępowaniu świadomem.

103. **Rondthaler A.** *Psychologia indywidualna Alfréda Adlera, jako metoda pracy wychowawczej w szkole.* Wyd. 2-e. Warszawa.

Książeczka obejmuje trzy krótkie odczyty dyr. Rondthaler (Metoda psychologii indywidualnej d-ra A. Adlera. Praca wychowawcza a psychologia, Metoda psychologii indywidualnej A. Adlera w zastosowaniu do pracy wychowawczej w szkole) — oraz obszerny artykuł A. Simona i K. Seelmana p. t. Z praktyki szkolnej, z cennymi charakterystykami 4 chłopców „trudnych do prowadzenia”: „nieprzystępnego”, „bojaźliwego”, „uciekiniera”, „wzorowego”.

104. **Chmaj L.** *Teoria pedagogiczna psychologii indywidualnej.* (Rzecz o A. Adlerze). Odbitka z „Ruchu Pedagogicznego”, Nr. 5—7. Kraków, 1930.

TREŚĆ: Przemiany w psychologii. Freud i Adler. Podstawowe pojęcia psychologii indywidualnej. Zagadnienie wychowania. Uwagi krytyczne. (Kwestjonariusz).

Por. 91 i 120.

105. **MacDougall W.** *Psychologia grupy.* Prz. J. Chałasiński. Bibl. przekładów dzieł pedag., t. 14. Lwów—Warszawa, 1930.

Cenne to dzieło dobrze wprowadza w zagadnienia psychologii społecznej.

TREŚĆ: Ogólne zasady psychologii zbiorowej. Psychika narodowa i charakter narodu. Rozwój narodowej psychiki i narodowego charakteru (zagadnienia genetyczne, zwłaszcza znaczenie rasy). — Tłumacz zaopatrzył książkę we wstępny zarys historyczny, zawierający określenie stanowiska autora wśród teoretyków socjologii i rzut oka na jego doktrynę instynktów i uczuć. Uzupełnia książkę bibliografia obca i polska.

106. **Heinrich Wł.** *Psychologia uczuć.* Kraków, 1907.

Autor rozwija dualistyczną teorię uczuć, t. j. przyjmuje tylko dwie zasadnicze jakości: przyjemność i przykrość, które nazywa nastrojami. (Podobnie: Ebbinghaus, Jodl, Külpe). Przeważnie temu jest stanowisko pluralizmu (Wundt, Volkelt, Lipps, u nas M. Sobeski), według którego istnieje wiele jakościowo odrębnych „nastrojów”.

Z obcych prac z tego zakresu można wymienić 107. **Th. Ribot'a** „*La psychologie des sentiments*” i „*La logique des sentiments*”. O tej ostatniej (istnieje polski przekład K. Błeszyń-

skiego p. t. Logika uczuć) ob. studjum krytyczne J. Ochorowicza, „Przeł. Filozof.” VIII 3 (1905).

108. **Dawid J. Wł.** *Inteligencja, wola i zdolność do pracy.* Wyd. 3-e. Bibl. dzieł pedag. Nr. 3—5. Warszawa, 1927.

Autorowi tego dzieła, wybitnemu psychologowi i pedagogowi polskiemu, zawdzięczamy m. in. znakomite testy porządkowania obrazków (t. zw. metoda przyczyn i skutków) (później, niezależnie od Dawida, wprowadził je Belg O. Decroly). — Książka jest poświęcona zastosowaniu psychologii do ważnego celu praktycznego, jakim jest ocena uzdolnienia jednostki do spełniania zadań życiowych.

109. **Claparède E.** *Psychologia dziecka i pedagogika eksperymentalna.* Prz. M. Górski. Wyd. 2-e. Bibl. dzieł pedag. Nr. 10—11. Warszawa, 1927.

Znane, wartościowe dzieło, nie zawiera całkowitego wykładu psychologii dziecka i jej zastosowań, lecz pewne próby opracowań monograficznych z tej dziedziny (np. rozdział o zabawie); autorowi chodzi przede wszystkim o krytyczne oświetlenie metod i zagadnień tworzącej się dopiero wiedzy o dziecku. Dane bibliograficzne mogą ułatwić dalsze studia.

110. **Stern W.** *Inteligencja dzieci i młodzieży.* Prz. T. Klimowicz. Warszawa, 1927.

Ob. również prace 111. **A. Wiegnera**, drukowane w „Kwart. Psycholog.” (także wydane w Poznaniu jako osobne odbitki): „Na marginesie nowej próby W. Sterna zdefiniowania pojęcia inteligencji” (1930) i „W sprawie definicji psychologicznego pojęcia inteligencji” (1931).

112. **Kreutz M.** *Fazy rozwoju psychicznego dzieci i młodzieży.* Wilno, 1931.

113. **Kuchta J.** *Fazy rozwoju psychicznego a praca szkolna.* 1932.

114. **Baley S.** *Psychologia wieku dojrzewania.* Wyd. 2-e. Lwów—Warszawa, 1932.

Praca, oparta częściowo na własnych badaniach autora, przeprowadzonych przeważnie w szkołach żeńskich w Warszawie, informuje kompetentnie i dokładnie o obecnym stanie psychologii ważnego okresu w życiu człowieka.

115. **Bühler Ch.** *Das Seelenleben des Jugendlichen.* Wyd. 5-e. Jena, 1929.

Była to pierwsza próba (książka ukazała się w 1921 r.) naukowego przedstawienia całokształtu psychologii wieku młodzieńczego. Metoda autorki polega na systematycznym rozbiore wytworów obiektywnych, przedewszystkiem pamiętników młodzieży. Obecne opracowanie opiera się na 52 pamiętnikach (dziennikach). — Obszerny wykaz literatury przedmiotu.

116. Baumgarten F. (pani). *Badanie uzdolnień zawodowych*. Prz. J. Saloni. Lwów—Warszawa, 1930.

e) 117. Joteyko J. *Metoda testów umysłowych i jej wartość naukowa*. Prace Psycholog., t. III. Lwów—Warszawa, 1924.

Metoda testów (prób, stwierżeń) jest popularna, często jednak nadużywana i przeceniana. Autorka podaje szereg przykładów testów służących do badania umysłu (np. komplet testów Termana), zajmuje się metodami statystycznymi (cenny rozdział III) i t. d., wprowadza więc w samodzielne stosowanie tej metody; brak jednak w tej książce wszechstronnej krytycznej oceny wartości przytaczanych testów.

118. Kreutz M. *Zmienność rezultatów testów. Cz. I. Znaczenie zmienności rezultatów dla wartości testów*. Badania Psycholog., IV. Lwów, 1927.

Autor dochodzi do wniosku, że „zmienność (rezultatów) wskazuje na zasadnicze braki w podstawach rozumowych, na których się cała metoda testów opiera i usuwa rację bytu tej metody w formie dziś stosowanej” (str. 68). W części II swej pracy autor ma się zająć „zbadaniem... przyczyn zmienności, celem uzyskania sposobów niezbędnego ulepszenia metody testów” (str. 70).

119. Jaroszyński T. *Metody badań psychologicznych w szkole*. Wyd. 2-e. Warszawa, 1925.

Praca ta pojawiła się w wyd. 1-em w 1920 r., usiłując wypełnić dotkliwą lukę w naszej literaturze psychologiczno-pedagogicznej. Książka zawiera znaczną liczbę testów. Autor, który opiera się na pracach E. Claparède'a, jest w opracowaniu materiału mało krytyczny i niedość staranny.

120. Mikulski K. *Badania psychologiczne w szkole średniej*. (Sprawozdanie z poczynań). Warszawa, 1930.

Instytucja psychologów szkolnych jest u nas jeszcze nowością. Autor przypomina projekt ś. p. prof. J. Joteykówny, ujmujący zadania psychologa szkolnego w 10 punktach. (Zdaniem na-

szem należy dążyć do tego, aby był nim nauczyciel propedeutyki filozofji). Autor stosuje w swych badaniach głównie metodę psychologii indywidualnej A. Adlera, co — oczywiście — nie jest konieczne. (Inną drogą idzie u nas np. prof. S. Baley). Jeden z rozdziałów jest poświęcony uwagom o psychologii Adlera.

121. Schulze R. *Aus der Werkstatt der experimentellen Psychologie und Pädagogik. Begabungsforschung und Berufsberatung*. Wyd. 5-e. Lipsk, 1922.

Zadaniem książki jest zaznajomienie szerszych kół z eksperymentalną metodą psychologii i pedagogiki. Bardzo liczne ilustracje ułatwiają zrozumienie stosowanych metod i konstrukcji przyrządów.

TREŚĆ: Wstęp. Matematyczne podstawy pomiarów. Czucia. Wyobrażenia i pojęcia. Uczucia. Zjawiska woli. Świadomość i uwaga. Asymilacje. Pamięć. Apercpcja. Mowa. Praca fizyczna. Praca umysłowa. Metoda korelacji. Badanie uzdolnień. Poradnictwo zawodowe. — Por. 116.

f) 1) 122. Twardowski K. *Psychologia bez przyrządów*. „Wiedza i postęp”, r. I, Nr. 1. Kraków, 1912.

Także w odbitce; przedruk w „Rozpr. i artyk. filozof.” (152).

123. Bykowski L. Jaxa. *Szkic programu ćwiczeń praktycznych z psychologii w gimnazjum*. „Muzeum”, XXXVI 1—2. Lwów, 1921.

124. Bykowski L. Jaxa. *Podręcznik do zajęć praktycznych z dziedziny psychologii*. Lwów—Warszawa, 1925.

125. Bykowski L. Jaxa. *Wskazówki metodyczne do zajęć praktycznych z dziedziny psychologii*. Lwów — Warszawa, 1925.

Cenne prace znanego pedagoga, oparte na własnym doświadczeniu autora (obecnie prof. Un. Pozn.). Ucząc psychologii, należy mieć zawsze pod ręką te książeczki, choć nie wszystkie z bardzo licznych eksperymentów są pomyślane szczęśliwie.

126. Zawirski Z. *Przegląd najważniejszych doświadczeń z psychologii*. (Dodatek do przekładu „Zasad psychologii” A. Höflera, wyd. 2-e). Lwów, 1927.

Sam podręcznik Höflera („Zas. ps.”) — suchy i dogmatyczny — na polecenie nie zasługuje.

127. Höfler A., S. Witasek, W. Kammel. *Hundert psychologische Schulversuche*. Wyd. 4-e. Lipsk, 1918.

1) Por. literaturę w artykule o „doświadczeniach psychologicznych w szkole średniej” (str. 64).

Znany i ceniony podręcznik zawiera w tem wydaniu 125 doświadczeń (ćwiczeń i eksperymentów), z których można dokonać wyboru, stosownego w danych okolicznościach. (Por. art. o dośw. psychol.).

128. Pauli R. *Psychologisches Praktikum. Leitfaden für experimentell-psychologische Übungen*. Wyd. 4-e. Jena, 1930.

Podręcznik metod psychologii eksperymentalnej, przeznaczony do użytku uniwersyteckiego; jednak pewne szczegóły mogą być użyteczne także w szkole średniej.

IV.

(Podręczniki propedeutyki filozofji jako całości).

129. Haberd M. *Leitfaden für den philosophischen Einführungsunterricht. I. Psychologie. II. Logik und Problemenlehre*. Wiedeń i Lipsk, 1928 i 1930.

Jest to zwięzły austriacki podręcznik elementów psychologii, logiki z metodologią i filozofji w ścisłym znaczeniu tego terminu, wprowadzonych do szkoły średniej w celu powiązania wiadomości szczegółowych i wytworzenia pewnego spójnego obrazu. Psychologia i logika nie są tu celem same przez się, stanowią jedynie środek do poznania zjawisk życia; wyjaśnienie tych zjawisk, oraz wskazanie zasadniczych problemów i zadań życiowych, jest — zdaniem autora — głównym celem nauczania filozofji w szkole średniej.

TREŚĆ. Część I: wstęp, psychologia poznawania (postrzeżenia, wyobrażenia i pojęcia, myślenie), uczucia, popęd i wola, psychologia jednostki i grupy. Część II: logika (pojęcie, sąd, wniosek; metodologja), oraz dział, zatytułowany „Problemenlehre”. — Całą książkę przenika tendencja praktyczna, życiowa (omawia się np. psychologję reklamy, kartoteki, zasady księgowości (buchalterji), organizację pracy (metoda Taylora), etc.); najwyraźniej ujawnia się ta tendencja w drugiej części ostatniego działu, poświęconej człowiekowi (część pierwsza, „O bycie”, przedstawia b. zwięzłe różne typowe poglądy na świat). Dział „O człowieku” traktuje kwestje następujące: pochodzenie człowieka, ciało i dusza, stosunki pomiędzy ludźmi, stosunek człowieka do przyrody, cywilizacja.

130. Vogt, k s. P. *Stundenbilder der philosophischen Propädeutik. I. Psychologie. II. Logik*. Fryburg w Br., 1909.

Dzieło to może oddać pewne usługi ze względu na obfitość zawartego w niem materiału. Wbrew tytułowi, nie są to jednak ani wzory, ani przykłady lekcyj szkolnych.

TREŚĆ: Uwagi wstępne. Doznawanie (das Empfinden). Poznawanie (das Erkennen). Uczucie (das Fühlen). Dążenia duchowe. Niektóre poszczególne zjawiska psychiczne (tu omawia się, m. in., pojęcie duszy i stosunek ciała do duszy). O celu myślenia. Błąd i prawda. Prawa myślenia. Elementy myśli (logika formalna). Źródła poznania (żarys teorii poznania). Metodologia. Uwagi końcowe, poświęcone sposobom unikania błędów w myśleniu i wyrażaniu myśli.

Nadto można wymienić: 131. Lehman R. *Lehrbuch der philosophischen Propädeutik*. Wyd. 3-e. Berlin, 1911. — 132. Willmann O. *Philosophische Propädeutik für den Gymnasialunterricht und das Selbststudium bearbeitet. I. Logik. II. Empirische Psychologie. III. Historische Einführung in die Metaphysik*. Fryburg.

133. Cu villier A. *Manuel de Philosophie. I. Introduction générale. Psychologie. II. Logique, Morale, Philosophie générale*. Paryż, 1931—2.

Jest to podręcznik, przeznaczony dla „klas filozoficznych” (Classes de Philosophie) liceum francuskiego. Jest przystosowany do wymagań programu z 1925 r. i obejmuje psychologję, logikę, etykę i metafizykę. Według autora, rozmyślenia filozoficzne powinny się opierać na danych pozytywnych — w przeciwnym razie łatwo schodzą na manowce. Zgodnie z tą zasadą rozpoczyna wykład od nagromadzenia faktów i unika przedwczesnych uogólnień; zabiega o to, aby uczeń nie wyniósł wrażenia, że filozofja jest zbiorem teoryj sprzecznych, wzajemnie się wykluczających; dąży do wyrobienia w nim przekonania, że filozofowanie polega na wysiłku myślowym, podejmowanym w celu zapoznania się z wynikami wiedzy współczesnej i usuwania sprzeczności i niepewności z naszych myśli w dążeniu do naukowej syntezy.—W *psychologii* autor uwzględnia współczesne prądy i naukowe metody, przedstawiając je jasno i bezstronnie. W dziale poświęconym *logice* omawiana jest szerzej metodologja poszczególnych nauk, oraz ogólne procesy myślenia, jak intuicja i rozumowanie, analiza i synteza; logika formalna (tradycyjna) znajduje się w dodatku do tomu pierwszego, przyczem logistyce poświęca się zaledwie kilka stron. W wykładach *etyki* przebiega wpływ Durkheim'a i szkoły socjologicznej; dyskusje poprzedzone są obfitym zbiorem danych historycznych, odnoszących się do omawianego zagadnienia — Na końcu rozdziałów podano bogatą bibliografję, oraz tematy do ćwiczeń.

V.

(a) Wypisy filozoficzne, oraz b) dzieła oryginalne, rozprawy i artykuły, nadające się do lektury szkolnej).

a). 134. Frycz S. i A. Tom. *Wypisy filozoficzne*. Warsz., 1919.

Książeczka stanowi pierwszą próbę polskich wypisów filozoficznych dla szkół średnich. Zawiera 20 urywków z filozofów polskich i obcych, „pytania i zadania”, oraz „wykaz autorów i dzieł”.

135. Ajdukiewicz K. *Główne kierunki filozofii w wyjątkach z dzieł ich klasycznych przedstawicieli*. Lwów, 1923.

Sumiennie i umiejętnie opracowane wypisy, poprzedzone wstępem traktującym o głównych zagadnieniach filozoficznych. Wyjątki z dzieł są zgrupowane w trzech działach: Teoria poznania (kryterjum prawdy; idealizm i realizm; racjonalizm i empiryzm); Logika; Metafizyka. Dla szkół średnich naogół za trudne; można jednak — w klasie lub na Kółku — czytać z pożytkiem np. z I działu wyjątki z Platona, Descartesa, Helmholtza, Jędrzeja Śniadeckiego, Smoluchowskiego, Łukasiewicza; z II działu — Twardowskiego i Łukasiewicza; z III — Paulsena. Cenny słowniczek filozoficzny.

136. Höfler A. — A. Meinong. *Philosophische Propädeutik. Zehn Lesestücke aus philosophischen Klassikern*. Wiedeń.

Autorzy należą do Szkoły austriackiej (Brentano). Wypisy, podające klasyczne przyczynki do teorii poznania, są pomyślane jako materiał do rozbioru logicznego.

137. Grimmett i in. *Philosophisches Lesebuch*. (Achen-dorffs Schulbücher). Monastyr (Münster i. W.), 1925.

Systematycznie ułożone wyjątki z dzieł filozofów, głównie średniowiecznych, wprowadzają we współczesny katolicki pogląd na świat. Książka obejmuje trzy działy: o poznaniu, o byciu, o działaniu moralnym.

138. Frischeisen-Köhler M. *Moderne Philosophie. Ein Lesebuch zur Einführung in ihre Standpunkte und Probleme*. Stuttgart, 1907.

Obszerne dzieło, uwzględniające niemal wyłącznie nowszych autorów niemieckich. Wielką zaletą jest zestawienie poglądów przedstawicieli przeciwnych stanowisk i dodanie na końcu dokładnych uwag i przypisów. Książka obejmuje wstęp wydawcy

(o historycznej anarchii systematów filozoficznych i ideale filozofii naukowej), oraz działy następujące: zagadnienia teorii poznania i logiki, filozofii przyrody, psychologii i filozofii historii, estetyki, filozofii praktycznej (etyki i pedagogiki).

139. Lalande A. *Lectures sur la Philosophie des Sciences*. Paryż, 1932.

Ob. wzmiankę w II c (64).

140. Steeg J. *La vie morale. Recueil de lectures choisies et annotées*. Wyd. 5-e. Paryż.

Jest to bogaty zbiór urywków z pism etycznych przeważnie francuskich pisarzy (dodane na końcu notatki biograficzne obejmują blisko sto nazwisk); teksty wydawca opatrzył krótkimi objaśnieniami. Materiał jest ułożony systematycznie według działów, jak następuje: natura ludzka (32 urywki), zasady moralności (27), jednostka (71), rodzina (43), społeczeństwo (41), ojczyzna, państwo, szkoła (38), uczucie religijne (26).

141. Prior O. H. *Morceaux choisis des Penseurs français du XVI-e au XIX-e siècle*. Paryż, 1930.

Grupy krótkich urywków z pism kilkudziesięciu autorów (nietylko filozofów), bez komentarzy, ze zwiezłymi życiorysami i bibliografią. (Autor jest prof. Uniw. w Cambridge).

142. *Philosophische Quellenhefte*. Hrsg. v. B. Jordan u. H. Schneider. 1926—1930.

Są to teksty źródłowe, przystosowane do nowych programów gimnazjów niemieckich, które nauczanie filozofii opierają na lekturze. Każdy zeszyt serji I poświęcony jest jednemu myślicielowi (Descartes, Fichte, Helmholtz, Schopenhauer, Kant, Hume, Hegel, św. Tomasz z Akwinu); zeszyty serji II — poszczególnym zagadnieniom, traktowanym historycznie (nauka o ideach, jednostka i zbiorowość, wolność woli). Teksty są opatrzone w komentarze i wyjaśnienia.

143. *Philosophische Lesehefte*. Hrsg. v. W. Janell u. E. Lisco. Frankfurt n. Menem, 1925.

Pierwsze 12 zeszytów tego wydawnictwa obejmują wyjątki z pism Leibniza, Kanta, Schillera, Fichtego, Schopenhauera i Fichtnera. Zeszyty zawierają też wstępy i uwagi wydawców.

b). 144. Platon. *Eutyfron. Obrona Sokratesa. Kriton*. Przeł. W. Witwicki. Lwów—Warsz., 1920.

145. Platon. *Obrona Sokratesa*. Prz. W. Witwicki.

146. P l a t o n. *Hippiasz Mniejszy. Hippiasz Większy. Ijon.* Prz. W. Witwicki. Lwów—Warsz.

Piękne przekłady, dobrze odzwierciedlające ducha oryginału. Cenne objaśnienia tłumacza.

147. D e s c a r t e s. *Rozprawa o metodzie.* Prz. T. Żeleński (Boy). Biblioteka Boy'a, t. 45. Kraków.

148. To samo w wydawnictwie p. n. Biblioteka Uniw. Lud. i Młodzieży Szkolnej, Nr. 220. Przedmowę i objaśnienia napisał F. Kierski.

149. B e r k e l e y J. *Trzy dialogi między Hylasem i Filonusem.* Prz. J. Sosnowska. Warsz., 1927.

Wielka jasność wykładu klasyka idealizmu gnoseologicznego zaleca tę książkę jako lekturę szkolną.

150. H u m e D. *Badania dotyczące rozumu ludzkiego.* Prz. J. Łukasiewicz i K. Twardowski. Wyd. 3-e. Lwów, 1928.

Wzorowy przekład klasycznej pracy najwybitniejszego filozofa angielskiego doskonale się nadaje (w wyjątkach), jako lektura szkolna.

151. F e c h n e r G. T. *Książeczka o życiu pośmiertnym.* Prz. B. Mączewski. Wstęp K. Twardowskiego. Lwów—Warsz., 1907.

Popularne przedstawienie jednego z najoryginalniejszych i najciekawszych nowożytnych poglądów na świat. Twórca psychofizyki usiłuje w tym dziełku pogodzić przeciwieństwo, które się zaznaczyło w filozofii XIX w.: chce znaleźć pomost pomiędzy idealizmem i naturalizmem.

152. T w a r d o w s k i K. *Rozprawy i artykuły filozoficzne.* Lwów, 1927.

Zbiór zawiera rozprawy, artykuły (7 grup), oraz prace drobne (autoreferaty, programy i t. d.). Z rozpraw znalazły się tu następujące: Psychologia wobec fizjologii i filozofji, W sprawie klasyfikacji zjawisk psychicznych, O tak zwanych prawdach względnych, O czynnościach i wytworach i in. — Prace prof. Twardowskiego mogą stanowić wzór metodycznego badania i jasnego stylu filozoficznego.

153. T w a r d o w s k i K. *Sokrates.* „Filomata”, Nr. 29.

154. A j d u k i e w i c z K. *O zagadnieniach filozoficznych.* „Filomata”, Nr. 26.

155. A j d u k i e w i c z K. *Paradoksy Starożytnych.* „Filomata”, Nr. Nr. 35—36.

156. D a m b s k a I. *O sceptykach greckich.* „Filomata”, Nr. 39.

Ob. nadto: Jevons (32), Łukasiewicz (52).

VI.

[Podręczniki, dzieła i rozprawy z zakresu różnych gałęzi filozofji: a) wstępy do filozofji; b) historia filozofji; c) teoria poznania; d) metafizyka; e) etyka; f) niektóre inne dyscypliny, zaliczane do filozofji (w szerszem znaczeniu terminu)].

a). 157. S t r u v e H. *Wstęp krytyczny do filozofji czyli rozbiór zasadniczych pojęć o filozofji.* Wyd. 3-e. Warsz., 1903.

Dzieło poniekąd przestarzałe i pod względem teoretycznym słabe; jednakże, posługując się niem umiejętnie, można zeń zczerpnąć wiele cennych informacji. Bardzo obfita bibliografia. Słownik terminów filozoficznych.

158. J e r u s a l e m W. *Wstęp do filozofji.* Prz. J. Dicksteinówna. Lwów—Warsz., 1926.

Autor zajmuje stanowisko genetyczno-biologiczne, a zainteresowania jego skupiają się około zagadnień socjologicznych. Obszerna literatura przedmiotu. — „Po dokonanych uzupełnieniach dzieło to, jak mało które, nadaje się do zapoznania początkujących w filozofji z głównymi jej zagadnieniami, prądami i wyznawanymi przez nie zasadami”. (W. Rubczyński).

159. W u n d t W. *Wstęp do filozofji.* Prz. W. M. Kozłowski. Warsz., 1903.

Oświetlenie kierunków filozofji z historycznego punktu widzenia, w związku z rozwojem nauk.

TREŚĆ: Zadanie i systemat filozofji. Historyczny rozwój filozofji. Główne kierunki filozofji (teoria poznania, metafizyka, etyka).

160. R u s s e l l B. *Zagadnienia filozofji.* Prz. pod red. L. Silbersteina. Warsz., 1923.

Znakomity logik współczesny wypowiada w sposób zajmujący swe oryginalne poglądy na zagadnienia filozofji, którą redukuje właściwie do teorii wiedzy.

161. K ü l p e O. *Einleitung in die Philosophie.* Wyd. 11-e. Lipsk, 1923.

162. K ü l p e O. *O zadaniach i kierunkach filozofji*, 2 t. (Przekład „Einl. in die Philos.”, pod red. K. Twardowskiego). Lwów, 1899.

Jeden z lepszych „Wstępów”, zawierający sumienne informacje o kierunkach filozofji. Niepodobna zresztą zgodzić się z autorem na pojmowanie filozofji, jako bezładnego zbioru róż-

nych nauk (por. stanowisko Wundta!). Külpe jest twórcą t. zw. Szkoły würrburskiej (psychologii eksperymentalnej).

163. Paulsen F. *Einleitung in die Philosophie*. Wyd. 39-e i 40-e. Stuttgart, 1924.

Jeden z najbardziej rozpowszechnionych w Niemczech wstępów do filozofji. Autor omawia głównie zagadnienia filozofji teoretycznej, ze stanowiska metafizyki spirytualistycznej, którą wyznaje. Trafna charakterystyka zagadnień i kierunków.

164. Brzozowski S. *Wstęp do filozofji*. Kraków, 1906.

Autor — jeden z najciekawszych Polaków okresu przedwojennego — pragnie uświadomić czytelnikowi, w duchu filozofji polskiej, *związek filozofji z życiem* i przekonać go na tej drodze o jej potrzebie i wartości. Książeczka ma formę dialogu, toczącego się głównie pomiędzy przedstawicielem t. zw. filozofji czystego doświadczenia R. Avenarius (empirjokrytycyzm), a przedstawicielem filozofji Kanta w idealistycznej interpretacji (Fichte).

b). 165. Tatkiewicz W. *Historja filozofji*, 2 tomy. Lwów, 1931.

Piękne, wielce pożyteczne dzieło, niezbędne źródło informacyjne.—Por. studjum krytyczne M. Massoniusa, „Prz. Filozof.” XXXV 1/2, str. 135 i nast.

166. Heinrich W. *Zarys historii filozofji*. T. I, cz. 1. Filozofja grecka. Cz. 2. Filozofja średniowieczna. Warsz., 1925 i 1930.

Autor chce wykazać, 1-o, że w rozwoju filozofji europejskiej daje się stwierdzić pewna ciągłość; 2-o, że zagadnienia poznawcze decydują o charakterze konstrukcji systematu filozoficznego. Książka zawiera liczne fragmenty filozofów greckich przed-sokratycznych.

167. Pawlicki, ks. S. *Historja filozofji greckiej*, 2 t. Kraków, 1890—1917.

Niestety niedokończone, znakomite dzieło, owoc niepospolitej erudycji, pisane pięknym, malowniczym językiem.

168. Twardowski K., *O filozofji średniowiecznej wykładów sześć*. Lwów, 1910.

Doskonałe źródło ścisłych i zwięzłych informacji o poglądach filozofów od II do XV w.

169. Struve H. *Historja logiki jako teorii poznania*¹⁾ w Polsce. Wyd. 2-e. Warsz., 1911.

¹⁾ Do logiki w obszerniejszem znaczeniu terminu zaliczano dawniej, poza logiką formalną i metodologią, także teorię poznania (z teorią nauki).

„Dzieło prof. Struvego jest owocem długoletniej, niezmiernie sumiennej i drobiazgowej pracy”. (J. Łukasiewicz). Nie jest to cała historia filozofji w Polsce, ale jedna z jej istotnych części. Wiadomości z tego zakresu należy uzupełnić z „Historji filozofji” Tatkiewicza, oraz z 5-go tomu Ueberwega „Grundriss der Geschichte der Philosophie”, Berlin 1928 (filozofja polska od str. 299 do 334); por. także T. Gościckiego „Les tendances actuelles de la Philosophie polonaise” w „Recherches Philosophiques”, 1932—33.

Opracowanie całokształtu „Dziejów filozoficznej myśli polskiej” podjął ś. p. prof. M. Straszewski, ale pracy do końca doprowadzić nie zdołał, pierwszy zaś tom zamierzonego dzieła, wydany w 1912 r. w Krakowie, napisany żywo i interesująco, ale zupełnie niemethodycznie, ma — niestety — małą wartość naukową.

Z nielicznych monografij, dotyczących poszczególnych myślicieli polskich, najcenniejsze są następujące:

170. Horodyski W. *Bronisław Trentowski*. Kraków, (Akad. Umiej.), 1913.

171. Kleiner J. *Zygmunt Krasiński*. Dzieje myśli. Lwów, 1912.

172. Żółtowski A. *Grafi A. Cieszkowski's Philosophie der Tat*. Poznań, 1904.

173. Bréhier E. *Histoire de la Philosophie*, 2 t. Paryż, 1926—32.

Tom I zawiera starożytność i wieki średnie, tom II — filozofję nowożytną. Dzieło to ma duże zalety, łącząc umiejętnie syntetyczność przedstawienia ze ścisłością; pisane jest żywo, jasno i treściwie. Do każdego rozdziału dodano wyczerpującą bibliografię w jęz. francuskim, niemieckim, angielskim i łacińskim.

Najobszerniejszym źródłem wiadomości z historii filozofji jest wspomniane wyżej dzieło zbiorowe:

174. Ueberweg F. i in. *Grundriss der Geschichte der Philosophie*. — Dzieło to, stopniowo uzupełnianie, obecnie istnieje w pięciu wielkich tomach, a mian.:

tom I, wyd. 11-e (1920) obejmuje filozofję starożytną w opr. K. Praechtera;

tom II, wyd. 10-e (1915) — fil. średniowieczną w opr. M. Baumgartnera;

tom III, wyd. 12-e — fil. nowożytną w opr. M. Frischeisen-Köhlera i W. Mooga;

tom IV, wyd. 12-e (1923) — fil. niemiecką XIX w. i początku XX w. w opr. T. K. Oesterreicha;

tom V, wyd. 12-e (1928) — pozostała filozofję z tegoż okresu w opr. przedstawicieli poszczególnych literatur narodowych pod red. T. K. Oesterreicha.

c) 175. Biegański W. *Teorja poznania ze stanowiska zasady celowości*. Warszawa, 1915.

Autor rozwija tu pogląd na poznanie zwany przewidywaniem, pokrewny pragmatyzmowi (W. James i in.).

176. Messer A. *Wstęp do teorji poznania*. Pisz. W. Zn. Biblioteka Estetyczna, t. I. Warszawa, 1912.

TREŚĆ: Zadania teorji poznania. Kryterjum prawdy. Źródła poznania. Realizm naiwny i krytyczny. Idealizm subiektywny. Fenomenalizm. Idealizm transcendentally-logiczny. Przegląd nauk. Poznanie naukowe a wiara religijna. — Messer zalicza się do Szkoły O. Külpego.

177. Wiegner A. *Zagadnienie poznawcze w oświetleniu L. Nelsona*. Poznań, 1925.

Nelson odnawia poglądy J. Fr. Fries'a, wybitnego myśliciela, który kładł nacisk na konieczność kontaktu filozofji z naukami ścisłymi i stosowania właściwej metody w filozofji. — Rozprawa jest krytyczną analizą teorji Nelsona.

178. Ingarden R. *Psychofizjologiczna teorja poznania i jej krytyka*. Lwów, 1930.

Autor jest zwolennikiem kierunku zwanego fenomenologią (E. Husserl i in.).

Uwaga. Literatura, dotycząca teorji poznania (gnoseologii) jest olbrzymia. Podaliśmy tu, jedynie dla przykładu, opracowania dwóch kierunków (w formie przystępnej) oraz dwie rozprawy krytyczne; przestudjowanie tych prac może dać orientację w zagadnieniach teorji poznania. Messer podaje na końcu swej książki wskazówki bibliograficzne, które przydadzą się przy ew. dalszych studjach.

d) Biblioteka nauczyciela filozofji powinna zawierać podstawowe dzieła klasycznych przedstawicieli metafizyki, zwłaszcza Platona, Descartes'a, Leibniza, Schopenhauera:

179. Platon (427—347). *Dzieła* (tekst grecki i francuskie tłumaczenie ze wstępami i przypisami) p. t. Oeuvres complètes de Platon, Paryż, S-té G. Budé. W przekładach polskich ukazały się, m. in. Uczta (tł. W. Witwicki), Fedon (tł. W. Witwicki), Rzeczpospolita (tł. St. Lisiecki).

180. Descartes, René (1596—1650). *Oeuvres complètes*, wyd. Ch. Adam i P. Tannery, Paryż, 1913 (13 t.). Po polsku: Rozmyślenia nad zasadami filozofji (tł. J. K. Dworzaczek). Rozprawa o metodzie (tł. Boy-Żeleński), ob. V b (147—8).

181. Leibniz, G. W. (1646—1716). Wydanie zupełne p. t. *Sämtliche Schriften und Briefe* wychodzi od 1924 r. nakładem Pruskiej Akad. Um. (40 t.). W tłumaczeniu niemieckim w „Philos. Bibliothek“ p. t. Philosophische Werke (5 t.). Główne dzieła: Essai de Théodicée sur la bonté de Dieu, la liberté de l'homme et l'origine du mal; Nouveaux essais sur l'entendement humain.

182. Schopenhauer, A. (1788—1860) *Sämtliche Werke*, wyd. E. Grisebach (6 t.), 1890, Lipsk, Reclam („Universal-Bibliothek“). Zupełne wydanie P. Deussen'a (R. Piper w Monachjum) w 14 t. Główne dzieło: Die Welt als Wille und Vorstellung.

Dokładne poznanie tych czterech systematów (wymagające wielu lat pracy) dać może najgłębsze zrozumienie istoty filozofji.

Pominięcie na tem miejscu 183. E. Kanta (1724—1804) jest świadome i przemyślane. Nie negując bynajmniej olbrzymiego znaczenia dzieła tego myśliciela w historii filozofji (zwłaszcza dla teorji poznania), należy stwierdzić, że studjowanie jego „Krytyk“, wymagające pracy długiej i mozolnej, jest w znacznej mierze pracą jałową, — tembardziej zaś lektura jego niezliczonych komentatorów. Nauczycielowi zalecić można chyba przestudjowanie „Prolegomenów do wszelkiej przyszłej metafizyki, która będzie mogła wystąpić jako nauka“ (przekład i przypisy B. Bornsteina, wyd. 2-e, Warszawa, 1928, Bibl. Filoz. Warsz. Instytutu Filozof.), oraz książkę A. Żółtowskiego: „Filozofja Kanta. Jej dogmaty, złudzenia i zdobycze“, Poznań, 1923. Można też zacząć od przeczytania książeczki opracowanej przez A. Buchenau p. t. Die Vernunft und ihre Grenzen („Philos. Quellenhefte“, 8). (142), zawierającej umiejętnie dobrane i objaśnione wyjątki z Krytyki czystego rozumu. (Najważniejsze to dzieło Kanta istnieje w polskim przekładzie P. Chmielowskiego (wyczerp.), Warszawa, 1904).

Ze współczesnej literatury metafizycznej polskiej można wymienić tylko dwie książki:

184. Rubczyński W. *Filozofja życia duchowego*. Poznań, 1925.

TREŚĆ: Związek zagadnień etycznych z metafizycznymi — przegląd dowodów niezniszczalności duchowej — nowsze poglą-

dy na stosunek duszy do ciała (Bergson, James, Busse, Driesch). — Objawy siły sugestji i tradycji — o mocy ducha krytyki i kontroli samego siebie — o mocy ducha twórczego i budowniczego — o idei ładu, jako o przewodniej zasadzie filozoficznej — o związku między ideami duchowej wytrzymałości i mocy, a ideą ładu i obiektywnością poznania. — Obszerne streszczenie dzieła podaje T. Strumiłło w „Ruchu Filozof.” t. XI (1928/9).

185. Lutosławski W. *Nieśmiertelność duszy. Zarys metafizyki polskiej.* Wyd. 3-e. Warszawa, 1925.

TREŚĆ: O istnieniu duszy — byt i rozwój jaźni — pojęcie czasu — determinizm — wolność woli — palingeneza — eschatologia.

Tegoż autora książka angielska *The World of Souls* (1924) i in.

Czytając dzieła z tego zakresu, trzeba pamiętać o tem, że „filozofja, jako pogląd na świat i na życie, dopuszczając hipotezy nienaukowe i będąc wytworem nietylko intelektualnej strony umysłu ludzkiego, lecz całego człowieka wraz z jego życiem uczuciowem, nie jest w ścisłym tego słowa znaczeniu nauką”. (J. Łukasiewicz, wykład wstępny w Un. Warsz. w 1915 r., „Prz. Filoz.” XVIII 3/4). Fakt ten nie zmniejsza bynajmniej *życiowego* znaczenia filozofji (164). Por. też W. James'a: *A pluralistic Universe* (w tł. pol. W. Witwickiego „Filozofja wszechświata”, Lwów—Warszawa, 1911), wykład I (Typy myślenia filozoficznego).

e) 186. Tatarkiewicz W. *O bezwzględności dobra.* Warszawa, 1919.

Jak stwierdza sam autor, dokładny tytuł rozprawy brzmiałby: „O bezwzględności i obiektywności dobra i zła”.

TREŚĆ: Relatywizm i subiektywizm etyczny. Krytyka tych kierunków. Teoria dóbr bezwzględnych i obiektywnych. Teoria reguł względnych.

187. Biegański W. *Etyka ogólna.* Warszawa, 1918.

„Prostota i jasność wykładu, wszechstronne przedyskutowanie omawianych kwestyj, czynią z książki tej... pierwszorzędnym podręcznikiem...; pogodny, szlachetny i pełen teźżyny życiowej ideał autora jest zdolen zapłodnić myśli i czyni czytelnika”. (W. Heinrich, z przedmowy do 2-go wyd.). — Wyd. 2-e tej książki (Lwów i Warszawa, 1922) różni się od pierwszego tylko tem, że opuszczono w niem życiorys (z portretem) i spis prac autora, dodając krótką przedmowę.

188. Rubczyński W. *Zarys etyki.* Kraków, 1916.

W przygotowaniu wydanie nowe. — Dzieło obszerne i gruntowne. Styl trudny, wymaga wielkiego skupienia i uwagi. „Krótki poradnik bibliograficzny” podaje obfitą literaturę do dalszych studiów (obcą i polską).

189. Chaillye F. *Philosophie morale.* Paryż, 1925.

Charakterystyczną cechą pracy jest przebijająca z niej troska, aby wywody filozoficzne opierały się na danych konkretnych. W tym celu autor nie skąpi przykładów i cytat, odwołuje się do osobistych doświadczeń czytelnika, problematykę teoretyczną nawiązuje do praktycznych zagadnień życia. Korzystając z obserwacji, poczynionych w podróżach, stara się wykazać punkty styeczne pomiędzy poglądami ludów wschodnich, a myślą europejską. Etyka, którą głosi, ma być etyką ogólnoludzką.

190. Durkheim E. *L'éducation morale.* Paryż, 1925.

W części teoretycznej autor określa elementy zasad postępowania etycznego: poczucie dyscypliny, karność (*l'esprit de discipline*), przywiązanie do grupy społecznej (*l'attachement aux groupes*), poczucie niezależności (wolności) własnej woli (*l'autonomie de la volonté*). W części praktycznej daje wskazówki, interesujące pedagoga: jak wykorzystywać regulamin szkolny, jak się oprzeć na wrodzonym dzieciom altruizmie, jak pokierować nauczaniem przedmiotów szkolnych (zwłaszcza historii), aby ugruntować podstawy postępowania etycznego.

Autor zajmuje poważne stanowisko w rozwoju socjologii i oparte go na niej kierunku etyki. Podstawy jego rozumowań były jednak wielokrotnie atakowane. — Ob. 133.

191. Bergson H. *Les deux sources de la morale et de la religion.* Paryż, 1932.

Dzieło to stanowi zamknięcie bogatego w oryginalne myśli systemu jednego z najwybitniejszych filozofów współczesnych. Prócz tego ostatniego, wszystkie główne dzieła Bergsona są dostępne w polskich przekładach:

O bezpośrednich danych świadomości (tł. K. Bobrowska), Warsz. 1913.

Wstęp do metafizyki (tł. K. Bleszyński), Krak.—Warsz. 1910.

Materia i pamięć (tł. K. Bobrowska), Warsz., 1930.

Ewolucja twórcza (tł. F. Znaniecki), Warsz., 1913.

192. Schlick M. *Fragen der Ethik.* Wiedeń, 1930.

193. Petrażycki L. *Wstęp do nauki prawa i moralności.* Prz. J. Lande. Warsz., 1930.

Część pierwszą autor poświęca zagadnieniom metodologicznym, część drugą — psychologicznym podstawom teorii moralności i prawa.

194. Ochorowicz J. *Metoda w etyce*. Warsz. 1906. („Prze. Filoz.”, r. IX, z. 1 i osobna odbitka).

„Odnacza się wielką jasnością, prostotą układu, krytycyzmem i rozległością widnokregu” (W. Rubczyński). Autor rozwija w tej rozprawie, w duchu pozytywizmu, program badań zmierzających do objaśnienia zjawisk z zakresu moralności w związku z fizjologją, psychologją, stosunkami społecznymi etc. (t. zw. etyka opisowa). Błędem tego „naturalizmu etycznego” jest dążenie do narzucenia etyce i wogóle filozofji metody przyrodniczej, jako rzekomo jedynie naukowej. Jednym z najwybitniejszych usiłowań, zwalczających ten przesąd, są „Zasady etyki” J. E. Moore’a (prz. Cz. Znamierowski, Warsz. 1919); jest to sumienny i ścisły rozbiór krytyczny podstawowych pojęć etyki, jej typowych tez i kierunków. Popularniejsza praca tegoż autora, „Ethics” (w zbiorze Home University Library of Modern Knowledge) nie została dotąd przełożona na język polski. Brak ten równoważy zresztą przytoczona na wstępie tego działu książeczka Tatarkiewiczza (186).

f a) ESTETYKA.

195. Sobeski M. *Filozofja sztuki*. Wyd. 2-e.

196. Ossowski S. *U podstaw estetyki*. Warsz., 1933.

197. Laloch. *Esthétique*. Paryż, 1925.

198. Lipps Th. *Psychologie des Schönen und der Kunst*. Ob. także prace Blausteina (85—86).

β) FILOZOFJA PRZYRODOZNAWSTWA ¹⁾.

199. Gawęcki B. *Co to jest filozofja przyrody?* Księga Pamiątkowa ku czci prof. W. Heinricha. Krak., 1927.

Autor ustala pojęcie filozofji przyrodoznawstwa, jako nauki filozoficznej, w odróżnieniu od filozofji przyrody, którą zalicza do metafizyki. — Por. uw. do 185.

200. Natanson Wł. *Oblicze Natury*. Kraków, 1924.

201. Natanson Wł. *Porządek Natury*. Kraków, 1928.

Zbiór artykułów, przemówień i szkiców, głębokich i pięknych, pisanych przez wybitnego przedstawiciela wiedzy ścisłej,

¹⁾ Ob. dział II, zagadnienie nauki.

mającego bardzo szeroką skalę zainteresowań. „Porządek Natury” zawiera, m. in., prace o Fr. Baconie i Newtonie.

202. Jeans J. H. *Wszechświat* (Gwiazdy — mgławice — atomy). Prz. Wł. Kapuściński. Warsz., 1932.

Prześliczny, łatwy wykład zdumiewających zdobyczy współczesnej astronomji, w wysokim stopniu pobudzający do refleksji filozoficznej.

203. Jeans J. H. *Nowy świat fizyki*. Prz. A. Dmochowski. Warszawa, 1932.

Jest to jakby szkic filozofji współczesnej fizyki. Dokładne zrozumienie książki wymaga pewnego przygotowania.

204. Eddington A. S. *The Nature of the Physical World*. Cambridge, 1930.

Dzieło trudne, godne gorącego polecenia fizykom i matematykom, uczącym propedeutyki filozofji, którzy chcą dokładnie zrozumieć znaczenie wielkich przemian we współczesnym ścisłym przyrodoznawstwie. — Przekład polski w przygotowaniu.

Z tego zakresu ważne są jeszcze dzieła B. Russell’a, dostępne także w przekładach niemieckich:

The Analysis of Mind. 1924.

Our Knowledge of the External World as a Field for Scientific Method in Philosophy. 1926.

The Analysis of Matter. 1927 — oraz dzieła A. N. Whitehead’a:

An Enquiry concerning the Principles of Nature Knowledge. 1925.

The Concept of Nature. 1919.

205. *L’orientation actuelle des Sciences*. Paryż, 1930.

Dzieło zbiorowe — zbiór wykładów wygłoszonych w Ecole Normale — mające na celu uprzyśpieszenie wykształconym niespecjalistom zagadnień, teorii i zdobyczy współczesnego przyrodoznawstwa. Artykuł wstępny L. Brunschvicg’a dotyczy stosunku filozofji do nauk; zbliżenie tych dziedzin wydaje się autorowi cechą charakterystyczną naszej epoki. Następują wykłady: J. Perrin’a (chemja fizyczna), P. Langevin’a (fizyka), G. Urbain’a (chemja), L. Lapicque’a (fizjologia), Ch. Pérez’a (embriologia i genetyka) i L. Plantefol’a (biologia roślin).

Artykuły z zakresu filozofji przyrodoznawstwa i sprawozdania z literatury podaje „Kwartalnik Filozoficzny” (Kraków). Por. też 42 (czasop. „Erkenntnis”).

VII.

(Dzieła zbiorowe o różnorodnej treści).

206. *Księga Pamiątkowa Pol. Tow. Filozoficznego we Lwowie*. Lwów, 1931.

Odbitki rozpraw można nabywać osobno.

207. *Księga Pamiątkowa ku uczczeniu działalności prof. K. Twardowskiego*. („Prz. Filoz.”, r. XXIII, 1920).

208. *Księga Pamiątkowa ku czci prof. Wł. Heinricha*. Kraków, 1927.

209. *Księga Pamiątkowa I Pol. Zjazdu Filozof.* („Prz. Filoz.”, r. XXX, z. 4, 1927).

210. *Księga Pamiątkowa II Pol. Zjazdu Filozof.* („Prz. Filoz.”, r. XXXI, z. 1—2, 1928).

211. *Księga Pamiątkowa Koła filozoficznego słuchaczy Uniwersytetu Warsz.* („Prz. Filoz.”, r. XXXV, z. 3—4, 1932).

Rozprawy, referaty, etc., zawarte w powyższych wydawnictwach, dają niemal pełny obraz stanu współczesnej filozofii polskiej.

VIII.

(a) Czasopisma poświęcone sprawom organizacyjnym, bibliografii i nauczaniu filozofji; b) polskie czasopisma filozoficzne i psychologiczne; c) słowniki filozoficzne).

a) 212. „*Der Philosophische Unterricht*“. Zeitschrift der Gesellschaft für philosophischen Unterricht. Hrsg. v. A. Liebert u. Krippendorf. Berlin.

Organ „Tow. propedeutyki filozoficznej”, związanego z „Tow. im. Kanta” (Kantgesellschaft). — W dziewięciu zeszytach wydanych w latach 1930 — 32 zamieszczono, oprócz sprawozdań i komunikatów, m. in. następujące artykuły: A. Lieberta O zadaniach nauczania filozofji, S. Behna O nauczaniu filozofji w stosunku do rzeczywistości, A. Lieberta Filozofja i pedagogika, K. Weidel'a Filozofja a kształcenie nauczycieli, E. Vowinkel'a O wyborze lektury filozoficznej, W. Grebego Młodzież a filozofja, H. Deitersa Filozofja i szkoła, Ehlersa O progra-

mach kursów dokształcających, J. Donndorfa Młodzież w walce o pogląd na świat, B. Jordana „Problemergriffenheit” jako zadanie nauczania filozofji, H. Schlemmera Psychologiczne podstawy nauczania filozofji, — oraz szereg artykułów o stosunku prop. filozofji do innych przedmiotów szkolnych.

213. „*Philosophie und Schule*“. Blätter für den Unterricht in Philosophie und die philosophische Vertiefung der Schulwissenschaften. Hrsg. v. H. Leisegang u. R. Odebrecht. Berlin.

Obok artykułów dydaktycznych drukuje, począwszy od tomu III (1931), dwa cykle artykułów: cykl pierwszy przedstawia ważniejsze kierunki, jakie się zaznaczyły w historii filozofji; cykl drugi jest poświęcony „systematom filozofji współczesnej”. W roczniku 1932 zamieszczono, m. in., artykuły nast.: E. Kirchnera Zagadnienie wolności woli (tok nauczania), M. Meyera O zarzutach „szerokich kół” przeciwko filozofji, E. Kirchnera Przegląd współczesnego stanu teorii i praktyki w nauczaniu filozofji, W. Bruhna Filozofja i kształcenie nauczycieli, H. Reuthera Dwie lekcje filozofji.

214. „*Ruch Filozoficzny*“ (wychodzi od 1911 roku), Red. K. Twardowski. Lwów.

Artykuły z dydaktyki propedeutyki filozofji podaje, prócz „*Ruchu Filoz.*” i „*Przegl. Filozof.*”, także „*Przegląd Humanistyczny*”, Lwów (rocznik V i nast.).

b). 215. „*Przegląd Filozoficzny*“ (od 1897 r.). Red. W. Tarkiewicz. Warszawa.

216. „*Kwartalnik Filozoficzny*“ (od 1923 r.). Red. W. Heinrich. Kraków.

217. „*Polskie Archiwum Psychologii*“. Wyd. Związku Pol. Naucz. Szkół Powsz. Warszawa.

218. „*Kwartalnik Psychologiczny*“. Red. S. Błachowski. Poznań.

c). 219. Lalande A. i in. *Vocabulaire technique et critique de la Philosophie*. Paryż.

Znakomity słownik terminów filozoficznych, wydawany od 1902 r. przez Franc. Tow. Filozoficzne (Société française de Philosophie) przy współpracownictwie licznego grona uczonych z prof. Lalande'm na czele.

Z innych wielkich słowników filozoficznych można wymienić:

220. Eisler R. *Handwörterbuch der Philosophie*. Wyd. 2-e, oprac. przez R. Müller-Freienfelsa, Berlin 1922.

221. Baldwin J. M. *Dictionary of Philosophy and Psychology*. Londyn i N. Jork 1905.

Godne polecenia są dwa mniejsze słowniki:

222. Cuvillier A. *Petit Vocabulaire de la langue philosophique*. Paryż.

223. Clauberg u. Dubislav. *Systematisches Wörterbuch der Philosophie*. Lipsk, 1923.

Informacje o słownikach filozoficznych i in. dziełach pomocniczych znaleźć można w wydawanym w Darmstadt'cie „Almanachu” Reichla, rocznik 1924 (poświęcony Kantowi).

Polskiego słownika filozoficznego dotychczas niema. Do pewnego stopnia ten brak mogą wypełnić indeksy rzeczowe, dodane do dzieł, wymienionych w tym katalogu: Struvego (157), Ajdukiewicza (135), Kotarbińskiego (44) (zwłaszcza semantyka i logika), Witwickiego (77) (psychologja), Rubczyńskiego (188) (etyka).

SKOROWIDZ AUTORÓW.

Abramowski E. 94—95	Bruhn W. 213
Adler A. 73	Brunschvicg L. 63, 205
Ajdukiewicz K. 38, 44, 45, 135, 154—155	Brzozowski St. 164
Bagley W. Ch. 102	Buchenau A. 183
Baldwin J. M. 221	Bühler Ch. 73, 115
Baley S. 101, 114,	Bühler K. 74
Baumgarten F. 116	Bykowski L. Jaxa 123—125
Baumgartner M. 174	Carnap R. 42
Behn S. 212	Challaye F. 189
Bergson H. 191	Chmaj L. 104
Berkeley J. 149	Claparède E. 109
Bernheim E. 88	Clauberg 223
— Bibliografja naukoznawcza 65	Cohn J. 73
Biegański Wł. 43, 46, 175, 187	Colvin S. Sh. 102
Blaustein L. 12, 69, 85—86	Coster G. 91
Błachowski S. 84, 96	Cuvillier A. 133, 222
Bodé P. 73	Czerny Z. 13
Borowski M. 58	Czeżowski T. 39, 83
Boutroux E. 14	Dawid J. Wł. 108
Bréhier E. 173	Dąbwska I. 27, 156
Brentano F. 72	Deiters H. 212
	Descartes R. 147—148, 180
	Dittmers F. 73

Donndorf J. 212	Jerusalem W. 158
Döring W. O. 73	Jevons W. St. 28, 32
Driesch H. 23	Johannsen H. 73
Dubislav 223	Jones E. E. C. 33
Durkheim E. 190	Jordan B. 212
Dybowski M. 100	Joteykówna J. 117
Ebbinghaus H. 79	Kammel W. 127
Eddington A. S. 204	Kant E. 183
Ehlers 212	Kerschensteiner J. 19
Eisler R. 220	Keynes J. N. 34
Erismann 73	Kierski F. 9
Ettingerowa R. 11	Kieszkowski B. 11
Fechner G. T. 151	Kirchner E. 15, 213
Fouillée A. 14	Kleiner J. 171
Frischeisen-Köhler M. 138, 174	Kotarbiński T. 25, 44
Frycz S. 134	Kreutz M. 112, 118
Gawecki B. 11, 47, 199	Krueger F. 97
Giese F. 73	— Księgi Pamiątkowe 206—211
Gołabek J. 8	Kuchta J. 113
Gołembski W. 44	Kutzner O. 73
Gościcki T. 169	Külpe O. 161—162
Grebe W. 212	— „Kwartalnik Filozof.” 216
Green J. H. 92	— „Kwartalnik Psychol.” 218
Grimmelt 137	Lalande A. 48, 64 i 139, 219
Haberda M. 129	Lalo Ch. 197
Halpern I. 7	Lambeck G. 18
Handelsman M. 49	Langevin P. 205
Heinrich Wł. 106, 166	Lapicque L. 205
Heussner A. 73	Lazarsfeld P. 73
Hinsche J. 73	Lehman R. 131
Hoffmann H. 99	Leibniz G. W. 181
Horodyski W. 170	Leleszówna H. 11
Höfler A. 127, 136	Liebert A. 16, 212
Hume D. 150	Lindworsky J. 80
Ingarden R. 178	Lipps Th. 198
James W. 75—76, 185	Lutosławski W. 185
Janet P. 14, 90	Łukasiewicz J. 37, 40 — 41, 50, 52, 185
Jaroszyński T. 119	Mac Dougall W. 105
Jeans J. H. 202—203	

- Mahrburg A. 20
 Massonius M. 165
 Meinong A. 136
 Messer A. 18, 73, 176
 Meyer M. 213
 Meyerson E. 62
 Mikulski K. 120
 Moog W. 174
 Moore J. E. 194
 Müller-Freienfels R. 73, 220
 Münzhuber J. 17
 Natanson Wł. 200—201
 Ochorowicz J. 89, 106, 194
 Oesterreich T. K. 73, 174
 Ossowski St. 11, 196
 Ostwald W. 61
 Pauli R. 128
 Paulsen F. 163
 Pawlicki S. 167
 Pérèz Ch. 205
 Perrin J. 205
 Petrażycki L. 193
 Pfister O. 93
 — „Philosophie und Schule“ 213
 — „Philosophische Lesehefte“ 143
 — „Philosophische Quellenhefte“ 142
 — „(Der) Philosophische Unterricht“ 212
 Plantefol L. 205
 Platon 144—146, 179
 Poincaré H. 53—56
 — „Polskie Archiwum Psychologii“ 217
 Praechter K. 174
 Prandtl A. 73
 Pręgowski P. 10
 Prior O. H. 141
 — Program gimnazjum państwowego 1
 — „Przegląd Filozoficzny“ 215
 Raab F. 73
 Radomska-Strzemecka H. 87
 Reuther H. 213
 Ribot Th. 14, 107
 Rickert H. 60
 Riekel A. 73
 Robinson D. S. 51
 Rondthaler A. 103
 Roustan D. 81
 Rubczyński W. 184, 188
 — „Ruch Filozoficzny“ 214
 Russell B. 160, 204
 Saube E. 73
 Schlemmer H. 212
 Schlick M. 192
 Schmied-Kowarzik W. 73
 Schneider K. Camillo 73
 Scholz H. 66
 Schopenhauer A. 182
 Schulze R. 121
 Seelmann K. 103
 Shand A. F. 82
 Siegel K. 73
 Simon A. 103
 Sobeski M. 195
 Sośnicki K. 6, 30—31
 Steeg J. 140
 Stern W. 73, 110
 Stout J. F. 82
 Straszewski M. 169
 Struve H. 157, 169
 Suchodolski B. 59
 Szaniawski J. K. 20
 Śleszyński J. 35—36
 Tatariewicz Wł. 165, 186
 Thurnwald 73

- Titchener E. P. 78
 Tom A. 134
 Tumlriz O. 73
 Twardowski K. 2—4, 5 i 152, 21
 —22, 24, 29, 71, 83, 122, 153, 168
 Ueberweg F. 174
 Urbain G. 205
 Utitz E. 73
 Vandérem F. 14
 Vogt P. 130
 Vowinckel E. 212
 Wagner J. 73
 Wąsik W. 26
 Weidel K. 212
 Wertheimer M. 73, 98
 Whitehead A. N. 204
 Wiegner A. 111, 177
 Willmann O. 132
 Witasek S. 127
 Witwicki T. 70
 Witwicki Wł. 67, 77, 146
 Wundt W. 159
 Zawadzki B. 11
 Zawirski Z. 126
 Zieliński T. 57
 Żółtowski A. 172, 183.

LEKTURA FILOZOFICZNA DLA UCZNIĄ.

Oprócz lektury w klasie pod kierunkiem nauczyciela¹⁾ można mówić o samodzielnych próbach ucznia zaznajamiania się z zagadnieniami filozoficznymi na drodze lektury domowej. Jednakże, jak już było zaznaczone w artykule wstępnym, wskazanie uczniom lektury z zakresu filozofji (w szerokim znaczeniu tego terminu) jest rzeczą nader trudną. Naprzód dlatego, że musimy się ograniczyć do literatury w języku polskim, w wyjątkowych bowiem tylko wypadkach uczeń dałby sobie radę jednocześnie z trudnościami rzeczowymi i z obcą terminologią. Co się zaś tyczy naszej literatury, jest ona w tym dziale bardzo uboga. Zapewne, nauczyciel mógłby polecić niektóre z książek, rozpraw lub artykułów, wymienionych w katalogu, zamieszczonym powyżej, w całości bądź w wyjątkach (np. 75, 89; wstęp Witwickiego do „Uczty“, 179); naogół jednak niewiele znajdzie się tu materiału przystępnego dla ucznia. Książek filozoficznych, pisanych specjalnie dla młodzieży, brak nam zupełnie; możnaby tylko wskazać kilkanaście łatwiej pisanych broszur, jak np. *J. Śleszyń-*

¹⁾ Ob. w „Bibliotece nauczyciela“ dział V.

skiego O logice tradycyjnej (Kraków, 1921), M. Straszewskiego Wartość poznania (Kraków, 1911), B. Gaweckiego O wartości nauki (Warszawa, 1918), T. Czeżowskiego O filozofji (Wilno). Wśród książek, dostępnych dla uczniów częściowo, w wyjątkach, na szczególną uwagę zasługują: K. Twardowskiego Rozprawy i artykuły filozoficzne (Lwów, 1927) i wypisy K. Ajdukiewicza (Główne kierunki filozofji, Lwów, 1923). Bardzo się mogą przydać artykułiki drukowane w ukazującej się obecnie encyklopedji dla młodzieży p. t. „Świat i Życie“ (wyd. Książnicy-Atlasu). Przedewszystkiem jednak wypadnie sięgnąć do roczników czasopism, i to przeważnie do takich, które, nie będąc specjalnie poświęcone filozofji, zamieszczają artykuły o charakterze mniej lub więcej filozoficznym, przeznaczone dla szerszych sfer inteligentnych czytelników. Literatura popularno-naukowa tego typu nadaje się dość dobrze do naszego celu. Oczywiście, niezawsze będą to rzeczy łatwo dostępne, choć niekiedy można je otrzymać również osobno (np. T. Zielińskiego Chrześcijaństwo starożytne a filozofja rzymska, odbitka z „Gazety Lwowskiej“ wydana w Zamościu, 1921; A. Zieleńczyka Podwójne oblicze filozofji greckiej, nadbitka z „Przeglądu Humanist.“, Warsz.; T. Kotarbińskiego Pozytywizm, wydany osobno, jako zesz. 10 tomu IX „Encyklopedji Wychowawczej“, Lwów—Warsz., 1923). Tytuły podane w tym artykule stanowią jedynie przykłady, jakiego rodzaju prace mamy na myśli, oraz dowód, że poszukiwania po czasopismach odpowiedniej literatury mogą nie być bezowocne. Obficie, niż prace czysto filozoficzne, trafiać się będą prace z pogranicza nauk poszczególnych i filozofji; otóż na tle tej właśnie lektury może zakwitnąć tak pożądane filozoficzne pogłębienie przedmiotów nauczania szkolnego. Nauczyciel propedeutyki filozofji powinienby zwracać przy okazji uwagę swych kolegów-specjalistów na takie prace; ułatwiłoby im to może zainteresowanie uczniów problematami filozoficznymi, wiążącymi się z pewnymi kwestjami z zakresu humanistyki, matematyki, bądź przyrodoznawstwa.

ARTYKUŁY W CZASOPISMACH.

1. Abramowski E. *Siedlisko zapomnianego*. „Sfinks“, zesz. 32 i 33. Warsz., 1910.
2. Ajdukiewicz K. *O zagadnieniach filozoficznych*. „Filomata“, Nr. 26. 1931.
3. Ajdukiewicz K. *Paradoksy Starożytnych*. „Filomata“, Nr. Nr. 35 i 36.
4. Alman P. *Człowiek przeciętny*. „Wiedza i życie“, rok III, zesz. 6. 1928.
5. Białobrzeski Cz. *Fizyka a rzeczywistość*. „Przegląd Warsz.“, r. III, Nr. 20. 1923.
6. Białobrzeski Cz. *Religja i nauka*. „Nauka Polska“, t. XIII, Warsz., 1930.
7. Błachowski S. *Zagadnienie twórczości naukowej*. „Nauka Polska“, t. IX. Warsz., 1928.
8. Błażejewicz W. *Od Linneusza do Darwina*. „Wiedza i życie“, r. III, z. 8 i 9. 1928.
9. Błeszyński K. *Filozofja a nowinki w sztuce*. „Prz. Warsz.“, r. II, Nr. 15. 1922.
10. Brahmmer M. *Problem renesansu w współczesnej krytyce włoskiej*. „Przegląd Współczesny“, Nr. Nr. 106 i 107.
11. Bujak F. *Działacz i badacz*. „Nauka Polska“, t. XI. 1929.
12. Bystroń J. *Wyobrażenia artystyczna B. Prusa*. „Prz. Warsz.“, r. II, Nr. 11. 1922.
13. Chwistek L. *Przyszłość kultury w Polsce*. „Droga“, Nr. 12. 1931.
14. Dąmbska I. *O sceptykach greckich*. „Filomata“, Nr. 39.
15. Dembowska W. S. *O śnie*. „Wiedza i życie“, r. III, z. 4. 1928.
16. Dembowski J. *Teorja ewolucyjna w naukach biologicznych*. „Pamiętnik Warsz.“, r. II, z. 3. 1930.
17. Dembowski J. — L. Wertenstein. *DIALOG o indeterminizmie*. „Wiedza i życie“, r. VI, z. 6. 1931.
18. Dicksteinówna J. *Giordano Bruno, humanizm i odrodzenie*. „Prz. Warsz.“, r. IV, Nr. 32. 1924.

19. Dugas, X. *Etyka biologiczna*. „Wiedza i życie”, r. III, z. 10. 1928.
20. Elzenberg H. *Nauka i barbarzyństwo*. „Pam. Warsz.”, r. II, z. 4 i 5. 1930.
21. Elzenberg H. *Lukrecjusz i religja materjalizmu*. „Prz. Współcz.”, Nr. 57.
22. Estreicher S. *Problem dziejów kultury polskiej*. „Prz. Współcz.”, Nr. 105.
23. Gawecki B. *Filozofja teoretyczna B. Prusa*. „Prz. Warsz.”, r. III, Nr. 18. 1923.
24. Gawecki B. *W dwóchsetną rocznicę urodzin Kanta*. „Astrea”, r. I, Nr. 1. Warszawa, 1924.
25. Gawecki B. *Makrokosmos i mikrokosmos*. „Astrea”, r. I, Nr. 2. 1924.
26. Gawecki B. *Konsekwencje filozoficzne indeterminizmu w fizyce współczesnej*. „Przeł. Filozof.”, r. XXXIV, z. 1. 1931.
27. Gawecki B. *Fizyka a rzeczywistość*. „Fizyka i chemja w szkole”, Nr. 2. Wilno, 1933.
28. Górska M. *Psychologja indywidualna*. „Wiedza i życie”, r. V, z. 1. 1930.
29. Heinrich W. *O rozwoju metod badań naukowych*. „Dzieje myśli”, t. I, z. 1. Warszawa, 1907.
30. Hertz A. *Socjologia Augusta Comte’a*. „Wiedza i życie”, r. IV, z. 10. 1929.
31. Hertz A. *Socjologia Herberta Spencera*. „Wiedza i życie”, r. V, z. 1. 1930.
32. Hertz A. *Socjologia Emila Durkheima*. „Wiedza i życie”, r. VI, z. 12. 1931.
33. Horodyski W. *Myśli i ideały polityczne Trentowskiego*. „Sfinks”, z. 58 i 59. Warszawa, 1912.
34. Hosiassonówna J. *Z warsztatów współczesnej logiki*. „Wiedza i życie”, r. VI, z. 12. 1931.
35. Ingarden R. *Spór o istotę filozofji*. „Prz. Warsz.”, r. II, Nr. 14. 1922.
36. Jamrógiwicz R. *Szkice psychologiczne*. (O pamięci). „Filomata”. Nr. 12. 1930.
37. Kaus M. *Symbolizm snów*. „Wiedza i życie”, r. III, z. 12. 1928.

38. Kołaczkowski S. *O prostocie*. „Prz. Warsz.”, r. I, Nr. 1. 1921.
39. Kotarbiński T. *O sposobach prowadzenia sporów*. „Prz. Warsz.”, r. III, Nr. 26. 1923.
40. Kotarbiński T. *O zdolnościach, cechujących badacza*. „Nauka Polska”, t. XI. Warszawa, 1929.
41. Kotarbiński T. *Program Bacona*. „Prz. Humanist.”, 1932.
42. Loria St. *Z historii zagadnień i metod psychologii*. „Dzieje Myśli”, t. II, z. 2. Warszawa, 1909.
43. Lutosławski W. *Zadania i metody metafizyki*. „Nowy Przegląd Literatury i Sztuki”, r. I, Nr. 4. 1920.
44. Lutosławski W. *Spirytualizm, jako pogląd na świat*. „Prz. Warsz.”, r. IV, Nr. 39. 1924.
45. Lutosławski W. *Życie i dzieła Platona*. „Filomata”, Nr. 16 (1930).
46. Łempicki Z. *Z zagadnień empirycznej filozofji historii*. „Prz. Warsz.”, r. I, Nr. 1. 1921.
47. Łempicki Z. *Teorja ewolucji w historii literatury*. „Pam. Warsz.”, r. II, z. 4 i 5. 1930.
48. Łukasiewicz J. *O nauce*. „Poradnik dla samouków”, wyd. nowe, t. I. Warszawa, 1915.
49. Mahrburg A. *Logika i teorja poznania. Filozofja i metafizyka*. „Por. dla samouków”, cz. IV. 1902.
50. Michalski, ks. K. *Zagadnienia współczesnej filozofji dziejów*. „Prz. Współczesny”, Nr. 117.
51. Minkowska A. *August Cieszkowski*. „Wiedza i życie”, VI, z. 1. 1931.
52. Natanson Wł. *O sprzecznościach w obrazie Natury*. „Prz. Warsz.”, r. III, Nr. 22. 1923.
53. Ochrowicz J. *Neofobja*. „Sfinks”, z. 52. 1912.
54. Ossowski S. *Funkcja dziejowa nauki*. „Nauka Polska”, t. IV. 1923.
55. Parandowski J. *Upadek cywilizacji starożytnej*. „Prz. Warsz.”, r. II, Nr. 12. 1922.
56. Pollak R. *Od renesansu do baroku*. „Prz. Warsz.”, r. III, Nr. 19. 1923.
57. Radziwiłłowicz R. *William James*. „Sfinks”, z. 34. 1910.

58. Radziwiłłowicz R. *Pragmatyzm*. „Sfinks”, z. 37—42. 1911.
59. Rozwadowski J. *Nauka, religia i sztuka*. „Nauka Polska”, t. IV. 1923.
60. Segał J. *Kolorowe dźwięki*. „Prz. Warsz.”, r. III, Nr. 27. 1923.
61. Segał J. *Marzenia na jawie a struktura fantazji*. „Prz. Warsz.”, r. V, Nr. 45. 1925.
62. Smoluchowski M. *Wstęp ogólny (do Fizyki)*. „Por. dla samouków”, wyd. nowe, t. II. 1917.
63. Sobeski M. *Twórczość artysty*. „Sfinks”, z. 35. 1910.
64. Sobeski M. *Z psychologii twórczości*. „Sfinks”, z. 49. 1912.
65. Suchodolski B. *Pokrewieństwo poglądów Cieszkowskiego, Trentowskiego i Euckena*. „Prz. Warsz.”, r. III, Nr. 20. 1923.
66. Szuman S. *Psychologja twórczości artystycznej ludu*. „Prz. Warsz.”, r. V, Nr. 45. 1925.
67. Szymkiewicz D. *Ciągłość a ewolucja*. „Pam. Warsz.”, r. II, z. 4. 1930.
68. Twardowski K. *Sokrates*. „Filomata”, Nr. 29. 1931.
69. Ujejski J. *Główne koryta mistyki wieku oświeconego*. „Prz. Warsz.”, r. III, Nr. 24. 1923.
70. Wallis-Walfisz M. *O świecie przedmiotów estetycznych*. „Wiedza i życie”, r. VI, z. 11. 1931.
71. Wertenstein L. *O próżni*. „Wiedza i życie”, r. III, z. 3. 1928.
72. Wertenstein L. *Przemiany pierwiastków we wszechświecie*. „Wiedza i życie”, r. V, z. 8 i 9. 1930.
73. Witwicki W. *Psychologiczna analiza ambicji*. „Prz. Filozof.”, III, 4. 1900.
74. Witwicki W. *Z filozofji nauki*. „Prz. Warsz.”, r. III, Nr. 24. 1923.
75. Zaleski Z. L. *Rola wyobraźni w twórczości naukowej*. „Nauka Polska”, t. VI. 1927.
76. Zaremba S. *Utylitaryzm a czysta nauka*. „Nauka Polska”, t. XIV. 1931.
77. Zieleńczyk A. *Drogi i bezdroża filozofji polskiej*. „Sfinks”, z. 30—33. 1910.

78. Zieliński T. *Rozwój kultury duchowej*. „Wiedza i życie”, r. V, z. 4 i 5. 1930.
79. Zieliński T. *Nauka rzymska a nauka grecka*. „Droga”, Nr. 5. 1932.
80. Znamierowski Cz. *Bertrand Russell*. „Pam. Warsz.”, z. 2. 1929.
81. Znaniecki F. *Humanizm w filozofji współczesnej*. „Sfinks”, z. 44 i 45. 1911.

SKOROWIDZ RZECZOWY DO SPISU ARTYKUŁÓW.

- Ambicja (Psychol. analiza amb.) 73
- Bacon F. 41
- badacz 40 (zdolności, cechujące bad.), 11 (Działacz i bad.)
- barok (Od renesansu do bar.) 56
- biologiczna etyka 19
- Bruno G. 18
- ciągłość (—a ewolucja) 67
- Cieszkowski A. 51, 65 (C., Trentowski, Eucken—pokrewieństwo poglądów)
- Comte A. (Socjologia C.) 30
- cywilizacja (Upadek cyw. starożytnej) 55
- człowiek przeciętny 4
- Durkheim E. (Socjologia D.) 32
- działacz (— i badacz) 11
- elementy — ob. pierwiastki
- estetyczne przedmioty 70
- etyka (— biologiczna) 19
- Eucken R. 65
- ewolucja 8 (Od Linneusza do Darwina), 16 (Teoria ewoluc. w naukach biologicznych), 67 (Ciągłość a ew.), 47 (Teoria ew. w historii literatury)
- fantazja (Marzenia na jawie a struktura fan.) 61
- filozofja 2 (O zagadn. filozof.), 49 (—i metafizyka), 35 (Spór o istotę fil.), 23 (Filozofja teoretyczna Prusa), 81 (Humanizm w fil. wsp.)
- filozofja historii 46, 50
- filozofja polska 77
- fizyka 62 (Wstęp ogólny), 5 i 27 (— a rzeczywistość)

DOŚWIADCZENIA PSYCHOLOGICZNE W SZKOLE ŚREDNIEJ.

W związku z uwagami artykułu wstępnego (§ 9) podajemy przykład zestawienia doświadczeń z psychologii, odpowiednich dla szkoły średniej ogólnokształcącej w ramach kursu propedeutyki filozofji. Oczywiście, że — zależnie od warunków — niektóre z podanych tu eksperymentów (ćwiczeń) mogą być pominięte¹⁾;

¹⁾ Jeżeli czasu brak, można pominąć np. zjawisko mieszania się barw, jako znane z kursu fizyki.

mogą też być opracowane inne jeszcze tematy, nieuwzględnione w wykazie. Obowiązkiem nauczyciela jest staranie się o stopniowe powiększanie zbioru pomocy do nauczania psychologii¹⁾; ale nawet wtedy, gdy w szkole niema wcale odpowiednich przyrządów, nauczyciel nie powinien pomijać eksperymentów psychologicznych, do wielu z nich bowiem specjalne pomoce nauczania nie są niezbędne (np. doświadczenia nad pamięcią, spostrzegawczością, uwagą, inteligencją). Niektóre przyrządy można wykonać na miejscu, w warsztatach szkolnych; dobrze byłoby porozumieć się w tej sprawie z nauczycielem robót ręcznych.

Aby zapoznać uczniów na wstępie, czem jest i na czem polega introspekcja, można polecić (idąc za wskazówką profesora Bykowskiego) zgięcie ramienia w stawie łokciowym; czynność ta może wywołać obfity splot doznań psychicznych (w związku z wprowadzeniem w grę mięśnia dwugłowego, ćwiczeniami cielesnymi, sportem).

A. WAŻNIEJSZE TEMATY²⁾.

1. Reakcja dotykowa. (Trwanie zjawisk psychicznych; wprawa; znużenie; namysł; temperament). BS 34 i n., BP 13 i n., D 177 i n.

2. Próg bodźca i próg odróżnienia. Prawo Webera. BS 36, BP 29 i n.

3. Lokalizacja czuć dotykowych. Punkty ciepła i zimna. BS 37, ów. 3—4, BP 24.

4. Mieszanie się barw. Kontrast współczesny i następczy. Ejdetyzm (próba Jaensch'ów).

5. Widzenie jednooczne i dwuoczne. Ocena „na oko”. BP 52 i n.

6. Pamięć. (Typy i cechy pamięci; metody uczenia się). BS 38 i n., BP 31 i n.

7. Skojarzenia. BS 40 i n., BP 39 i n.

¹⁾ Zaleca się przeznaczenie osobnej szafy na pomoce do prop. filoz. i gromadzenie w tej szafie wszystkiego, co dobrze będzie w razie potrzeby mieć pod ręką.

²⁾ Skrótów przy tematach są odsyłaczami do literatury, podanej na końcu artykułu.

8. Wyobraźnia. Pomysłowość, zdolność kombinacyjna, inteligencja. BS 41 i n., BP 42 i n., 56 i n.

9. Uwaga, jej wahania. (Pole świadomości). BS 43 i n., BP 63 i n.

10. Zdolność obserwacyjna. BS 44 i n., BP 48 i n.

11. Złudzenia zmysłowe. BS 47, BP 68 i n.

12. Wola. Zdolność do pracy. BS 50 i n., BP 81 i n.

13. Związek zjawisk psychicznych z fizjologicznymi. BP 14 i n.

B. SPIS PRZYRZĄDÓW.

Uwaga. Wykaz nie zawiera przedmiotów, które w razie potrzeby można z łatwością przygotować (por. D 76, BP 5 i n.).—
Por. spis przyrządów W. J. Rohrbeck'a (dod. do H).

1. Chronoskop (stopwatch, „stoper”) (do ów. 1 i in). BP 6.

2. Metronom (z pracowni fizycznej) (1,9).

3. Skala ciężarów (2).

4. Śrut (2, 11).

5. Waga i odważniki (prac. fiz.) (2, 11).

6. Fotometr psychofizyczny według Rumforda (2). BP 8, H 16.

7. Estezjometr Frey'a (z włosiem) (3). Z 170.

8. Cyrkiel Webera (o przytępionych końcach, lub drewniany) (3).

9. Rurki metalowe, zamknięte z jednej strony (3).

10. Ołówek dermograficzny lub atramentowy, czerwony i niebieski (3).

11. Wirownica (prac. fiz.) (4).

12. Kręgi barwne do wirownicy (4).

13. Stroboskop (4). P 132.

14. Stereoskop Wheatstone'a (5). H 35.

15. Optometr (5).

16. Kartony Bineta (6, 10). BP 7, 34, 35.

17. Sześcian barwny Linka (Yerkes'a) (8).

18. Bryła Löve'go lub dwie tablice Lahy'ego (8).

19. Test Dunajewskiego (8).

20. Test Bourdona (9). Z 173.

21. Test Kräpelina (9, 12)

22. Krażki Massona (9).
23. Tachistoskop Volkmana (9). Z 174.
24. Kulka stalowa (11).
25. Figura Zöllnera (11). H 37, P 127.
26. Figura Müller-Lyera (11). BP 9, P 120.
27. Walce o równej podstawie i różnej wysokości (do napełniania) (11).
28. Klocki lub walce o równym ciężarze i różnej objętości (11). H 47.
29. Ciała o tej samej postaci i różnym ciężarze (np. z drzewa i żelaza) (11). H 46.
30. Dynamometr (sprężynowy) (12, 13). BP 6.
31. Ergograf Mossa (12). BP 7 i n., P 213, Z 177.
32. (Dwa ostatnie przyrządy można zastąpić przez): dynamograf J. Wojciechowskiego (według Soller-Dopfa i Cardenala).

LITERATURA ¹⁾.

Dawid J. Wł. *O wykładzie psychologii, jako nauki doświadczalnej*. „Przeł. Filozoficzny” I 3. 1898. (Skrót: D).

Bykowski L. Jaxa. *Szkic programu ćwiczeń praktycznych z psychologii w gimnazjum*. „Muzeum”, XXXVI 1—2. Lwów, 1921. (BS).

Tenże. *Podręcznik do zajęć praktycznych z dziedziny psychologii*. Lwów—Warsz., Książnica—Atlas, 1925. (BP).

Tenże. *Wskazówki metodyczne do zajęć praktycznych z dziedziny psychologii*. Lwów—Warszawa, Książn.-Atlas, 1925. (BW).

Zawirski Z. *Przegląd najważniejszych doświadczeń z psychologii*, które winny być przeprowadzone z uczniami

¹⁾ Niektóre zagadnienia:

Metodyka psychologii — P 3—25.

Organizacja ćwiczeń i eksperymentów z psychologii — BW
3 — 9.

Opracowanie wyników badań eksperymentalnych — Z 178
— 184.

w szkole. Dodatek do przekładu „Zasad psychologii” A. Höflera. Wyd. 2-e. Lwów, Księg. Naukowa, 1927. (Z).

Höfler A., Witasek S., Kammel W. *Hundert psychologische Schulversuche mit Angabe der Apparate*. Vierte Auflage mit... einer Zugabe: Weitere fünfundzwanzig Versuche. Lipsk, J. A. Barth, 1918. (H).

Pauli R. *Psychologisches Praktikum*. Vierte... Aufl., Jena, G. Fischer, 1930. (P).

PODRĘCZNA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA
DLA SZKÓŁ ŚREDNICH OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH
I ZAKŁADÓW KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI.

BIBLIOGRAFJA.

„Biblioteka nauczycielska” stanowiła zdawien dawna integralną część pomocy naukowych wszelkiej szkoły, a zwłaszcza średniej. Niezawsze jednak spełniała ona należycie swe zadanie a w swym charakterze tradycyjnym tem mniej oczywiście spełniać ją może obecnie. Zgodnie bowiem z tym tradycyjnym właśnie charakterem szkoły średniej, jako instytucji, uważanej przede wszystkim, a nieraz nawet wyłącznie za nauczającą, tworzono w poszczególnych zakładach księgozbiory głównie *naukowe*, a co najwyżej, także *ogólno-dydaktyczne i metodyczne*. Celem ich było służyć pomocą nauczycielom fachowym w zdobywaniu i rozszerzaniu swej wiedzy specjalnej, na dalszym zaś planie także sztuki jej podawania. Ten wyłącznie naukowy względnie dydaktyczny punkt widzenia prowadził niekiedy do powstania prawdziwie cennych bibliotek nauczycielskich, często jednak sprawiał, że kierując się względami jednostronnie praktycznymi, gromadzono jedynie książki o charakterze encyklopedycznym i podręcznikowym, bądź też znowu w równie przesadnym zapale bibliotekarskim zbierano książki zewsząd, bez żadnej wytycznej myśli i systemu, a więc i bez istotnej wartości i pożytku dla szkoły, w szczególności zaś dla nauczycielstwa, które niechętnie zapuszczało się w taką prawdziwą „*silva rerum*”.

Toteż już z czysto naukowego i dydaktycznego stanowiska domagają się takie tradycyjne biblioteki nauczycielskie grunto-

wnego przekształcenia, odpowiadającego dzisiejszym postulatom dydaktycznym. W tym właśnie kierunku zmierzają wzorowe bibliografie do poszczególnych przedmiotów naukowych, umieszczane w „Poradniku”, tudzież biblioteki fachowe, tworzone w poszczególnych „pracowniach dydaktycznych” — centralnych i ogniskowych.

Biblioteki te jednak nie wyczerpują jeszcze całkowicie zagadnienia „bibliotek nauczycielskich”. Albowiem oprócz dzieł fachowych, w znaczeniu naukowym i metodycznym, muszą one zawierać również w odpowiednim wyborze dwa inne działy, przeznaczone już nie dla tej czy innej grupy fachowców, lecz dla *wszystkich* nauczycieli danej szkoły. Jeden z nich to dział, obejmujący książki z zakresu *kultury ogólnej* (filozofji, dziejów kultury, socjologii i t. d.), drugi zaś to dział *pedagogiczny*. Oba one są ze stanowiska dzisiejszych zadań szkoły, a w szczególności nauczyciela równie niezbędne.

Pierwszy dział, ogólnokulturalny, ma zgodnie z postulatami nowoczesnej pedagogiki umożliwić nauczycielowi-fachowcowi, by oprócz gruntownej znajomości swego przedmiotu i tegoż metodyki, zdobył jeszcze dostatecznie rozległy pogląd na całość życia i kultury współczesnej i dość ścisły z życiem tem i kulturą związek, a w ten sposób uchronił się od zasklepienia się jedynie w swej specjalności. To też zagadnienie należytego zaopatrzenia bibliotek nauczycielskich w książki tego typu, względnie należytego ich doboru jest niezmiernie doniosłe.

Drugi ogólny dział bibliotek nauczycielskich, t. j. dział pedagogiczny łączy się z głębokim przeobrażeniem obecnej szkoły wogóle a średniej w szczególności i z wypływającymi stąd nowymi jej zadaniami. Nie tu miejsce na kreślenie tych przeobrażeń i zadań. Wystarczy zaznaczyć jedynie ich ogólny charakter *wychowawczy* i wskazać na to, że wychowawczy ten cel szkoły, wysunięty dziś na czoło, domaga się od nauczyciela nie tylko nowej, t. j. wychowawczej właśnie „postawy”, ale ponadto także specjalnych studjów, których nauczyciel szkoły tradycyjnej nie potrzebował lub sądził, że nie potrzebuje wcale. Dotyczą one niezbędnych dla dzisiejszego nauczyciela dziedzin naukowych, takich, jak psychologia ogólna i psychologia dziecka i młodzieży, socjologia wychowawcza i pedagogika społeczna, teoria wychowania i t. p. Są to nauki wprawdzie młode jeszcze, lecz niezmier-

nie wartko się rozwijające, wymagają tedy nie tylko jednorazowego zaznajomienia się z nimi, lecz także ciągłego śledzenia za ich rozwojem. Ten obowiązek pedagogicznego dokształcania się, któremu zresztą władze szkolne przychodzą z pomocą, organizując specjalne kursy wychowawcze i metodyczne, nabiera tem większej wagi, że w szkole dzisiejszej każdy nauczyciel staje się zarazem wychowawcą, szczególniejsza zaś funkcja wychowawcza przypada ponadto w udziale całym zespołom wychowawczym względnie Radom Pedagogicznym.

To też nie da się obecnie pomyśleć szkoła bez pedagogicznie zainteresowanego grona nauczycielskiego a tem samem i bez należycie zorganizowanej biblioteki pedagogicznej. Oczywiście nie należy sądzić, jakoby chodziło tu o biblioteki mniej lub więcej kompletne, zwłaszcza, że w siedzibie każdego Kuratorjum istnieje Centralna Biblioteka Pedagogiczna, obsługująca cały okrąg szkolny. Chodzi tylko o biblioteki podręczne, zawierające pewien wybór dzieł podstawowych lub szczególnie aktualnych z głównych dziedzin pedagogicznych.

Pod tym właśnie kątem widzenia został ułożony poniższy spis, znacznie obszerniejszy od spisu, ogłoszonego w I Zeszycie „Poradnika” w r. 1929, choć, oczywiście, daleki od kompletności. Składa się on — poza działem czasopism — z kilku działów, odpowiadających w zasadzie pewnym grupom zagadnień pedagogicznych a obejmujących dzieła *różnej wagi* ze stanowiska niezbędności w bibliotece podręcznej. Skalę tę ujęto w spisie w trzy stopnie, oznaczone w miarę ważności danych dzieł dwiema gwiazdkami **, jedną gwiazdką * lub pozostawione bez gwiazdki.

Spis powyższy ma oczywiście znaczenie jedynie *doradcze*, a nie *obowiązujące*. Tem się też tłumaczy, że podano w nim, jako *wskazówki bibliograficzne* dla ułatwienia orientacji studjującym, także takie dzieła, które są już wyczerpane w handlu księgarskim, albo też są nazbyt drogie dla poszczególnych zakładów, albo wreszcie są pożądane tylko, lecz nie niezbędne.

I. DZIEŁA ENCYKLOPEDYCZNE I BIBLIOGRAFICZNE.

- ** Kierski F.: *Podręczna Encyklopedia Pedagogiczna*. 2 t. Książnica-Atlas, Warszawa 1925. I Zł. 12.— II Zł. 18. I/II razem Zł. 25.—
- * *Encyklopedia Wychowania*. Wychodzi nakładem „Naszej Księgarni”, Warszawa. Warunki prenumeraty: miesięcznie Zł. 3, półrocznie Zł. 14, rocznie Zł. 27.—
- Nouveau Dictionnaire de Pédagogie et de l'Instruction primaire publié sous la Direction de F. Buisson*. II-e wyd. Hachette et Cie, Paris 1911.
- Monroe P.: *A Cyclopedia of Education*. 3 t. The Macmillan Co., New-York 1919 Ł. 3. Sh. 3.—
- * Rein W.: *Enzyklopädisches Handbuch der Pädagogik*. II wyd. 10 t. H. Beyer, Langensalza 1903—1910. Rm. 160.—
- * Schwartz H.: *Pädagogisches Lexikon*. Velhagen und Klasing, Bielefeld und Leipzig, 1928/1931. 4 t. à Rm. 26.—
- * *Rocznik Pedagogiczny*. Założ. w r. 1881 przez S. Dicksteina. Serja II. T. I (1921), T. II (1924), T. III (1928), T. IV (1931). Książnica-Atlas, Warszawa, I. Zł. 12.50, II. Zł. 20.—, III. Zł. 28.—, IV. Zł. 5.—
- ** Kot S.: *Dzieje wychowania*. II wyd. Gebethner i Wolff, Warszawa 1931 Zł. 7.50
- Compayré G.: *Histoire de pédagogie théorique et pratique*. P. Mellotée, Paris, b. d. Fr. fr. 25.—
- * Kot S.: *Źródła do historii wychowania* (Wybór). 2 t. Część I. Od starożytnej Grecji do końca w. XVII.

- Cz. II. Od początku w. XVIII do w. XX. Gebethner i Wolff, Warszawa, I 1929. Zł. 18.—, II 1930. Zł. 20. I/II razem Zł. 38.—
- * Barth P.: *Geschichte der Erziehung in soziologischer und geistesgeschichtlicher Beleuchtung*. VI wyd. J. A. Barth, Leipzig 1925 Rm. 12.—
- * Nohl H. — Pallat L.: *Handbuch der Pädagogik*. 4 t. J. Beltz, Langensalza — Berlin — Leipzig.
- I. Die Theorie und die Entwicklung des Bildungswesens.
- II. Die biologischen, psychologischen und soziologischen Grundfragen der Pädagogik, 1929. Rm. 16.—
- III. Allgemeine Didaktik und Erziehungslehre, 1930. Rm. 23.—
- IV. Die Theorie der Schule und der Schulaufbau, 1928. Rm. 21.50
- V. Sozialpädagogik, 1929. Rm. 11.50
- Karbowiak A.: *Bibliografia pedagogiczna*. Księgarnia Polska, Lwów — Warszawa 1920. Zł. 4.20
- ** *Wychowanie i nauczanie*. Przewodnik do wydawnictw pedagogicznych i dydaktycznych S. A. Książnicy-Atlas T. N. S. W. Opracowali Dr. J. Piątek i Dr. K. Sośnicki. Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1932 Zł. 5.40
- Die erziehungswissenschaftliche Forschung*. Pädagogische Gesamtbibliographie. Dotąd 23 zeszyty. Całość zawiera bibliografię pedagogiczną niemiecką za lata 1923—1932. K. Stengler, Erfurt 1933.

II. PSYCHOLOGJA OGÓLNA.

- Wundt W.: *Grundzüge der physiologischen Psychologie*. VI—VII wyd. 3 t. Dürrsche Buchhandlung, Leipzig. I T. — VII wyd. 1923, II T. — VI wyd. 1910, III T. — VI wyd. 1911. Rm. 40.—
- Ziehen Th.: *Leitfaden der physiologischen Psychologie in 16 Vorlesungen*. XII wyd. G. Fischer, Jena 1924. Rm. 20.—

- Müller G. E.: *Abriss der Psychologie*. Vandenhoeck und Ruprecht, Göttingen 1924. Rm. 3.60
- Ebbinghaus H.: *Abriss der Psychologie*. VIII wyd. W. de Gruyter, Berlin 1922. Rm. 3.—
- James W.: *The Principles of Psychology*. 2 t. The Macmillan Co., London 1905. Sh. 30.—
- James W.: *A Textbook of Psychology*. Briefer Course. The Macmillan Co., London 1908. Sh. 10/6.—
- Przekł. franc. *Précis de Psychologie*. Traduit par E. Baudin et G. Berthier. VIII wyd. M. Rivière, Paris 1929.
- * Froebes J.: *Lehrbuch der experimentellen Psychologie*. III wyd. 2 t. Herder, Freiburg im Breisgau 1923/1929. Rm. 40.—
- * Witwicki Wł.: *Psychologia*. 2 t. Wydawn. Zakł. Nar. im. Ossolińskich, Lwów — Warszawa — Kraków. b. d. I. Zł. 16.—, II. Zł. 14.—
- * Dumas G. et autres: *Traité de psychologie*. 2 t. F. Alcan, Paris. I 1923 Fr. 50.—, II 1924. Fr. 80. Razem Fr. 130.—
- ** Saupé E.: *Einführung in die neuere Psychologie*. IV—V wyd. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1931. . Rm. 12.—
- Seidemann W.: *Die allgemeine Psychologie der Gegenwart und ihre pädagogische Bedeutung*. J. Klinkhardt, Leipzig 1920. Rm. 6.50
- Beetz K. O.: *Einführung in die moderne Psychologie*. IV wyd. 2 t. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1921. Rm. 11.20
- Tansley A. G.: *The new psychology an its relation to life*. G. Allen, London 1922. Sh. 4.—
- ** Bühler K.: *Die Krise der Psychologie*. II wyd. G. Fischer, Jena 1929 Rm. 10.—
- Driesch H.: *Grundproblemé der Psychologie, ihre Krisis in der Gegenwart*. II wyd. E. Reinicke, Leipzig 1929. Rm. 9.50
- ** Kreutz M.: *Nowe kierunki psychologii*. (Encyklopedia wychowania. Z. 3—4, str. 230).
- * Woodworth R. S.: *Contemporary Schools of psychology*. Methuen and Co. New-York — London 1931. Sh. 7/6.—

- Henning H.: *Psychologie der Gegenwart*. II wyd. A. Kröner, Berlin 1933. Rm. 3.—
- * Murchison C. (wydawca): *Psychologies of 1925—1930*. (Dzieło zbiorowe). 2 t., University Press Oxford 1925/1930 à Sh. 27.—
- Doering W. O.: *Die Hauptströmungen in der neueren Psychologie*. Dürsche Buchhandlung, Leipzig 1932. Rm. 2.70
- Müller-Freienfels R.: *Die Hauptrichtungen der gegenwärtigen Psychologie*. Quelle und Meyer, Leipzig 1930. Rm. 1.80
- * Messer A.: *Einführung in die Psychologie und die psychologischen Richtungen der Gegenwart*. F. Meiner, Leipzig 1927. Rm. 4.—
- * *Handbuch der vergleichenden Psychologie*. Hrsg. von G. Kafka. 3 t. E. Reinhardt, München 1922 i n. . Rm. 1.80
- Dawid J. Wł.: *Inteligencja, wola i zdolność do pracy*. III wyd. Nasza Księgarnia. Bibl. Dzieł Pedag. Nr. 3, 4, 5, Warszawa 1927 (wyczerpane) Zł. 12.—
- Dykowski M.: *O typach woli*. „Prace Psychologiczne”. T. VI. Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1928. Zł. 9.60
- * Dewey J.: *How we think*. Heath and Co. Boston 1910. Sh. 6.—
- Przekł. franc.: *Comment nous pensons*. Traduit de l'anglais par le prof. O. Decroly. E. Flammarion, Paris 1925. Fr. fr. 12.—
- * Ribot Th.: *La psychologie des sentiments*. XII wyd. F. Alcan, Paris 1925. Fr. fr. 20.—
- Ribot Th.: *La logique des sentiments*. V wyd. F. Alcan, Paris 1926. Fr. fr. 20.—
- Przekł. pol.: *Logika uczuć*. Przeł. Kazimierz Błeszczyński. Spółka Wyd., Kraków 1921. Zł. 8.—
- * Stern W.: *Die differentielle Psychologie und ihre methodischen Grundlagen*. III wyd. J. A. Barth, Leipzig 1921. Rm. 15.60
- Jaensch E. R.: *Ueber den Aufbau der Wahrnehmungswelt und die Grundlagen der menschlichen Erkenntnis*. 2 t. J. A. Barth, Leipzig 1931. Rm. 54.—

- * Jaensch E. R.: *Die Eidetik und die typologische Forschungsmethode in ihrer Bedeutung für die Jugendpsychologie und Pädagogik, für die allgemeine Psychologie und die Psychophysiologie der menschlichen Persönlichkeit*. II wyd. Quelle und Meyer 1927. Rm. 4.—
- Wilhelm Fr.: *Die Bedeutung der eidetischen Forschung für Erziehung und Unterricht*. J. Klinkhardt, Leipzig 1927. Rm. 3.40
- * Błachowski St.: *Nauka o wyobrazeniach ejdetycznych a pedagogika*. Warszawa, 1926. (Szkoła powszechna, R. 1926).
- * Błachowski St.: *Typologja ejdetyczna i jej znaczenie pedagogiczne*. Wyd. „Przyjaciela Szkoły”, Poznań 1928. Zł. 1,60
- * Wertheimer M.: *Ueber Gestalttheorie*. Weltkreis-Verlag, Erlangen 1925. Rm. 1.50
- Wertheimer M.: *Untersuchungen zur Lehre von der Gestalt*. I. Prinzipielle Bemerkungen. (W czasop. „Psychologische Forschung” T. IV, R. 1923).
- * Wertheimer M.: *Drei Abhandlungen zur Gestalttheorie*. Weltkreis-Verlag, Erlangen 1925. Rm. 7.80
- Koffka K.: *Beiträge zur Psychologie der Gestalt*. Hrsg. von... I. T. J. A. Barth, Leipzig 1919. Rm. 12.—
- Köhler W.: *La perception humaine*. (W czasop. „Journal de Psychologie normale et pathologique”. Vol. 27. Paris 1930).
- * Petermann Br.: *Die Wertheimer—Koffka—Köhler'sche Gestalttheorie und das Gestaltproblem*. Ein Kapitel aus der Prinzipienrevision in der gegenwärtigen Psychologie. J. A. Barth, Leipzig 1929. Rm. 14.—
- Heicke H.: *Der Strukturbegriff als methodischer Grundbegriff einer geisteswissenschaftlichen Psychologie bei Dilthey und Spranger und seine Bedeutung für die Pädagogik*. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1928. Rm. 2.—
- Krueger F.: *Der Strukturbegriff in der Psychologie*. II wyd. G. Fischer, Jena 1931. Rm. 1.20
- Krueger F.: *Zur Einführung: über psychische Ganzheit*. (W czasop.: Neue Psychologische Studien. T. I. München 1926).

- * Krueger F.: *Das Problem der Ganzheit*. Junker und Dünnhaupt, Leipzig 1932. Rm. 1.20
- Krueger F.: *Das Wesen der Gefühle. Entwurf einer systematischen Theorie*. II wyd. Akad. Verlags-Gesellschaft, Leipzig 1930. Rm. 1.80
- * Krueger F.: *Ueber Entwicklungspsychologie, ihre sachliche und historische Notwendigkeit* W. Engelmann, Leipzig 1915. Rm. 9.—
- * Werner H.: *Einführung in die Entwicklungspsychologie*. J. A. Barth, Leipzig 1926. Rm. 16.50
- Dymek L.: *Psychologja postaci, jako podstawa pedagogiki nowoczesnej*. (Rocznik Pedag. S. II, t. III, str. 82). Warszawa 1929.
- Bechterew W.: *Allgemeine Grundlagen zur Reflexologie des Menschen*. Leitfaden für das objektive Studium der Persönlichkeit. Uebers. von Pappenheim und Hutschneker. F. Deuticke, Wien 1926. Rm. 26.—
- Pavlov I. P.: *Les réflexes conditionnels*. Trad. par N. et G. Gricoureff. F. Alcan, Paris 1927. Fr. fr. 45.—
- ** Watson J. B.: *Behaviorism*. II wyd. K. Paul, London 1931. Sh 12/6.—
- Przekł. niem.: *Der Behaviorismus*. Uebers. von Emmy Giese-Lang. Deutsche Verlagsanstalt, Stuttgart 1930. Rm. 11.—
- Watson J. B.: *Psychology from the standpoint of a behaviourist*. III wyd. J. B. Lippincott Co., Philadelphia and London 1929. Sh 12/6.—
- Roback A. A.: *Behaviorism and psychology*. University—Bookstore, Cambridge 1923. Ł. 3.50
- * Mc. Dougall W.: *An outline of psychology*. Methuen and Co., London 1923. Sh. 12.—
- Drever J.: *The Psychology of Everyday Life*. V wyd. Methuen and Co., London 1928. Sh. 5.—
- ** Freud S.: *Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse*. Internationaler Psychoanalytischer Verlag, Wien 1926. Rm. 9.—
- * Freud S.: *Psychopatologja zycia codziennego*. Przeł. Dr. L. Jekels i H. Ivánka. H. Altenberg, Lwów 1914 (wyczerpane). Zł. 4.—

- * Freud S.: *O psychoanalizie*. Pięć odczytów. Przeł. Dr. L. Jekels, H. Altenberg, Lwów 1911 (wyczerpane) Zł. 2.50
- * Freud S.: *O marzeniu sennem*. Przeł. B. Rank. Międzynar. Wydawnictwo Psychoanalityczne, Lipsk — Wiedeń — Zurych 1923 (wyczerpane).
- * Freud S.: *Trzy rozprawy z zakresu teorii seksualnej*. Przeł. L. Jekels i M. Albiński. Międzynar. Wydawnictwo Psychoanalityczne. Lipsk — Wiedeń 1924. . Fr. 5.—
- * Dryjski A.: *Rozbiór i krytyka głównych założeń psychoanalitycznych*. Kraków 1929. . Zł. 6.—
- * Bychowski G.: *Psychoanaliza*, Tow. Wyd. „Ate-neum”, Lwów—Warszawa 1929. . Zł. 4.—
- * Adler A.: *Ueber den nervösen Charakter*. IV wyd. J. Springer, Berlin 1928. . Rm. 12.—
- * Adler A.: *Menschenkenntnis*. IV wyd. S. Hirzel, Leipzig 1931. . Rm. 10.—
- * Adler A.: *Technik der Individualpsychologie*. 2 t. J. Springer, Berlin 1928/1930 . Rm. 20.50
- I. *Die Kunst, eine Lebens- und Krankengeschichte zu lesen*, 1928. . Rm. 9.—
- II. *Die Seele des schwererziehbaren Kindes*, 1930, . Rm. 11.50
- * Adler A. - Furtmüller C.: *Heilen und Bilden*. Grundlagen der Erziehungskunst für Ärzte und Pädagogen. J. Springer, Berlin 1928. . Rm. 14.60
- * Adler A.: *Praxis und Theorie der Individualpsychologie*. IV wyd. J. Springer, Berlin 1930. . Rm. 14.60
- * *Handbuch der Individualpsychologie*. Hrsg. von E. Wexberg. 2 t. J. Springer, Berlin 1926. . Rm. 48.90
- * Wexberg E.: *Individualpsychologie*. Eine systematische Darstellung. II wyd. S. Hirzel, Leipzig 1931. . Rm. 9.50
- Brauchle G.: *Psychoanalyse und Individualpsychologie*. II wyd. Reclam-Bibliothek, Nr. 1085. Leipzig 1930 . Rm. 0,80
- * Janet P.: *L'évolution psychologique de la personnalité*. Chahire, Paris 1930.

- Janet P.: *L'automatisme psychologique*. IX wyd. F. Alcan, Paris 1921. . Fr. fr. 20.—
- ** Stern W.: *Die menschliche Persönlichkeit*. J. A. Barth, Leipzig 1923 . Rm. 9:60
- Stern W.: *Person und Sache*. 3 t. III wyd. J. A. Barth, Leipzig 1923. . Rm. 40:80
- ** Spranger E.: *Lebensformen*. Geisteswissenschaftliche Psychologie und Ethik der Persönlichkeit. VII wyd. E. Niemeyer, Leipzig 1930. . Rm. 14.—
- Paulhan Fr.: *Les caractères*. IV wyd. F. Alcan, Paris 1913. . Fr. fr. 14.—
- * Ribot Th.: *Sur les diverses formes du caractère*. (Revue Philosophique. Vol. 32. R. 1892, str. 480—500).
- Fouillée A.: *Tempérament et caractère selon les individus, les sexes et les races*. V wyd. F. Alcan, Paris 1921. . Fr. fr. 7.50
- Malapert P.: *Les éléments du caractère et leurs lois de combinaison*. II wyd. F. Alcan, Paris 1906. Fr. fr. 5.—
- * Éwald G.: *Temperament und Charakter*. V wyd. J. Springer, Berlin 1923. . Rm. 8.—
- * Hellwig B.: *Die vier Temperamente bei Kindern*. XX wyd. J. Esser, Paderborn 1922. . Rm. 1.60
- ** Kretschmer E.: *Körperbau und Charakter*. Untersuchungen zum Konstitutionsproblem und zur Lehre von den Temperamenten. IX—X wyd. J. Springer. Berlin 1931. . Rm. 13.60
- Kretschmer E.: *Die französische Konstitutions- und Temperamentenlehre*. (Jahrbuch der Charakterologie T. VI. 1929).
- Mac Auliffe L.: *La personnalité et l'hérédité*. La Vie Humaine, Paris. . Fr. fr. 50.—
- Mac Auliffe L.: *Les tempéraments*. Nouvelle Revue Française, Paris 1926. . Fr. fr. 15.—
- Renouvier C.: *Le Personnalisme*. II wyd. F. Alcan, Paris 1926. . Fr. fr. 45.—
- Huth A.: *Exakte Persönlichkeitsforschung*. J. Klinkhardt, Leipzig 1930. . Rm. 8.40

- * Selz O.: *Ueber die Persönlichkeitstypen und die Methoden ihrer Bestimmung*. G. Fischer, Jena 1917. Rm. 4.20
- Pfahler G.: *System der Typenlehren*. Grundlegung einer pädagogischen Typenlehre. J. A. Barth, Leipzig 1921. Rm. 15,60
- * Ziehen Th.: *Die Grundlagen der Charakterologie*. H. Beyer, Langensalza 1930. Rm. 9.—
- ** Tumlriz O.: *Probleme der Charakterologie*. H. Beyer, Langensalza 1928. Rm. 2.40
- * Klages E.: *Die Grundlagen der Charakterkunde* V—VI wyd. J. A. Barth, Leipzig 1928. Rm. 10.—
- Przekł. franc.: *Les principes de la caractérologie*. F. Alcan, Paris 1931. Fr. fr. 35.—
- * Utitz E.: *Charakterologie*. Pan-Verlag, K. Metzner, Berlin—Leipzig 1925. Rm. 14.—
- * Shand A. F.: *The Foundations of Character*. The Macmillan Company, New-York — London 1922. Sh. 20.—
- Wahle R.: *Entstehung der Charaktere*. Drei Masken Verlag, München 1928. Rm. 6.—
- ** Boven W.: *La science du caractère*. Essai de caractérologie générale. Delachaux et Niestlé, Neuchâtel — Paris 1931. Fr. fr. 40.—
- * Petersen P.: *Grundfragen einer pädagogischen Charakterologie*. K. Stengler, Erfurt 1931. Rm. 1.35
- * Achille-Delmas F. et Boll M.: *La personnalité humaine*. Son analyse. E. Flammarion, Paris 1922. Fr. fr. 12.—
- * Prinzhorn H.: *Um die Persönlichkeit*. Zur Charakterologie und Psychopathologie. Niels Kampmann, Heidelberg 1927. T. I. Rm. 9.—
- * Hoffmann H.: *Das Problem des Charakteraufbaus, seine Gestaltung durch die erbbiologische Persönlichkeitsanalyse*. J. Springer, Berlin 1926. Rm. 13.50
- Kronfeld A.: *Lehrbuch der Charakterkunde*. J. Springer, Berlin 1932. Rm. 26.—
- * Künkel F.: *Einführung in die Charakterkunde auf individualpsychologischer Grundlage*. S. Hirzel, Leipzig 1928. Rm. 8.—

- * Ferrière Ad.: *Typy psychologiczne*. Wydawn. Min. W. R. i O. P. (Odbitka z „Oświaty i Wychowania“ R. II. Z. 2). Warszawa 1930. Zł. 0.60
- * Heymans G.: *La psychologie des femmes*. Traduit par R. Le Senne. F. Alcan, Paris 1925. Fr. fr. 25.—
- Liepmann E.: *Psychologie der Frau*. Urban und Schwarzenberg, Berlin—Wien 1922. Rm. 6.70
- * Vaerting M.: *Neubegründung der Psychologie von Mann und Weib*. 2 t. II wyd. E. Lichtenstein, Weimar 1932. Rm. 7.20
- * Lippmann O.: *Psychologische Geschlechtsunterschiede*. J. A. Barth, Leipzig 1917/1924. Rm. 12.—
- Vaerting M.: *Wahrheit und Irrtum in der Geschlechterpsychologie*. G. Braun, Karlsruhe 1931. Rm. 6.60

III. PSYCHOLOGJA DZIECIECTWA I MŁODOŚCI.

- * Biedert Ph.: *Das Kind, seine körperliche und geistige Pflege von der Geburt bis zur Reife*. III wyd. Hrsg. von W. Rein und P. Selter, F. Enke, Stuttgart 1927. Rm. 20.—
- ** Binet A.: *Pojęcia nowoczesne o dzieciach*. Rozwój fizyczny i umysłowy u dziecka w wieku szkolnym. Przekład M. Szymanowskiej. III wyd. Nasza Księgarnia, Bibl. Dzieł Pedag. Nr. 15, 16, Warszawa 1928. Zł. 7.—
- Baldwin J. M.: *Mental Development in the child and the race*. III wyd. The Macmillan Co., New-York — London 1906. Sh. 18.—
- Przekł. niem.: *Die Entwicklung des Geistes beim Kinde und bei des Rasse*. Unter Mitwirkung des Autors uebers. von A. E. Ortman, Reuther und Reichard, Berlin 1898.
- Lévy-Bruhl L.: *La mentalité primitive*. IV wyd. F. Alcan, Paris 1925. Fr. fr. 35.—
- Lévy-Bruhl L.: *L'âme primitive*. II wyd. F. Alcan, Paris 1927. Fr. fr. 50.—
- Kirkpatrick E. A.: *Fundamentals of Child Study*. The Macmillan Co., New-York 1903. Sh. 7/6.—

- * Ferrière Ad.: *Les Progrès spirituel, causeries de psychologie génétique aux parents et aux maîtres*. Librairie Fischbacher, Paris b. d. Fr. fr. 45.—
- * Hall Stanley G.: *Ausgewählte Beiträge zur Kinderpsychologie und Pädagogik*. Aus dem Englischen übers. von Dr. J. Stimpfl. O. Bonde, Altenburg 1902. Rm. 5.—
- * Dawid J. Wł.: *Zasób umysłowy dziecka*. Przyczynek do psychologii doświadczalnej. Wyd. Przeglądu Pedagogicznego. E. Wende i S-ka, Warszawa 1896. Zł. 2.50
- Szyćówna A.: *Rozwój pojęciowy dziecka w okresie lat 6—12*. Badania nad dziećmi. E. Wende i S-ka, Warszawa 1899. Zł. 2.—
- ** Groos K.: *Das Seelenleben des Kindes*. VI wyd. Reuther und Reichardt, Berlin 1927. Rm. 10.—
- Sully J.: *Dusza dziecka*. Z II wyd. oryg. ang. przeł. J. Moszczeńska. III wyd. J. Lisowska, Warszawa 1926. Zł. 8.—
- ** Claparède E.: *Psychologja dziecka i pedagogika eksperymentalna*. Z wyd. franc. przeł. M. Górka. III wyd. Nasza Księgarnia, Warszawa 1927. Zł. 8.50
- Lazurski A. F.: *Ueber das Studium der Individualität*. Mit einem Programm der Untersuchung der Persönlichkeit in ihrer Beziehung zur Umgebung von S. Franck und A. Lazurski. Deutsch von N. Godd. O. Nennich, Leipzig 1912. Rm. 5.80
- Rossolimo G.: *L'individualité de l'enfant*. Traduit per V. Kovarsky. F. Alcan, Paris 1929. Fr. fr. 12.—
- ** Bühler K.: *Abriss der geistigen Entwicklung des Kindes*. V wyd. Quelle und Meyer, Leipzig 1929. Rm. 1.80
- ** Bühler K.: *Die geistige Entwicklung des Kindes*. VI wyd. G. Fischer, Jena 1930. Rm. 20.—
- ** Bühler Ch.: *Das Seelenleben des Jugendlichen*. G. Fischer, Jena 1925. Rm. 10.—
- ** Bühler Ch.: *Kindheit und Jugend*. Genese des Bewusstseins. III wyd. S. Hirzel, Leipzig 1931. Rm. 10.—
- Przeł. pol.: *Dzieciństwo i młodość*. Tłum. z niem. W. Ptaszyńska. Bibl. Dzieł Pedag. Nr. 34 — 36. Nasza Księgarnia, Warszawa 1933. Zł. 12.—

- * Koffka K.: *Die Grundlagen der psychischen Entwicklung*. Eine Einführung in die Kinderpsychologie. II wyd. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1925, Rm. 6.—
- ** Stern E.: *Jugendpsychologie*. III wyd. F. Hirt, Breslau 1928. Rm. 3.—
- Simoneit M.: *Die seelische Entwicklung des Menschen*. Oehmigkes Verlag, Berlin 1928. Rm. 9.50
- ** Zienkowski W.: *Psychologja dziecięctwa*. Przeł. z ros. P. Macewicz. Bibl. Przekł. Dzieł Pedag. T. IX. Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1929. Zł. 12.—
- Murchison C.: *A Handbook of child psychology*. Oxford, University Press, London 1931. Sh. 22/6.—
- * Gesell A.: *Körperseelische Entwicklung*. J. C. Marhold, Halle a/Saale 1931. Rm. 14.60
- Descœudres A.: *Le développement de l'enfant de 2 à 7 ans*. Delachaux et Niestlé, Neuchâtel—Paris, b. d. Fr. fr. 30.—
- * Piéron H.: *Le développement mental et l'intelligence*. F. Alcan, Paris 1930. Fr. fr. 15.—
- * Dąbrowski P.: *Nauka o dziecku*. Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1929. Zł. 5.40
- ** Kreutz M.: *Rozwój psychiczny młodzieży*. Książnica-Atlas. Wyd. „Współpraca Domu i Szkoły w dziele wychowania młodzieży”. T. VII, Lwów—Warszawa 1931. Zł. 3.40
- * Kuchta J.: *Rozwój psychiczny młodzieży a praca szkolna*. II wyd. Nasza Księgarnia, Warszawa 1933. Zł. 3.50
- ** Piaget J.: *Mowa i myślenie u dziecka*. Przeł. J. Kołodzka. Książnica-Atlas. Bibl. Przekładów Dzieł Pedag. T. X, Warszawa 1929. Zł. 8.20
- Piaget J.: *Le jugement et le raisonnement chez l'enfant*. Delachaux et Niestlé, Neuchâtel — Paris 1924. (Przeł. pol.: „Sąd i rozumowanie u dziecka” przygł. „Bibl. Przekładów Dzieł Pedag.”. T. XI). Fr. szw. 6.—
- * Piaget J.: *La représentation du monde chez l'enfant*. F. Alcan, Paris 1926. Fr. fr. 40.—
- Przeł. pol.: *Jak sobie dziecko świat przedstawia*. Z oryg. franc. przeł. M. Ziemińska. „Bibl. Przekładów

- Dzieł Pedag. T. XII. Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1933. Zł. 11.20
- Piaget J.: *La causalité physique chez l'enfant*. F. Alcan, Paris 1927. Fr. fr. 40.—
- ** Piaget J.: *Le jugement moral chez l'enfant*. F. Alcan, Paris 1927. Fr. szw. 6.—
- * Vermeylen G.: *La psychologie de l'Enfant et de l'Adolescent*. Librairie Fischbacher, Paris b. d. Fr. fr. 22.50
- * Kroh O.: *Die Psychologie des Grundschulkindes in ihrer Beziehung zur kindlichen Gesamtentwicklung*. Wyd. IX—X. H. Beyer, Langensalza 1931. Rm. 3.60
- * Bovey P.: *L'instinct combatif*. Psychologie et éducation. Delachaux et Niestlé, Neuchâtel—Paris 1925. Fr. szw. 4.75
- Przekł. pol.: *Instynkt walki. Psychologia — Wychowanie*. Przeł. M. Górska. Nasza Księgarnia. Bibl. Dzieł Pedag. Nr. 18, 19, Warszawa 1928. Zł. 6.—
- * Bovey P.: *Le sentiment religieux et la psychologie de l'enfant*. Delachaux et Niestlé, Neuchâtel — Paris b. d. Fr. fr. 15.—
- * Miehle H.: *Die kindliche Religiosität*. K. Stengler, Erfurt 1930. Rm. 3.60
- Stern W.: *Psychologie der frühen Kindheit bis zum sechsten Lebensjahre*. VI wyd. Quelle und Meyer, Leipzig 1930. Rm. 10.80
- ** Stern W.: *Inteligencja dzieci i młodzieży*. Z. 3 wyd. niem. przeł. Dr. T. Klimowicz pod red. prof. J. Segafę. Wydawn. Komisji Pedag. Min. W. R. i O. P. Książnica-Atlas, Lwów — Warszawa 1927. Zł. 18.—
- Queyrat F.: *La logique de l'enfant et sa culture*, V wyd. F. Alcan, Paris 1919. Fr. fr. 6.—
- Przekł. pol.: *Logika dzieci i jej kształcenie*. Przeł. K. Król i I. Moszczeńska. E. Wende i S-ka, Warszawa 1903 (wyczerpane).
- Librachowa M.: *Rozumowanie dzieci. Badania eksperymentalne nad dziećmi od lat 9-ciu do 12-tu*. Wydawn. Komisji Pedag. Min. W. R. i O. P. Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1922. Zł. 1.20
- * Radomska - Strzemecka H.: *Monografia testu definicji*. Studium logiki dziecka i młodzieży. Nauk.

- Tow. Ped. Skł. gł. Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1931. Zł. 15.—
- Szuman St.: *Badania nad rozumieniem obrazów symbolicznej treści u dzieci i młodzieży*. Nauk. Tow. Ped. Skł. gł. Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1931. Zł. 8.—
- * Reiningger K.: *Das soziale Verhalten der Schulanfänger*. Deutscher Verlag für Jugend und Volk, Wien—Leipzig 1929 Rm. 2.75
- * Hetzer H.: *Soziale Umwelt und Entwicklung der kindlichen Persönlichkeit*. K. Stengler, Erfurt 1930. Rm. 1.35
- Vorwahl H.: *Psychologie der Vorpubertät*. Eine Einführung in das Eigenleben der Halbwüchsigen. F. Dümmeler, Berlin—Bonn 1929. Rm. 6.50
- * Kroh O.: *Die Psychologie der Oberstufe*. Beitrag zur Reform der Bildungsarbeit. III—IV wyd. H. Beyer, Langensalza 1932. Rm. 6.60
- * Jaensch E. R.: *Ueber den Aufbau der Wahrnehmungswelt und ihre Struktur im Jugendalter*. II wyd. Quelle und Meyer, Leipzig 1927. Rm. 30.—
- ** Baley St.: *Psychologia wieku dojrzewania*. II wyd. Bibl. Pedag. - Dydakt., Książnica-Atlas, Warszawa 1932. Zł. 11.—
- ** Tumirz O.: *Die Reifejahre*. Untersuchungen zu ihrer Psychologie und Pädagogik. T. I. Die seelischen Erscheinungen der Reifejahre. II wyd. 1927. T. II. Die Bildung und Erziehung der Reifenden. J. Klinkhardt. Leipzig 1924. I. — II wyd. Rm. 6.—, II Rm. 3.60.
- ** Spranger Ed.: *Psychologie des Jugendalters*. XIII wyd. Quelle und Meyer, Leipzig 1931. Rm. 9.—
- * Spranger Ed. und Niffka E.: *Der jugendliche Mensch in unserer Zeit*. Männliche Jugend. Quelle und Meyer, Leipzig 1932. Rm. 6.—
- * Ziehen Th.: *Das Seelenleben der Jugendlichen*. III wyd. H. Beyer, Langensalza 1931. Rm. 6.30
- * Hoffmann W.: *Die Reifezeit*. Grundfragen der Jugendpsychologie und Sozialpädagogik. II wyd. Quelle und Meyer, Leipzig 1926. Rm. 9.—
- Kupky O.: *Jugendlichenpsychologie, ihre Hauptprobleme*. Dürrsche Buchhandlung, Leipzig 1927. Rm. 3.90

- Busemann A.: *Die Sprache der Jugend als Ausdruck der Entwicklungsrythmik*. G. Fischer, Jena 1925. Rm. 3.—
- Mikulski K.: *Badania psychologiczne w szkole sredniej*. Skł. gł. Księg. J. Lisowskiej, Warszawa 1930. Zł. 5.—
- ** Baley St. i współpracownicy: *Opracowanie ankiet, dotyczących zainteresowań młodzieży* (przeprowadzonych przez Ministerstwo W. R. i O. P. w związku z reformą programów szkolnych). „Polskie Archiwum Psychologiczne”. T. V. Nr. 3. R. 1932.
- Friedländer M.: *Zmiany duchowe u młodzieży w wieku przelomowym*. Nakł. Centr. Komitetu Opieki nad Żydowskimi Sierotami we Lwowie 1929.
- * Maier H.: *Kinderideale*. Experimental-pädagogische Studie zur Religions- und Moralpädagogik. I. Kösel, Kempten, 1914. Rm. 1.—
- * Kolbe E.: *Die sittliche Entwicklung der Heranwachsenden im Lichte der exakten Forschung*. O. Nemnich, Leipzig — München 1922. Rm. 8.—
- * Leemann L.: *Die sittliche Entwicklung des Schulkindes*. H. Beyer, Langensalza 1923. Rm. 1.80
- * Ruland M.: *Die Entwicklung des sittlichen Bewusstseins in den Jugendjahren*. O. Nemnich, Leipzig 1923. Rm. 8.—
- * Stählin W.: *Die religiöse Lage des jungen Menschen*. K. Stengler, Erfurt 1928. Rm. 1.50
- * Winkler E.: *Religion und Jugenderziehung in den Entwicklungsjahren*. Herder, Freiburg im Breisgau 1929. Rm. 6.—
- ** Szuman St., Pieter J., Ks. Weryński H.: *Psychologia światopoglądu młodzieży. Idealizm. Filozofja. Religja*. Nakł. Nauk. Tow. Ped. Skł. gł.: Książnica-Atlas, Lwów — Warszawa 1933. Zł. 20.—
- Busemann A.: *Die Jugend im eigenen Urteil*. Eine Untersuchung zur Jugendkunde. J. Beltz, Langensalza 1926. Rm. 8.50
- * Siemering H. und Spranger E.: *Weibliche Jugend in unserer Zeit*. Beobachtungen und Erfah-

- rungen von Jugendführerinnen. Quelle und Meyer, Leipzig 1932. Rm. 6.—
- ** Croner E.: *Die Psyche der weiblichen Jugend*. H. Beyer, Langensalza 1928. Rm. 2.95
- Przekł. pol.: *Psychologia młodzieży żeńskiej*. Tłum. z niem. Dr. J. Kuchta i Dr. J. Lubomirowicz. Bibl. Przekładów Dzieł Pedag. T. XXIII. Książnica-Atlas. Lwów — Warszawa 1932. Zł. 3.20
- * Tilling M. v.: *Psyche und Erziehung der weiblichen Jugend*. VI wyd. H. Beyer, Langensalza 1928. Rm. 2.20
- * Stucki H.: *Von der Pubertätsentwicklung unserer Mädchen*. P. Haupt, Bern 1928. Rm. 0.65
- * Fuellkrug G.: *Seelenkunde der weiblichen Jugend*. IV wyd., Vandenhoeck und Ruprecht, Göttingen 1928. Rm. 12.—
- ** Tumlriz O.: *Die seelischen Unterschiede zwischen den Geschlechtern in der Reifezeit und ihre Bedeutung für den gemeinsamen Unterricht*. H. Beyer, Langensalza 1927. Rm. 4.20
- * Mendousse P.: *L'âme de l'adolescent*. III wyd. F. Alcan, Paris 1924. Fr. fr. 20.—
- * Mendousse P.: *L'âme de l'adolescente*. F. Alcan, Paris 1928. Fr. fr. 35.—
- * Evard M.: *L'adolescente*. Delachaux et Niestlé, Neuchâtel—Paris 1914. (Wyczerpane). Fr. fr. 5.—
- * Tumlriz O.: *Die geistige Bildsamkeit des Jugendlichen*. II wyd. J. Klinkhardt, Leipzig 1927. Rm. 9.50
- * Kiessling A.: *Jugendkundliches Praktikum*. J. Klinkhardt, Leipzig 1932. Rm. 6.40
- * Busemann A.: *Pädagogische Jugendkunde*. M. Diesterweg, Freiburg im Breisgau 1931. Rm. 9.40
- * Tumlriz O.: *Einführung in die Jugendkunde*. 2 t. II wyd. J. Klinkhardt, Leipzig 1925—1927. I. Rm. 10.60
II. Rm. 9.50
- Hoffmann J.: *Handbuch der Jugendkunde und Jugenderziehung*. II—III wyd. Herder, Freiburg im Breisgau 1922. Rm. 7.—

Wagner J.: *Pädagogische Jugendkunde mit besonderer Berücksichtigung der Probleme der neuen Pädagogik*. F. Schönningh, Padeborn 1923. Rm. 3.30
 * *Jugendkunde und Schule*. Hrsg. vom Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht. J. Beltz, Langensalza 1925. Rm. 9.—

Springenschmid K.: *Das Bauernkind*. R. Oldenbourg, München—Berlin 1926. Fr. szw. 3.75
 Heywang E.: *Das Landkind*. II wyd. E. Wunderlich, Leipzig 1924. Rm. 1.20
 Bode P. und Fuchs H.: *Psychologie des Landkin- des*. H. Schroedel, Halle a. S. 1925. Rm. 6.75
 Bode P.: *Reifende Landjugend*. Ein Beitrag zur Psychologie des Jugendalters. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1929. Rm. 3.50
 Fuchs H.: *Psychologie der Jugendlichen des Lan- des*. R. Herrosé, Wirttemberg 1928. Rm. 6.80
 Güttenberger H.: *Das Landkind nach Umwelt und Eigenart*. Oesterr. Bundesverlag, Wien 1925. . Rm. 2.50
 Sassenhagen R.: *Ueber geistige Leistungen des Landkindes und des Stadtkindes*. Vergleichs-psychologische Untersuchung. J. A. Barth, Leipzig 1926. . Rm. 10.—
 Kuchta J.: *Rozwój psychiczny dziecka wiejskiego*. Nakł. Stow. Chrześc.-Nar. Naucz. Szkół Pow., Warszawa 1933. Zł. 2.—
 Themel K.: *Dorfkind, Stadtkind und Industrie- kind*. H. Beyer, Langensalza 1931. Rm. 1.20
 Stockhaus F.: *Arbeiterjugend zwischen 14 und 18 Jahren*. R. Herrosé, Wittenberg 1926. . . . Rm. 2.—
 Rühle O.: *Die Seele des proletarischen Kindes*. Ver- lag am anderen Ufer, Dresden 1925. Rm. 3.50
 Hauck E.: *Zur differentiellen Psychologie des Indu- strie- und Landkindes*. J. Beltz, Langensalza 1929. Rm. 2.20
 Kautz H.: *Im Schatten der Schlothe*. Versuche zur Seelenkunde der Industriejugend. Verlagsanstalt Benzi- ger Co., Einsiedeln 1928. Rm. 6.—

Dehn G.: *Proletarische Jugend. Lebensgestaltung und Gedankenwelt der grosstädtischen Proletarierjugend*. II wyd. Furche-Verlag, Berlin 1930. Rm. 6.50
 Dehn G.: *Grossstadtjugend*. Beobachtungen und Erfahrungen aus der Welt der grosstädtischen Arbei- terjugend. II wyd. Furche-Verlag, Berlin 1930. . Rm. 6.50
 Klimpel A. und Riemann F.: *Zur Psycholo- gie der werktätigen Jugend*. H. Broedel Co., Leipzig 1926. Rm. 3.—
 Thorbecke Cl.: *Reifungsprobleme der proletari- schen weiblichen Grossstadtjugend*. F. Vahlen, Berlin 1928. Rm. 1.—

* Pfister O.: *Psychanaliza na usługach wychowa- nia*. Przełożył i słowem wstępem zaopatrzył Dr. J. Mir- ski. Książnica-Atlas. Bibl. Przekładów Dzieł Pedag. T. XIII. Warszawa 1931. Zł. 8.40
 Baudouin Ch.: *L'âme enfantine et la psychoana- lyse*. Delachaux et Niestlé, Neuchâtel—Paris 1931. Fr. szw. 5.—
 ** Mirski J.: *Rozwój i wychowanie płciowe w świe- tle freudyizmu*. Pogląd i krytyka. Księgarnia Nauczyciel- ska, Lwów 1925 (wyczerpane).
 Boveť P.: *Psychoanaliza a wychowanie*. Z przed- mówą prof. U. J. O. Bujwida. Przekład autoryzowany M. Mersyka i J. Szpacenkopfa. F. Korn, Warszawa 1928. Zł. 1.50
 ** Adler A.: *Individualpsychologie in der Schule*. S. Hirzel, Leipzig 1929. Rm. 7.—
Individualpsychologie und Erziehung. Hrsg. vom Zen- tralinstitut für Erziehung und Unterricht. Mittler und Sohn, Berlin 1927. Rm. 2.50
 * Künkel Fr. und R.: *Die Grundbegriffe der In- dividualpsychologie und ihre Anwendung in der Erzie- hung*. III wyd. A. Hoffmann, Berlin 1929. . . . Rm. 1.20
 * Chmaj L.: *Teorja pedagogiczna psychologii indy- widualnej*. Rzecz o Alfredzie Adlerze. Kraków 1931. . Zł. 3.—
 ** Rondthaler A.: *Metoda psychologii indywidu- alnej Dr. Alfreda Adlera*. II wyd. Księgarnia J. Lisow- skiej, Warszawa 1928. Zł. 6.—

- * Jung C. G.: *Analytische Psychologie und Erziehung*. 3 Vorlesungen gehalten in London im Mai 1924. Niels Kampmann, Heidelberg 1926. Rm. 3.20
- Jung C. G.: *Psychologische Typen*. Rascher, Zürich. 1930. Fr. szw. 16.—
- * Green G. H.: *Psychanaliza w szkole*. Z oryż. ang. przeł. Z. Ziemiński. II wyd. M. Arct, Warszawa 1930. Zł. 8.—
- * Coster G.: *Psychoanaliza w zastosowaniu do ludzi normalnych*. Przeł. M. Górka. Nasza Księgarnia. Warszawa. Bibl. Dzieł Pedag. Nr. 21. Zł. 4.50
- Green G. H.: *Marzenie na jawie*. Przyczynek do badań nad rozwojem. Przeł. M. Zawadowska pod redakcją Z. Ziemińskiego. M. Arct, Warszawa 1933. Zł. 6.50
- ** Wachholz L.: *O zaburzeniach umysłowych u dzieci i młodzieży*. Książnica - Atlas, Lwów—Warszawa 1927. Zł. 4.80
- * Binet A. et Simon Th.: *Les enfants anormaux*. A. Colin, Paris 1907. Fr. fr. 4.50
- Sesemann H.: *Der Kerl- (Mutter) Typus und der Schalk- (Hetären) Typus*. Eine bildungs-charakterologische Untersuchung. H. Böhlau Nachf., Weimar 1928. Rm. 1.80
- * Schroeder P.: *Kindliche Charaktere und ihre Abartigkeiten mit erläuternden Beispielen von Dr. H. Heinze*. F. Hirt, Breslau 1931. Fr. szw. 4.10
- Descœudres A.: *L'éducation des enfants anormaux*. Delachaux et Niestlé, Neuchâtel—Paris 1916. Fr. szw. 7.50
- * Scholz L.: *Anormale Kinder*. III umgearb. Auflage von Prof. Dr. A. Gregor. S. Karger, Berlin 1922. Rm. 7.20
- * Häberlin P.: *Kinderfehler als Hemmungen des Lebens*. II wyd. Kober, Basel 1931. Rm. 3.60
- Kiessling A.: *Die Bedingungen der Fehlsamkeit*. J. Klinkhardt, Leipzig 1925. Rm. 2.40
- * Weimer H.: *Psychologie der Fehler*. II wyd. J. Klinkhardt, Leipzig 1929. Rm. 3.80
- * Weimer H.: *Fehlerbehandlung und Fehlerbewertung*. J. Klinkhardt, Leipzig 1926. Rm. 3.25

- * Demoor J.: *Die anormalen Kinder und ihre erziehliche Behandlung in Haus und Schule*. II wyd. O. Bonde, Altenburg 1912. Rm. 8.—
- ** Heller Th.: *Grundriss der Heilpädagogik*. W. Engelmann, Leipzig 1925. Rm. 15.—
- Bopp L.: *Allgemeine Heilpädagogik in systematischer Darstellung und mit erziehungspraktischer Einstellung*. Herder, Freiburg im Breisgau 1930. Rm. 8.80
- * Heller Th.: *Ueber Psychologie und Psychopathologie des Kindes*, II wyd. J. Springer, Berlin 1925. Rm. 2.—
- * Heller Th.: *Ueber Psychologie und Psychopathologie des Jugendlichen*. J. Springer, Berlin 1927. Rm. 3.60
- Homburger A.: *Vorlesungen über Psychopathologie des Kindesalters*. J. Springer, Berlin 1926. Rm. 27.—
- * Philippe J. et Paul-Boncourt G.: *Les anomalies mentales chez les écoliers*. IV wyd. F. Alcan, Paris 1922. Fr. fr. 10.—
- * Stern E.: *Seelische Störungen und Schwererziehbarkeit bei Kindern und Jugendlichen*. F. Hirt, Breslau 1932. Rm. 2.85
- * Ziehen Th.: *Die Geisteskrankheiten, einschliesslich des Schwachsinn und die psychopathischen Konstitutionen im Kindesalter*. II wyd. Reuther und Reichardt, Berlin 1926. Rm. 28.—
- ** *Monografie typów dzieci trudnych do wychowania*. Wydawnictwo: Verlag am anderen Ufer, Dresden. Každy tom po Rm. 0.60
1. Adler A.: *Schwererziehbare Kinder*, 1927.
 2. Wexberg E.: *Das ängstliche Kind*, 1926.
 3. Beil A.: *Das trotzige Kind*, 1926.
 4. Künkel Fr.: *Das dumme Kind*, 1926.
 5. Künkel R.: *Das sexuell-frühreife Kind*, 1926.
 6. Appelt A.: *Das stotternde Kind*, 1926.
 7. Naegels O.: *Das kriminelle Kind*, 1926.
 8. Seif L.: *Das Musterkind*, 1926.
 9. Weiskopf H.: *Das faule Kind*, 1926.
 10. Reis M.: *Das kränkelnde Kind*, 1927.
 11. Rühle O.: *Das verwaorloste Kind*, 1926.
 12. Ruhl A.: *Das Stiefkind*, 1926.

13. Lazarsfeld S.: *Das lügenhafte Kind*, 1927.
14. Krampflichschek H.: *Das phantastische Kind*, 1927.
15. Jacoby H.: *Das jähzornige Kind*, 1927.
- * Wallon H.: *L'enfant turbulent*. F. Alcan, Paris 1925. Fr. fr. 40.—
- Wexberg E.: *Sorgenkinder*. S. Hirzel, Leipzig 1931. Rm. 5.—
- Śniehota Fr.: *Charakter i typ jedynaka*. Bibl. Kwartalnika Ped. nr. 3. Skł. gł.: Dom Książki Polskiej, Warszawa 1931. Zł. 2.50
- ** Baumgartenówna Fr.: *Kłamstwo dzieci i młodzieży*. Nasza Księgarnia. Bibl. Dzieł Pedag., Warszawa 1921. Zł. 4.50
- ** Błachowski St.: *Kłamstwo. Metody, istota, zapobieganie*. („Chowanna“ R. 1932).
- Lippmann O. und Plaut P.: *Die Lüge in psychologischer, philosophischer, juristischer, historischer, soziologischer, sprech- und litteraturwissenschaftlicher und entwicklungsgeschichtlicher Betrachtung*. J. A. Barth, Leipzig 1927. Rm. 25.—
- * Le Senne R.: *Le mensonge et le caractère*. F. Alcan, Paris 1931. Fr. fr. 45.—
- * Hirsch G.: *Die Faulheit*. J. C. Marhold, Leipzig 1931. Rm. 8.—
- * Blaustein L.: *Lenistwo u dzieci i młodzieży*. („Chowanna“ R. 1932).
- * Winkler H.: *Der Trotz, sein Wesen und seine Behandlung*. E. Reinhardt, München 1929. Rm. 9.50
- * Batawia St. — Budkiewicz J. i Skrzywan M.: *Badania nad nieletniemi przestępcami. Poczucia moralne*. Z przedmową prof. W. Makowskiego. F. Hoesick, Warszawa 1929. Zł. 6.—
- * Kretz J.: *Psychologja i psychopatologja włóczęgi w wieku dziecięcym i młodzieńczym*. Pol. Tow. Ped., Lwów 1914. Zł. 1.—
- * Kuchta J.: *Dziecko włóczęga*. Bibl. Wychowawcza, M. Arct, Warszawa 1933. Zł. 6.—

- * Sterling Wł.: *Dziecko psychopatyczne*. Wyd. II. Nasza Księgarnia, Warszawa 1933. Zł. 0.80
- * Sterling Wł.: *Dziecko histeryczne*. Wyd. II. Nasza Księgarnia, Warszawa 1933. Zł. 1.—
-
- * Stern W.-Wiegmann O.: *Methodensammlung zur Intelligenzprüfung von Kindern und Jugendlichen*. III wyd. J. A. Barth, Leipzig 1927. Rm. 22.—
- Decroly O. et Buyse R.: *La pratique des testes mentaux*. 2 t. F. Alcan, Paris 1928. Fr. fr. 60.—
- Terman L. W.: *The measurement of intelligence*. G. G. Harrap and Co., London 1916. Sh. 7/6.—
- * Binet A. i Simon Th.: *Pomiary rozwoju inteligencji dzieci*. Nakł. Pol. Tow. Pedag. Lwów 1914. (Wyczerpane).
- * *Skala inteligencji Bineta — Termana*. Tłumaczyli uczestnicy Seminarjum Psychologii Wychowawczej U. W. pod kierownictwem prof. Stefana Baleya. Cz. I. Tekst. Cz. II. 28 tablic. Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1932. Zł. 7.—
- * Weintalówna H.: *Tablica ilorazów inteligencji dla posługujących się testami Bineta-Termana*. Książnica-Atlas, Warszawa—Lwów 1933. Zł. 1.50
- * Kreutz M.: *Zmienność rezultatów testów*. Cz. I. Nakł. Tow. Filoz., Lwów 1927.
- * Bobertag O.: *Ueber Intelligenzprüfungen nach der Methode von Binet und Simon*. II wyd. J. A. Barth, Leipzig 1924. Rm. 6.—
- Burt C.: *Mental and Scholastic Tests*. King, London 1922. Sh. 18.—
- ** Joteyko J.: *Metoda testów umysłowych i jej wartość naukowa*. Prace Psychologiczne. T. VI. Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1924. Zł. 9.—
- ** Studencki S. M.: *Jak obserwować dzieci*. Metodyka i program obserwacji systematycznych oraz wskazówki dla nauczycieli, rodziców i wychowawców. Wyd. II.

- uzupełnione z dodatkiem arkusza obserwacyjnego. Nasza Księgarnia, Warszawa 1931. Zł. 3.50
- * Biegeleisen Br.: *Wskazówki do prowadzenia karty indywidualnej w szkołach powszechnych*. Bibl. Poradn. Zawod. T. V. Nakł. Miejsk. Muzeum Przemysł. im. D-ra A. Baranieckiego, Kraków 1932. Zł. 1.60
- ** Szuman St.: *Podstawowe zagadnienia konstrukcji i wypełniania karty indywidualności*. Bibl. „Kwartalnika Pedagogicznego” Nr. 4. Skład gł.: Dom Książki Polskiej, Warszawa 1932. Zł. 2.—
- Pawłowski F. — Warczak A.: *Arkusz obserwacyjny*. Nakł. księgarni J. Lewandowskiego, Tuchola, 1930. Zł. 2.50
- Winkler H.: *Serja testów do badań psychologicznych dzieci wstępujących do szkoły*. Przetłum. z niem. J. Fietz i A. Swoboda. Uwagi wstępne napisał prof. St. Baley. Bibl. „Kwartalnika Pedagogicznego” Nr. 2. Skł. gł.: Dom Książki Polskiej, Warszawa 1932. Zł. 1.50
- ** Claparède E.: *Comment diagnostiquer les aptitudes chez les écoliers?* E. Flammarion, Paris 1929. Fr. fr. 12.—
- ** *Arkusz Obserwacyjny opracowany przez Sekcję Psychologów Szkolnych*. Nasza Księgarnia, Warszawa 1931. Zł. 0.40
- Grzywak-Kaczyńska M.: *Próby zastosowania testów do badania i organizowania pracy szkolnej*. Nasza Księgarnia. Bibl. Dzieł Pedag. Nr. 23. Warszawa 1931. Zł. 7.—
- Muchow M.: *Anleitung zur psychologischen Beobachtung von Kindern*. VI wyd. J. A. Barth, Leipzig 1925. Rm. 0.50
- * Jaroszyński T.: *Metody badań psychologicznych w szkole*. Księgarnia J. Lisowskiej, Warszawa 1923. Zł. 8.—
- Bühler Ch. - Hetzer H.: *Kleinkindertest*. Entwicklungstests vom 1—6 Lebensjahre. J. A. Barth, Leipzig 1932. Rm. 9.60
- * Buckingham B. R.: *Praca badawcza na terenie szkoły*. Przekł. R. Czaplńska-Mutermilchowa, N. Gette-

- rowa, J. Kraheńska i J. Szymaniukówna pod kier. prof. St. Baley. Książnica-Atlas. Bibl. Przekładów Dzieł Pedag. T. XVI. Lwów—Warszawa 1931. Zł. 10.—

IV. BIOLOGJA I PSYCHOLOGJA WYCHOWAWCZA.

- Hachet-Souplet P.: *De l'animal à l'enfant*. F. Alcan, Paris 1913. Fr. fr. 5.—
- Groos K.: *Spiele der Menschen*. G. Fischer, Jena 1899. Rm. 9.—
- Ribot Th.: *L'hérédité psychologique*. XI wyd. F. Alcan, Paris 1925. Fr. fr. 20.—
- Przekł. pol.: *Dziedziczność psychologiczna*. Przeł. St. Bartoszewicz. Nakł. Gebethner i Wolff. Warszawa 1885 (wyczerpane). Zł. 5.—
- Guyau J. M.: *Éducation et hérédité*. Etude sociologique. XVII wyd. F. Alcan, Paris 1928. Fr. fr. 20.—
- Przekł. pol.: *Wychowanie i dziedziczność*. Studium socjologiczne. Przeł. J. K. Potocki. Nakł. S. Lewentala, Warszawa 1887 (wyczerpane). Zł. 3.—
- Baur E., Fischer E. und Lenz F.: *Menschliche Erblichkeitlehre und Rassenhygiene*. 2 t. T. I: *Menschliche Erblichkeitslehre*. III wyd. Rm. 18.—
- T. II. *Menschliche Auslese und Rassenhygiene*. II wyd. J. F. Lehmann, München 1927/1931. Rm. 17.—
- * Lenz Fr.: *Die biologischen Grundlagen der Erziehung*. J. F. Lehmann, München 1925. Rm. 1.50
- * *Vererbung und Erziehung*. Hrsg. von G. Just. J. Springer, Berlin 1930. Rm. 12.80
- Ruttman W. J.: *Erblichkeitslehre und Pädagogik*. Dürrsche Buchhandlung, Leipzig 1917. Rm. 2.40
- Matthias E.: *Die gegenwärtigen Unterrichts- und Erziehungsmethoden im Lichte der Biologie*. Cz. I. Der Einfluss derselben auf die körperliche Entwicklung des Menschen. P. Haupt, 1922, Berlin. Rm. 4.—
- Just G.: *Erziehungsprobleme im Lichte der Erb- lehre und Eugenik*. F. Hirt, Breslau 1932. Rm. 2.50

- * Govaerts A.: *L'hérédité, son rôle dans l'éducation*. M. Lamertin, Bruxelles 1924. Fr. fr. 5.50
- * Peters W.: *Die Vererbung geistiger Eigenschaften und die psychologische Konstitution*. G. Fischer, Jena 1925. Rm. 16.—
- Skowron St.: *Dziedziczność i wychowanie*. (Odbitka z „Ruchu Ped.”). Kraków 1930.
- Malinowski E.: *Dziedziczność i zmienność. Zarys genetyki*. K. S. Jakubowski, Lwów 1927. Zł. 13.—
- * James W.: *Pogadanki psychologiczne*. Z II wydania ang. przeł. J. Moszczeńska. III wyd. M. Arct, Warszawa 1920. Zł. 1.80
- * Thorndike E. L.: *Educational Psychology*. 3 t. Teachers College. Columbia-University, New-York 1913/14. £ 3. 3.—
- Przekł. niem.: „*Psychologie der Erziehung*“. 2 t. II wyd. Uebersetzt und herausgegeben von O. Bobertag. G. Fischer, Jena 1930. Rm. 15.—
- * Dewey J.: *Interest and Effort in Education*. Houghton Mifflin Company, Boston 1913. Sh. 1.20
- ** Rowid H.: *Psychologia pedagogiczna*. Wyd. II. Skład główny: Gebethner i Wolff, Kraków 1930. Zł. 10.—
- * Colvin St.-Bagley W. Ch.: *Postępowanie człowieka*. Kurs wstępny psychologii dla nauczyciela. Przeł. I. Moszczeńska. II wyd. M. Arct. Warszawa 1927. Zł. 7.—
- Le Bon G.: *Psychologie de l'éducation*. E. Flammarion, Paris 1927. Fr. fr. 13.—
- Lipmann O.: *Psychologie für Lehrer*. II wyd. J. A. Barth, Leipzig 1928. Rm. 10.—
- * Peters W.: *Einführung in die Pädagogik auf psychologischer Grundlage*. (W wydawnictwie: „Wissenschaft und Bildung“). Quelle und Meyer, Leipzig 1916. (Wyczerpane) Rm. 1.—
- Watson J. B.: *Psychological care of infant and child*. New-York 1928. Sh. 5.—
- Przekł. niem.: *Erziehung im frühen Kindesalter*. Tłum. Th. Dürr. F. Meiner, Leipzig 1930. Rm. 4.50

- Drever J.: *An introduction to the psychology of Education*. Edw. Arnold and Co., London 1922. Sh. 6.—
- Drever J.: *Instinct in man*. A contribution to the psychology of education. II wyd. University Press, Cambridge 1921. Sh. 10/6.—
- * Szuman St.: *Nowe kierunki psychologii a pedagogika*. („Chowanna” R. 1929).
- * Tumlriz O.: *Pädagogische Psychologie*. J. Klinkhardt, Leipzig 1930. Rm. 11.60
- ** Doering W. O.: *Pädagogische Psychologie*. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1929. Rm. 12.50
- ** Grunwald G.: *Pädagogische Psychologie*. II wyd. Dümmler, Berlin 1925. Rm. 7.50
- ** Bailey St.: *Psychologia wychowawcza*. (W przygotowaniu „Bibl. Pedag.-Dydaktycznej” Książnica-Atlas, Lwów-Warszawa).
- * Ribot Th.: *La psychologie de l'attention*. XVI wyd. F. Alcan, Paris 1924. Fr. fr. 10.—
- * Henning H.: *Die Aufmerksamkeit*. Urban und Schwetschke, Berlin 1925. Rm. 9.30
- * Dürr E.: *Die Lehre von der Aufmerksamkeit*. III wyd. Quelle und Meyer, Leipzig 1923. Rm. 6.—
- * Meumann E.: *Haus- und Schularbeit*. Experimente an Kindern der Volksschule. II wyd. J. Klinkhardt, Leipzig 1925. Rm. 5.40
- Błażek B.: *Znużenie w szkole*. Skł. gł.: Księgarnia H. Altenberga, Lwów. (Wyczerpane). Zł. 3.—
- * Joteyko J.: *Znużenie*. Przetł. J. Falkowski pod red. prof. d-ra Fr. Czubalskiego. Książnica-Atlas, Lwów-Warszawa 1932. Zł. 15.—
- * Brunswig A.: *Das Gedächtnis und seine Erziehung*. Gebr. Paetel, Berlin 1926. Rm. 3.20
- * Offner M.: *Das Gedächtnis*. IV wyd. Reuther und Reichardt, Berlin 1924. Rm. 6.—
- Offner M.: *Die geistige Ermüdung*. II wyd. Reuther und Reichardt, Berlin 1928. Rm. 6.—
- * Lobsien M.: *Die Lernweisen der Schüler*. R. Wunderlich, Leipzig 1927. Rm. 2.—

- * Meumann E.: *Oekonomie und Technik des Gedächtnisses*. V wyd. J. Klinkhardt, Leipzig 1920. . . . Rm. 8.—
- * Howard W.: *Die Lehre vom Lernen*. Auf dem Wege zur bewussten Entwicklung. T. I. Die Grundlagen. G. Kallmeyer, Wolfenbüttel 1925. . . . Rm. 7.—
- * Messer A.: *Die Apperzeption und ihre Bedeutung für Unterricht und Erziehung*. III wyd. Reuter und Reichardt, Berlin 1928. . . . Rm. 6.50
- * Nagy L.: *Psychologie des kindlichen Interesses*. Uebers. aus dem Ungarischen von K. G. Szidon, O. Nemnich, Leipzig 1912. . . . Rm. 5.80
- * Walsemann A.: *Das Interesse*. Sein Wesen und seine Bedeutung für den Unterricht. III wyd. M. Franke, Berlin 1920. . . . Rm. 1.25
- * Queyrat F.: *La curiosité, étude de psychologie appliquée*. II wyd. F. Alcan, Paris 1919. . . . Fr. fr. 6.—
- * Queyrat F.: *L'émulation, ses applications à la pédagogie*. F. Alcan, Paris 1919. . . . Fr. fr. 5.—
- * Queyrat F.: *L'imagination et ses variétés chez l'enfant*. VI wyd. F. Alcan, Paris 1919. . . . Fr. fr. 6.—
- Przekł. pol.: *Wyobrażenia u dzieci i jej odmiany*. Przekł. z franc. E. Piltz. E. Wende i S-ka, Warszawa 1895. (wyczerpane).
- * Thomas P. F.: *L'éducation des sentiments*. VI wyd. F. Alcan, Paris 1921. . . . Fr. fr. 14.—
- * Guillaume P.: *L'imitation chez l'enfant*. F. Alcan, Paris 1924. . . . Fr. fr. 15.—
- * Thomas P. F.: *La suggestion, son rôle dans l'éducation*. IV wyd. F. Alcan, Paris 1907. . . . Fr. fr. 10.—
- Binet A.: *La suggestibilité*. Schleider Frères. Paris 1920. (Wyczerpane). . . . Fr. fr. 12.—
- * Hirschlaff L.: *Suggestion und Erziehung*. J. Springer, Berlin 1914. . . . Rm. 9.60
- Baudouin C.: *Suggestion et autosuggestion*. Delachaux et Niestlé, Neuchâtel — Paris b. d. . . . Fr. fr. 12.—
- Häberlin P.: *Die Suggestion*. Beiträge zur speziellen Psychologie. Kober, Basel 1927. . . . Rm. 5.60
- * Tille J.: *Die psychologische Beurteilung der Schülerarbeiten*. Schulwesen-Verlag, Leipzig 1922. . . . Rm. 1.20

- * Lietzmann W.: *Ueber die Beurteilung der Leistungen in der Schule*. B. G. Teubner, Leipzig 1927. Rm. 6.—
- * Moldenhauer H.: *Leistungsmessung und Leistungsprüfungen in der Schule*. Quelle und Meyer, Leipzig 1927. . . . Rm. 2.20

V. SOCJOLOGJA OGÓLNA, SOCJOLOGJA WYCHOWAWCZA I PEDAGOGIKA SOCJALNA.

- * Wundt W.: *Die Gesellschaft*. (Völker-Psychologie. T. VII i VIII). A. Kröner, Leipzig 1917/1929. Oba tomy à Rm. 13.—
- Simmel G.: *Soziologie*. Untersuchungen über die Formen der Vergesellschaftung. III wyd. Duncker und Humblot, München 1923. . . . Rm. 16.—
- ** Znaniecki F. L.: *Wstęp do socjologii*. Wydano z zasiłkiem Min. W. R. i O. P. Skł. gł.: Gebethner i Wolff, Poznań 1922. . . . Zł. 14.—
- * Vierkandt A.: *Gesellschaftslehre*. II wyd. F. Enke, Stuttgart 1928. . . . Rm. 25.—
- * Wiese L. von: *Allgemeine Soziologie als Lehre von den Beziehungen und Beziehungsgebilden der Menschen*. 2 t. I. T. Beziehungslehre. II. Gebildelehre. Dunccker und Humblot, München 1924/1929. I. T. . . . Rm. 11.50
II. T. . . . Rm. 12.50
- Tönnies F.: *Einführung in die Soziologie*. F. Enke, Stuttgart 1931. . . . Rm. 13.—
- * Tönnies F.: *Gemeinschaft und Gesellschaft*. VI—VIII wyd. K. Curtius, Berlin 1926. . . . Rm. 8.—
- Weber M.: *Wirtschaft und Gesellschaft*. II wyd. J. C. Mohr, Tübingen 1922. . . . Rm. 38.—
- * Bystron J. St.: *Socjologia*. Wstęp informacyjny. Gebethner i Wolff, Warszawa 1931. . . . Zł. 6.70
- Ross E. A.: *Principles of sociology*. The Macmillan Co., New-York 1924. . . . Sh. 10.—
- Przekł. niem.: *Das Buch der Gesellschaft*. Grundlagen der Soziologie und Schulreform. Uebers. von R. Hilferding. G. Braun, Karlsruhe 1926. . . . Rm. 12.—

- Sombart W.: *Soziologie*. (Wypisy). Pan-Verlag, Berlin — Charlottenburg 1923. Rm. 3.30
- * Park R. E. — Bourgress E. W.: *Wprowadzenie do nauki socjologii*. Przekł. z ang. pod red. Prof. Dra F. Znanickiego. T. I. Fiszer — Majewski, Poznań 1926. Zł. 15.—
- Bouglé C.: *Leçons de sociologie sur l'évolution des valeurs*. A. Colin, Paris 1922. Fr. fr. 9.—
- * Bouglé C.: *Qu'est-ce que la sociologie?* F. Alcan, Paris 1925. Fr. fr. 9.—
- * Maunier R.: *Wprowadzenie do socjologii*. Spol-szczyła Nina Assorodobraj. Opatrzył przedmową i uzu-pełnił Stefan Czarnowski. Nasza Księgarnia, Warsza-wa 1932. Zł. 2.80
- Palante G.: *Précis de sociologie*. F. Alcan, Paris 1921. Fr. fr. 10.—
- * Palante G.: *Les antinomies entre l'individu et la société*. F. Alcan, Paris 1913.
- * Bouglé C. et Raffault J.: *Éléments de so-ciologie*. II wyd. (Wypisy). F. Alcan, Paris 1929. Fr. fr. 30.—
- Greef G. de: *La structure générale des so-ciétés*. 3 t. F. Alcan, Paris 1924. Każdy tom po Fr. fr. 10.—
- ** Znanicki F.: *Socjologja wychowania*. T. I. Wychowujące społeczeństwo. Wydawn. Komisji Pedag. Min. W. R. i O. P. Nr. 11. Warszawa 1928. T. II. Urabia-nie osoby wychowanka. Książnica-Atlas, Warszawa 1930 (II.). T. I. Zł. 9.—. T. II. Zł. 14.—. Razem Zł. 23.—
- Hesse A. et Gleyze A.: *Notions de sociologie appliquées à la morale et à l'éducation*. II wyd. F. Alcan, Paris 1924. Fr. fr. 14.—
- Good A.: *Sociology and education*. Harper, New-York 1926. \$ 3.—
- Wiese L. von: *Soziologie des Volksbildungswe-sens*. Hrsg. von... Duncker und Humblot, München 1921. Rm. 9.50
- Counts G. S.: *The American Road to Culture*. A Social Interpretation of Education in the United Sta-tes. The J. Day and Co, New-York 1930. \$ 2.50

- King J.: *Social aspect of education*. The Macmillan Co, New-york 1912. Sh. 10.—
- Hart J. K.: *A social interpretation of education*. H. Holt and Co., New-York 1929. \$ 3.60
- Kinnemann J. A.: *Society and education*. The Macmillan Co., New-York 1932. Sh. 10.—
- ** Bystron J. St.: *Szkoła i społeczeństwo*. Nauk. Tow. Pedagog., Skł. gł.: Książnica-Atlas, Lwów—Warsza-wa 1930 Zł. 25.—
- * Bystron J. St.: *Uspolecznienie szkoły*. Bibl. Wychowawcza, M. Arct, Warszawa 1933. Zł. 4.—
- Tesar L. E.: *Gesellschaft und Schule*. Schwetschke und Sohn, Berlin 1925. Rm. 5.—
- Peters U.: *Die soziologische Bedingtheit der Schu-le*. M. Diesterweg, Frankfurt a. M. 1922. Rm. 5.70
- * Schroeder H.: *Soziologie und Schule*. K. Sten-gler, Erfurt 1929. Rm. 2.70
- * Natorp P.: *Sozialpädagogik*. Theorie der Willens-erziehung auf Grundlage der Gemeinschaft. VI wyd. Frommann, Stuttgart 1925. Rm. 7.80
- Kulp D. H.: *Educational Sociology*. Longmans and Green, New-York — London 1932. Sh. 14/2.—
- Kawerau S.: *Soziologische Pädagogik*. II wyd., Quelle und Meyer, Leipzig 1924. Rm. 6.—
- Müller Lyer Fr.: *Soziologie der Erziehung*. A. Langen, München 1924. Rm. 10.50
- ** Litt Th.: *Individuum und Gemeinschaft*, Grund-legung der Kulturphilosophie. B. G. Teubner, Leip-zig 1926. Rm. 13.—
- ** Durkheim E.: *Education et sociologie*. F. Al-can, Paris 1922. Fr. fr. 10.—
- ** Dewey J.: *Democracy and education*. An intro-duction to the philosophy of education. The Macmillan Co., New-York 1922. Sh. 10.—
- Przekł. niem.: *Demokratie und Erziehung*. Eine Ein-leitung in die philosophische Pädagogik. Uebertr. von Erich Hylla. F. Hirt, Breslau 1930. Rm. 14.—
- * Myslakowski Z.: *Funkcja socjalna wychowa-nia i jej stosunek do t. zw. celów wychowania*. Odbitka

- z Kwart. Filozof. Nakł. Koła Ped. U. J., Kraków 1926.
(wyczerpane).
- Davy G.: *Éléments de sociologie appliquée à la morale et à l'éducation*. Sociologie politique. Paris 1924.
- Weiss C.: *Pädagogische Soziologie*. J. Klinkhardt, Leipzig 1929. Rm. 8.20
- Bernard L. L.: *An introduction to social psychology*. H. Holt and Co., New-York 1928. Sh. 14/2.—
- * Dewey J.: *Human Nature and Conduct*. The public and its Problems. G. Allen and Unwin, New-York 1927. Sh. 7/6.—
- Ellwood Ch. A.: *The psychology of human society*. An introduction to sociological theory. D. Appleton and Co., New-York 1925. Sh. 12/6.—
- Blondel Ch.: *Introduction à la psychologie collective*. A. Colin. Paris 1928. Fr. fr. 9.—
- Paulhan Fr.: *Les transformations sociales des sentiments*. E. Flammarion, Paris 1920. Fr. fr. 5.75
- * Müller-Freienfels R.: *Allgemeine Sozial- und Kulturpsychologie*. J. A. Barth, Leipzig 1930. . Rm. 17.40
- * Krzywicki L.: *Studja socjologiczne*. Gebethner i Wolff, Warszawa 1924. Zł. 8.35
- * Schneerson F.: *Neue Wege der Sozialpsychologie*. J. C. Marhold, Halle a/S. 1928. Rm. 3.80
- ** Mc. Dougall W.: *Psychologja grupy*. Przełożył i wstępem zaopatrzył Dr. W. Chałasiński. Książnica-Atlas, Bibl. Przekładów Dzieł Pedag. T. XIV, Lwów—Warszawa 1930. Zł. 13.80
- * Mc. Dougall W.: *Introduction to social psychology*. XXI wyd. Methuen and Co., New-York — London 1931. Sh. 10/6.—
- * Rouma G.: *Pédagogie sociologique*. Les influences des milieux dans l'éducation. Delachaux et Niestlé, Neuchâtel — Paris 1914 (wyczerpane) Fr. fr. 6.—
- ** Busemann A.: *Pädagogische Milieukunde*. T. I. Einführung in die allgemeine Milieukunde und in die pädagogische Milieutypologie. H. Schroedel, Halle a. S. 1927. Rm. 5.—

- * Popp W.: *Das pädagogische Milieu*. Studien zum Milieubegriff und einer Milieupädagogik. H. Beyer, Langensalza 1928. Rm. 4.60
- * Popp W.: *Milieu und Selbstbetätigung in der individuellen Entwicklung*. H. Beyer, Langensalza 1930. Rm. 4.30
- * Stendig S.: *Współczesna rodzina wielkomiej-ska w świetle socjologii wychowania*. Studium Krytyczne. Odb. z „Ruchu Pedagogicznego”. Nr. 5 i 6 r. 1931. Skł. gł.: Dom Książki Polskiej, Warszawa, 1931. Zł. 1.—
- * D. Grellerówna, St. Kurza, T. Pisarski: *Wychowanie w środowisku małomiasteczkowym*. (w druku). Nauk. Tow. Ped. Skł. gł.: Książnica-Atlas, Lwów — Warszawa.
- * Varendonck M. J.: *Recherches sur les sociétés d'enfants*. I. Congrès International de Pédologie. Vol. I. et II publiés per les soins de Dr. J. Joteyko. Bruxelles 1912. — Oddzielnie: Misch et Thron, Rivière et Cie., Bruxelles 1914. Fr. fr. 6.—
- Schroeder H.: *Soziologie der Volksschulklasse*. Vom Gemeinschaftsleben der Volksschulkinder. M. Niemeyer, Halle a/S. 1928. Rm. 7.—
- ** Schlemmer H.: *Das Gemeinschaftsleben der Jugend und die Schule*. Quelle und Meyer, Leipzig 1926. Rm. 2.—
- ** Bernfeld S.: *Vom Gemeinschaftsleben der Jugend*. Beiträge zur Jugendforschung. Hrsg. von... Internation. Psychoanal. Verlag, Leipzig—Wien 1922. Rm. 12.—
- Sławinsky M.: *Milieupädagogik*. Versuch einer pädagogischen Gruppensoziologie. O Mauderod, Tilsit 1926. Rm. 6.—
- Chałasiński J.: *Wychowanie w domu ob-cym, jako instytucja społeczna*. Fiszer — Majewski, Poznań 1928. Zł. 18.—
- Dietz J. Fr.: *Das Dorf als Erziehungsgemeinde*. II wyd. Böhlau Nachf., Weimar 1933. Rm. 4.—
- * Myslakowski Z.: *Rodzina wiejska jako śro-dowisko wychowawcze*. Nauk. Tow. Ped. Skł. gł.: Książ-nica-Atlas, Lwów—Warszawa 1932. Zł. 20.—

- ** Doering W. O.: *Psychologie der Schulklasse*. Eine empirische Untersuchung. III wyd. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1930. Rm. 6.50
- * Kruckenberga A.: *Die Schulklasse*. Quelle und Meyer, Leipzig 1926. Rm. 4.—
- * Hartmann H.: *Die junge Generation in Europa*. Der Neue Geist Verlag, Berlin 1923. Rm. 2.52
- * *Die neue Jugend*. (Forschungen zur Völkerpsychologie und Soziologie. Bd. IV). 2 t. C. F. Hirschfeld, Leipzig 1927. Rm. 12.—
- * Lindsey B. i Evans W.: *Bunt młodzieży*. Z upoważnienia autora przełożyła H. Bołoz-Antoniewiczowa. IV wyd. Inst. Wyd. „Renaissance”. Warszawa—Stanisławów 1932. Zł. 6.—
- * Kabisch R.: *Das neue Geschlecht*. Ein Erziehungsbuch. Vandenhoeck und Ruprecht, Göttingen 1922. Rm. 5.60
- * Foerster Fr. W.: *Jugendseele, Jugendbewegung und Jugendziel*. Rotapfel Verlag, Zürich 1925. Rm. 6.40
- Stählin W.: *Die deutsche Jugendbewegung*. Ihre Geschichte, ihr Wesen und ihre Formen. II wyd. Deichertsche Verlagsbuchhandlung, Leipzig 1930. Rm. 2.80
- Messer A.: *Die freideutsche Jugendbewegung*. V wyd. H. Beyer, Langensalza 1924. Rm. 4.—
- Klatt Fr.: *Sinn und Bedeutung der Jugendbewegung*. K. Stengler, Erfurt 1928. Rm. 1.—
- * Ferrière A. d.: *L'éducation et la solidarité*. De-lachaux et Niestlé, Neuchâtel—Paris 1922. Fr. fr. 18.—

VI. WYCHOWANIE I NAUCZANIE.

- * Locke J.: *Myśli o wychowaniu*. Przełożył i objaśnieniami opatrzył Marjan Heitzman. Nauk. Tow. Ped. Skł. gł.: Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1931. Zł. 10.—
- * Rousseau J. J.: *Emil czyli o wychowaniu*. Cz. I. Przeł. W. Husarski. Nauk. Tow. Ped. Skł. gł.:

- Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1931. Zł. 15.—
(Cz. II. Przeł. E. Zieliński — w druku).
- * Konarski St.: *Ustawy szkolne*. Przekład pol. Wandy Germain ze wstępem Stanisława Kota. Nauk. Tow. Pedag. Skł. gł.: Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1925. Zł. 8.—
- ** *Ustawy Komisji Edukacyjnej Narodowej dla stanu akademickiego i na szkoły Rzeczypospolitej przepisane w Warszawie 1783*. Pol. Tow. Ped., Lwów 1930. Zł. 4.50
- * *Ustawodawstwo szkolne za czasów Komisji Edukacji Narodowej (1773—1793)*, zebrane przez Józefa Lewickiego. Nauk. Tow. Pedag. Skł. gł.: Książnica-Atlas, Lwów — Warszawa 1925. Zł. 10.—
- * Pestalozzi J. H.: *Sämtliche Werke*. Hrsg. von A. Buchenau, E. Spranger und H. Stettbacher. Ok. 24 t. W. de Gruyter, Berlin 1927—1933.
- * Trentowski Br.: *Chowanna czyli system pedagogiki narodowej*. II wyd. L. Fiszer, Łódź 1922. Zł. 3.50
- * Herbart J. Fr.: *Umriss pädagogischer Vorlesungen*. Hrsg. von H. Wendt. Reclam-Bibliothek Nr. 4339—4340a, Leipzig 1922. Rm. 1.20
- * Herbart J. Fr.: *Allgemeine Pädagogik aus dem Zweck der Erziehung abgeleitet*. Hrsg. von Th. Fritsch. Reclam-Bibliothek, Nr. 2773—2774, Leipzig 1928. Rm. 1.20
- * Froebel Fr.: *Die Menschenerziehung, die Erziehungs-, Unterrichts- und Lehrkunst*. Hrsg. und eingeleitet von H. Zimmermann. Reclam-Bibliothek, Nr. 6685—6689, Leipzig 1926. Rm. 1.20
- * Rein W.: *Pädagogik in systematischer Darstellung*. II wyd. 3 t.
T. I. Grundlegung Rm. 5.40
T. II. Ausführung Rm. 7.40
T. III. Methodologie Rm. 7.80
- H. Beyer, Langensalza 1927/1932.
- * Spencer H.: *O wychowaniu umysłowem, moralnem i fizycznym*. Przeł. M. Siemiradzki. IV wyd. Gebethner i Woll, Warszawa 1890. (wyczerpane).

- * Danysz A.: *O wychowaniu*. II wyd. Książnica-Atlas, Lwów — Warszawa 1930. Zł. 10.—
- * Barth P.: *Die Elemente der Erziehungs- und Unterrichtslehre auf Grund der Psychologie der Gegenwart dargestellt*. IX/X wyd. J. A. Barth, Leipzig 1923. Rm. 12.—
- Karpowicz S.: *Wybór pism*. Pod red. Dr. M. Librachowej, z życiorysem, opracowanym przez N. Samotychową. Bibl. Dzieł Pedag. Nr. 19, 20. Nasza Księgarnia, Warszawa 1929. Zł. 10.—
- * Zarzecki L.: *Wstęp do pedagogiki*. Książnica-Atlas, Lwów — Warszawa 1922. Zł. 2.20
- * Kukulski Z.: *Główne momenty myśli i badań pedagogicznych*. Nakł. Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1923. Zł. 2.—
- ** Mysłakowski Z.: *Rozwój naturalny i czynniki wychowania*. Odbitka z Kwartalnika Filozof., Kraków 1925. (Wyczerpane).
- * Russel B.: *O wychowaniu*. Ze specjalnem uwzględnieniem wczesnego dzieciństwa. Tłum. Dr. J. Hosiassonówna. Nasza Księgarnia, Warszawa 1932. Zł. 6.—
- * Russel B.: *Wychowanie a ustrój społeczny*. Tłum. Dr. J. Hosiassonówna. „Rój”, Warszawa 1923. Zł. 10.—
- * Mirski J.: *O istocie wychowania*. (Ruch Pedag. 1929).
- * Jeleńska L.: *Sztuka wychowania*. Bibl. Dzieł Pedag. Nr. 22. Nasza Księgarnia, Warszawa 1930. Zł. 4.50
- ** Hessen S.: *Podstawy pedagogiki*. Z rękopisu II wydania oryginału rosyjskiego przełożył i bibliografią polską uzupełnił Dr. A. Zieleńczyk. Bibl. Dzieł Pedag. Nr. 25, 26, 27. Nasza Księgarnia, Warszawa 1931. Zł. 12.—
- * Jaxa-Bykowski L.: *Zasady pedagogiki doświadczalnej ze szczególnem uwzględnieniem szkoły polskiej*. Książnica-Atlas, Lwów — Warszawa 1920. Zł. 3.—
- * Meumann E.: *Vorlesungen zur Einführung in die experimentelle Pädagogik*. W Engelmann, Leipzig 1920/1922. I T. Rm. 11.—, II T. Rm. 13.—, III T. Rm. 14.—.
- Przekł. pol.: *Zarys pedagogiki eksperymentalnej*. Cz. I. Przekł. Wiktor Mandelski. Bibl. Przekładów Dzieł Naukowych. T. I, Turek 1930. Zł. 15.—

- * Schulze R.: *Aus der Werkstatt der experimentellen Psychologie und Pädagogik*. V wyd. R. Voigtländer, Leipzig 1922. Rm. 8.—
- Lay W. A.: *Experimentelle Pädagogik*. III wyd. B. G. Teubner, Leipzig 1918. Rm. 2.—
- Simon Th.: *Pédagogie experimentale*. A. Colin, Paris b. d. Fr. fr. 15.—
- ** Rusk K. R.: *Pedagogika eksperymentalna*. Przekł. z ang. Z. Ziemiński. Bibl. Przekładów Dzieł Pedag. T. III. Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1926. Zł. 9.60
- Deuchler G.: *Möglichkeiten und Grenzen der experimentellen Pädagogik*. H. Beyer, Langensalza 1926. Rm. 0.80
- ** Saxby J. B.: *Kształcenie postępowania*. Studium psychologiczne. Przekł. J. Pannenkowa. Książnica-Atlas, Bibl. Przekładów Dzieł Pedag. T. VII, Lwów—Warszawa 1928. Zł. 6.40
- Dewey J.: *Educational essays*. Edited by J. I. Findlay. A. C. Black, London. Sh. 2.—
- * Sandiford P.: *Comparative Education*. Studies of Educational Systems of Six Modern Nations. Dent and Sons. London 1918. Sh. 10/6.—
- * Kandel J. L.: *Essays in comparative education*. Teachers College, Columbia University, New-York 1930. Sh. 11.—
- * Nunn P.: *Education, its Data and First Principles*. E. J. Arnold and Son, Leeds 1930. Sh. 6.—
- * Jennings H. and Watson J.: *Suggestions of modern science concerning education*. The Macmillan Co, New-York — London 1931. Sh. 4/6.—
- Frasier G. W. and Armentrout W. A.: *An introduction to education*. Scott, Foresman and Co., New-York 1927. Sh. 1.80
- Adams J. E.: *An introduction to education and the teaching process*. The Macmillan Co., New-York, London 1932. Sh. 12/6.—
- Adams J. E.: *The evolution of educational theory*. The Macmillan Co, London 1922. Sh. 12/6.—

- * Adams J. E.: *Modern development in educational practice*. University of London Press, London 1922. Sh. 5.—
- * Adams J. E.: *Educational movements and methods*. G. G. Harrap and Co, London 1924. Sh. 5.—
- Kilpatrick W. H.: *Source book in the philosophy of education*. The Macmillan Co., New-York—London 1930. Sh. 10/6.—
- Judd C. H.: *Introduction to the Scientific Study of Education*. Ginn Co., London 1918. Sh. 9/6.—
- Sarkar B. K.: *Introduction to the Science of Education*. Translated from Bengali by Major B. D. Basu. Longmans Co., London 1930. Sh. 3/6.—
- Dewey J.: *My Pedagogic Creed*. Kellog and Co., New-York 1897.
- ** Przekł. pol.: *Moje pedagogiczne credo*. Przekł. J. Pieter, wraz z drugą rozprawą: *Szkoła a społeczeństwo*. Przekł. R. Czaplińska-Mutermilchowa. Bibl. Przekł. Dzieł Pedag. T. I. Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1933. Zł. 4.—
- * Häberlin P.: *Das Ziel der Erziehung*. II wyd. Kober, Basel 1925. Rm. 4.40
- Lehmann R.: *Das doppelte Ziel der Erziehung*. Grundlegung einer pädagogischen Theorie. Weidmannsche Buchhandlung, Berlin 1925. Rm. 6.—
- * Häberlin P.: *Wege und Irrwege der Erziehung*. Grundzüge einer allgemeinen Erziehungslehre. II wyd. Kober, Basel 1920. Rm. 7.70
- * Paulsen Fr.: *Pädagogik*. VI i VII wyd. J. C. Cotta'sche Buchhandlung, Stuttgart—Berlin 1921. Rm. 9.—
- Wagner J.: *Lehrbuch der Erziehungswissenschaft*. T. I. Einführung in die Pädagogik als Wissenschaft. T. II. Grundlegung der Bildungsarbeit. Quelle und Meyer, Leipzig 1926. Rm. 16.—
- * Sturm K. F.: *Allgemeine Erziehungswissenschaft*. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1927. Rm. 6.50
- Weber E.: *Aesthetik als pädagogische Grundwissenschaft*. II wyd. E. Wunderlich, Leipzig 1920. Rm. 5.60

- * Cohn J.: *Geist der Erziehung*. Pädagogik auf philosophischer Grundlage. B. G. Teubner, Leipzig-Berlin 1919. Rm. 13.—
- * Cohn J.: *Befreien und Binden*. Zeitfragen der Erziehung überzeitlich betrachtet. Quelle und Meyer, Leipzig 1926. Rm. 6.—
- * Kriek E.: *Menschenformung*. Grundzüge der vergleichenden Erziehungswissenschaft. Quelle und Meyer, Leipzig 1925. Rm. 7.—
- Kriek E.: *Grundriss der Erziehungswissenschaft*. Quelle und Meyer, Leipzig 1927. Rm. 1.80
- Kriek E.: *Philosophie der Erziehung*. E. Diederichs, Jena 1930. Rm. 11.50
- Kriek E.: *Bildungssysteme der Kulturvölker*. Quelle und Meyer, Leipzig 1927. Rm. 7.—
- * Spranger E.: *Kultur und Erziehung*. IV wyd. Quelle und Meyer, Leipzig 1928. Rm. 7.60
- Litt Th.: *Möglichkeiten und Grenzen der Pädagogik*. Abhandlung zur gegenwärtigen Lage der Erziehung und der Erziehungstheorie. B. G. Teubner, Leipzig 1926. Rm. 5.60
- Litt Th.: *Die Philosophie der Gegenwart und ihr Einfluss auf das Bildungsideal*. II wyd. B. G. Teubner, Leipzig 1927. Rm. 2.20
- Litt Th.: *Wissenschaft, Bildung, Weltanschauung*. eine Erörterung des pädagogischen Grundproblems. II wyd. B. G. Teubner, Leipzig 1929. Rm. 3.20
- Litt Th.: *Wissenschaft, Bildung, Weltauschanung*. B. G. Teubner, Leipzig 1928. Rm. 1.20
- Johannsen H.: *Kulturbergriff und Erziehungswissenschaft*. Ein Beitrag zur Philosophie der Pädagogik. B. G. Teubner, Leipzig 1925. Rm. 3.—
- Freyer H.: *Theorie des objektiven Geistes*. Eine Einleitung in die Kulturphilosophie. II wyd. B. G. Teubner, Leipzig 1928. Rm. 6.—
- Riekel A.: *Vom Wesen der Erziehung*. Untersuchungen über die Problematik des Erziehungsbegriffs. Br. Westermann, Braunschweig 1927. Rm. 5.—

- Petersen P.: *Allgemeine Erziehungswissenschaft*. W. de Gruyter, Berlin 1924. Rm. 6.30
- Messer A.: *Philosophische Grundlegung der Erziehungslehre*. F. Hirt, Breslau 1925. Rm. 2.85
- Mladenowitsch W. R.: *Ueber die Grundlegung der Erziehungslehre*. H. Beyer, Langensalza 1921. . . Rm. 2.10
- Hönigswald R.: *Ueber die Grundlagen der Pädagogik*. II wyd. E. Reinhardt, München 1927. . . Rm. 11.—
- Ried G.: *Wesen und Wert der Erziehungswissenschaft*. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1929. . . . Rm. 4.30
- * Vowinkel E.: *Pädagogische Typenlehre*. Gebr. Paetel, Berlin 1923. Rm. 2.—
- Simmel G.: *Schulpädagogik*. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1922. Rm. 1.75
- * Müller-Freienfels R.: *Bildungs- und Erziehungsideale in Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft in psychologischer und philosophischer Beleuchtung*, Quelle und Meyer, Leipzig 1921. Rm. 1.80
- * Wagner J.: *Pädagogische Wertlehre*. O. Nemnich, Leipzig — München 1924. Rm. 6.—
- Kammel W.: *Einführung in die pädagogische Wertlehre*. T. XVII wydawn. „Handbücherei der Erziehungswissenschaft“, hrsg. von Fr. Schneider, F. Schöningh, Paderborn 1927. Rm. 4.20
- Höper W.: *Die Krise der Erziehungswissenschaft*. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1932.
- Delekat Fr.: *Vom Sinn und Grenzen bewusster Erziehung*. Ein Versuch zur Bestimmung des Verhältnisses zwischen Christentum und Erziehung. Quelle und Meyer, Leipzig 1927. Rm. 3.80
- Bernfeld S.: *Sisyphos oder die Grenzen der Erziehung*. II wyd. Leipzig—Zürich 1932. Rm. 6.50
- Mirski J.: *W sprawie terminologii pedagogicznej*. („Chowanna“. R. 1930).
- * Mirski J.: *Pedagogizm nowoczesny i jego przejawy*. („Ruch Pedagogiczny“. R. 1930).
- * Nawroczyński B.: *Główne prądy w pedagogice współczesnej*. („Rocznik Pedagogiczny“. R. 1930).

- Sekreta M.: *Przesłanki pedagogiczne i psychologiczne podstawy pedagogiki współczesnej*. Skł. gł.: Gebethned i Wolff, Kraków 1930. Zł. 2.—
- Taubenszlag R.: *O jednostronnościach niektórych poczynań pedagogicznych współczesnej epoki*. Krytyka zasad nowoczesnego wychowania. Próba syntezy. Odbitka z „Ruchu Pedagogicznego“. Skł. gł.: Dom Książki Polskiej, Warszawa 1930. Zł. 2.80
- * Moog W.: *Philosophische und pädagogische Strömungen der Gegenwart*. J. Beltz, Langensalza 1926. Rm. 2.50
- Lehmann R.: *Die pädagogische Bewegung der Gegenwart*. 2 t. Gebr. Paetel, Berlin 1926. Rm. 1.60
- * Wagner J.: *Die wissenschaftlichen Richtungen der gegenwärtigen Pädagogik*. K. Stengler, Erfurt 1928. Rm. 3.—
- * Messer A.: *Pädagogik der Gegenwart*. A. Kröner, Leipzig 1931. Rm. 3.75
- * Menzer P.: *Leitende Ideen in der Pädagogik der Gegenwart*. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1926. . . Rm. 2.50
- Jaensch E. R.: *Neue Wege der Erziehungslehre und Jugendkunde*. Zur philosophischen Grundlegung der Pädagogik. K. Stengler, Erfurt 1928. Rm. 1.80
- Zieroff F.: *Richtungen und Probleme in der Erziehungswissenschaft der Gegenwart*. Fr. Korn, Nürnberg. T. I. 1924. Rm. 6.80. — II T. 1925. Rm. 9.80
- * Martin E. et Parisot E.: *Les postulats de la pédagogie*. F. Alcan, Paris 1911. Fr. fr. 5.—
- Dubois J.: *Le problème pédagogique*. Essai sur position du problème et la solution. F. Alcan, Paris 1911. Fr. fr. 7.50
- Cellerier L.: *Esquisse d'une science pédagogique*. Les faits et les lois de l'éducation. F. Alcan, Paris 1910. Fr. fr. 14.—
- Lochner R.: *Deskriptive Pädagogik*. Umriss einer Darstellung der Tatsachen und Gesetze vom soziologischen Standpunkt. W. G. Striegel, Feuerbach 1927. . Rm. 5.—
- Demoor J. — Jonckheere T.: *La science de l'éducation*. II wyd. M. Lamertín, Bruxelles—F. Alcan, Paris 1922. Fr. fr. 30.—

- Vidari G.: *Elementi di pedagogia*. 3 t. Ulrico Hoepli, Milano 1923. L. 18.50
- * Gentile G.: *Sommario di Pedagogia come scienza filosofica*. T. I. Pedagogia generale 1913 (1921). T. II. Sommario di didattica 1918 (1922). Laterza, Bari. . . L. 15.50
- Maresca M.: *Saggi sul concetto della pedagogica come filosofia applicata*. Milano 1925. L. 5.—
- Lombardo-Radice G.: *Lezioni di pedagogia generale sul concetto di autoeducazione*. Sandron, Milano 1922.
- * Montessori M.: *L'autoeducazione nelle scuole elementari*. Loescher, Roma 1916. L. 15.—
- Przekł. niem.: *Montessori — Erziehung für Schulkinder*. T. I. Betätigung und Erziehung. Tłum. I. Hohenemser. J. Hoffmann, Stuttgart, 1926. Rm. 6.50
- * Siemsen A.: *Selbsterziehung der Jugend*. Arbeiterjugend-Verlag, Berlin 1929. Rm. 2.—
- * Dunin-Borkowski St.: *Miniaturen erzieherischer Kunst*. F. Dümmler, Berlin 1930. Rm. 3.—
- * Lindworsky J.: *Exerzitien und Charakterbildung*. Eine psychologische Untersuchung über Inhalt und Aufbau der geistlichen Uebungen des hl. Ignatius. Marianischer Verlag, Innsbruck 1926. Rm. 0.66
- Lazarsfeld S.: *Technik der Erziehung*. Leitfaden für Erzieher und Lehrer. S. Hirzel, Leipzig 1919. . Rm. 14.—
- Gaudig H.: *Die Idee der Persönlichkeit und ihre Bedeutung für die Pädagogik*. Quelle und Meyer, Leipzig 1923. Rm. 3.—
- * Hehlmann W.: *Persönlichkeit und Bildungsideal*. Eine Untersuchung zur gegenwärtigen Pädagogik. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1927. Rm. 2.50
- * Lehmann R.: *Erziehung und Unterricht*. Grundzüge einer praktischen Pädagogik. II wyd. Weidmannsche Buchhandlung, Berlin 1912. Rm. 10.—
- * Matthias A. d.: *Praktische Pädagogik für höhere Lehranstalten*. VI wyd. C. H. Beck, München 1922. . Rm. 9.—
- ** Nawroczyński B.: *Swoboda i przymus w wychowaniu*. Siedem rozpraw pedagogicznych. II wyd.

- Nasza Księgarnia. Bibl. Dzieł Ped. Nr. 18. Warszawa 1932. Zł. 6.—
- ** Nawroczyński B.: *Uczeń i klasa*. Zagadnienia pedagogiczne, związane z nauczaniem i organizowaniem klasy szkolnej. II wyd. Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1931. Zł. 12.80
- ** Dewey J.: *Szkoła a dziecko*. Ze wstępem Ed. Claparède'a. Przeł. H. Bleszyńska. E. Wende i S-ka, Warszawa 1930. Zł. 2.—
- Wetekamp W.: *Samodzielność i radość twórcza w wychowaniu i nauczaniu*. Przełożył i wstępem zaopatrzył J. Mirski. Bibl. Dzieł Pedag. T. II. Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1925. (Wyczerpane).
- ** Mirski J.: *Współdziałanie młodzieży w pracy wychowawczej szkoły*. Książnica-Atlas, „Współpraca Domu i Szkoły w dziele wychowania”. Warszawa 1933. Zł. 2.80
- Bornholtz T.: *Organizacja i technika pracy wychowawczej w szkole średniej*. M. Arct, Warszawa 1931. Zł. 3.—
- Henderson H. C.: *Nowe wychowanie*. (What is to be educated). Tłum. I. Moszczeńska. Gebethner i Wolff, Warszawa 1925. Zł. 10.—
- Mysłowski E.: *Metody wychowania współczesnego*. Szczepieszyn. Skł. gł.: Księg. św. Wojciecha, Poznań 1931. Zł. 2.50
- Korczak J.: *Momenty wychowawcze*. Nasza Księgarnia, Warszawa 1924. Zł. 1.—
- Korczak J.: *Jak kochać dziecko*. Cz. I. *Dziecko w rodzinie*. Zł. 3.60
- Cz. II. *Internat — Kolonje*. Zł. 4.—
- Cz. III. *Dom sierot*. Zł. 2.—
- J. Mortkowicz, Warszawa 1929.
- * Korczak J.: *Prawo dziecka do szacunku*. J. Mortkowicz, Tow. Wydawnicze, Warszawa 1929. . Zł. 1.—
- * Ziegler L.: *Magna charta einer Schule*. O. Reichl, Darmstadt 1929. Rm. 2.75
- * Mendousse P.: *Du dressage à l'éducation*. F. Alcan, Paris 1910. Fr. fr. 2.50

- Albert C. G.: *Law and freedom in the School*. University Press, Cambridge 1924.
- * Foerster Fr. W.: *Strafe und Erziehung*. Beck-scher Verlag, München 1913. Rm. 1.—
- Weimer H.: *Schulzucht*. Quelle und Meyer, Leip-zig 1919. Rm. 4.—
- Bondy K.: *Pädagogische Probleme im Strafvollzug*. J. Bensheimer, München 1925. Rm. 5.—
- Morehouse Fr. M.: *The Discipline in the School*. D. C. Heath and Co., Boston 1927.
- * Oestreich P.: *Strafanstalt oder Lebensschule. Erlebnisse und Ergebnisse zum Thema Schulstrafe*. Hrsg. von... G. Braun, Karlsruhe 1922. Rm. 1.80
- * Baudouin Ch. et Lestschinsky A.: *La discipline interieure*. Editions Forum. Neuchâtel 1924. Fr. szw. 6.—
- * Duprat G. L.: *La responsabilité personnelle et l'éducation*. F. Alcan, Paris 1921. Fr. fr. 15.—
- * Bagley W. Ch.: *School Discipline*. The Macmil-lan Co., New-York 1930. Sh. 6/6.—
- Jones W. H. S.: *Disciplina*. University Press, Cam-bridge 1926. Sh. 2/6.—
- Pickens E. H.: *Changing Conceptions of School Discipline*. New-York 1927.
- Autin A.: *Autorité et discipline en matière d'édu-cation*. F. Alcan, Paris 1920. Fr. fr. 10.—
- * Stählin O.: *Zwang und Freiheit in der Erzie-hung*. Mit einem Anhang über neue Schulversuche Deutschlands und des Auslands. IV wyd. Verlag der Aertztlichen Rundschau, München 1927. Rm. 2.—
- * Stern E.: *Autorität und Erziehung*. Union, Berlin 1929. Rm. 1.90
- * Kerschensteiner G.: *Autorität und Freiheit als Bildungsgrundsätze*. IV wyd. E. Oldenbourg, Leipzig. Rm. 3.—
- ** Mirski J.: *Zagadnienie karności w wychowa-niu*. Nasza Księgarnia, Warszawa 1931. Zł. 2.50
- * Blaustein L.: *Przyczynki do psychologii i pe-dagogiki karności*. (Odbitka z „Chowanny“, R. 1931).

- Hesnar A. et Laforgue R.: *Les Processus d'Autopunition*. Denoel et Steele, Paris 1931. Fr. fr. 7.—
- Lewin K.: *Die psychologische Situation bei Lohn und Strafe*. S. Hirzel, Leipzig 1931. Rm. 3.50
-
- * Danysz A.: *O nauczaniu*. Książnica - Atlas, Lwów - Warszawa 1918. Zł. 8.—
- ** Nawroczyński B.: *Zasady nauczania*. II wyd. Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1931. Zł. 12.—
- * Kerschensteiner G.: *Theorie der Bildung*. II wyd. B. G. Teubner, Leipzig—Berlin 1928. Rm. 18.—
- Kerschensteiner G.: *Grundfragen der Schul-organisation*. V wyd. B. G. Teubner, Leipzig—Berlin 1927. Rm. 7.—
- * Kerschensteiner G.: *Das Grundaxiom des Bildungsprozesses und seine Folgerungen für die Schul-organisation*. II wyd. Union, Deutsche Verlagsgesell-schaft, Berlin 1929. Rm. 4.—
- * Pear T. H.: *The art of Study*. II wyd. P. Kegan, French, Trubner and Co., London 1930. Sh. 3/6.—
- * Copei Fr.: *Das fruchtbare Moment im Bil-dungsprozess*. Quelle und Meyer, Leipzig 1930. Rm. 6.—
- Ruppert H.: *Ist Erziehung im Unterricht mö-glich?* Böhlau Nachf., Weimar 1933. Rm. 3.—
- * Thorndike E. L.: *The fundamentals of lear-ning*. Teachers College, Columbia University, New-York 1932. Sh. 26.—
- Thorndike E. L.: *Principles of Teaching*. A. G. Seller, New-York 1923. Sh. 12/6.—
- Findlay J. J.: *Principles of Teaching*. The Mac-millan Co., New-York. London 1923. Sh. 6.—
- Monroe W. S.: *Measuring the results of Tea-ching*. G. G. Harrap and Co, London. Sh. 7/6.—
- * Willmann O.: *Didaktik als Bildungslehre*. V wyd. Fr. Vieweg und Sohn, Braunschweig 1923. Rm. 13.—
- Lay W. A.: *Experimentelle Didaktik. Ihre Grund-legung mit besonderer Rücksicht auf Muskelsinn, Wille und Tat*. IV wyd. Quelle und Meyer 1920. Rm. 14.—

- Weber E.: *Didaktik als Theorie des Unterrichts*. Eine allgemeine Unterrichtslehre auf geisteswissenschaftlicher Grundlage. M. Prögel, Ansbach 1925. . . . Rm. 8.50
- * Itschner H.: *Unterrichtslehre*. Unterricht gefasst als Entbindung gestaltender Kräfte. II—IV wyd. 4 t. Quelle and Meyer, Leipzig 1922—1923. . . . Rm. 26.—
- ** Ficker P.: *Didaktik der neuen Schule*. Eine Gesamtdarstellung arbeitsunterrichtlicher Technik. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1930. . . . Rm. 7.—
- * Rude R.: *Die neue Schule und ihre Unterrichtslehre*. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1930.
- T. I. Rm. 6.80
- T. II. Rm. 12.—
- T. III. Rm. 16.—
- * Köhler E., Reininger K. und Heineberg I.: *Entwicklungsgemässer Schaffensunterricht*. Deutscher Verlag für Jugend und Volk, Wien 1932. Rm. 12.20
- Gorzycka-Wieleżyńska A.: *Szkola pracy samorozwojowej*. 2 t. Polska Składnica Pomocy Szkolnych. Warszawa 1922. Zł. 10.—
- ** Seyfert R.: *Schulpraxis*. Lehre vom Unterricht. IV wyd. W. de Gruyter, Berlin 1921. . . . Rm. 1.80
- * Braune Fr. — Krüger F. — Rauch F.: *Das freie Unterrichtsgespräch*. Ein Beitrag zur Didaktik der neuen Schule. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1930. Rm. 7.—
- * Seyfert R.: *Die Unterrichtslektion als Kunstform*. Ratschläge und Probleme für die Alltagsarbeit und für Lehrproben. V wyd. R. Wunderlich, Leipzig 1920. Rm. 6.—
- * Müller-Lotte: *Von freier Schularbeit*. J. Klinkhardt, Leipzig 1926. . . . Rm. 2.40
- * Ditttrich Br.: *Die Frage des Kindes und ihre Bedeutung für den Erzieher*. K. Haug, Stuttgart 1927. . . . Rm. 2.—
- * Schlechtweg W.: *Die Frage im arbeitsbetonten Unterricht (Lehrerfrage—Schülerfrage)*. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1929. . . . Rm. 4.50
- Zamierzenia dziecięce*. Próby realizacji, przeprowadzone w szkole ćwiczeń Państw. Seminarjum Naucz. im.

- E. Orzeszkowej w Warszawie. Nasza Księgarnia, Warszawa 1932. Zł. 3.20
- Razwiłowska S.: *Indywidualność w zespole. Co można zrobić dla dziecka bez rewolucji w szkole*. Skł. gł.: Nasza Księgarnia, Warszawa 1933. Zł. 3.50
- Klatt Fr.: *Die schöpferische Pause*. E. Diederichs, Jena 1926. Rm. 2.50
-
- * Engelmann S.: *Die Erziehung des Mädchens*. Quelle und Meyer, Leipzig 1929. . . . Rm. 4.—
- * Męczkowska T.: *Szkoły mieszane*. Koedukacja. M. Arct, Warszawa, 1920. Zł. 0.60
- * Huguenin E.: *La coéducation des sexes*. De-lachaux et Niestlé, Paris — Genève 1929. . . . Fr. fr. 17.50
- * Engelmann S.: *Die Krise der heutigen Mädchenerziehung*. Quelle und Meyer, Leipzig 1929. . . . Rm. 4.—
- * Schilfarth E.: *Die psychologischen Grundlagen der Mädchenbildung*.
- I. Berufsgestaltung Rm. 11.—
- II. Lebensgestaltung Rm. 14.—
- J. Klinkhardt, Leipzig 1926/27.
- * Friedrich Th.: *Die Frau als Bildungsziel*. Eine Forderung zum Neuaufbau der Kultur. B. G. Teubner, Leipzig 1929. Rm. 9.—
- Hoffmann H.: *Gemeinsame Erziehung von Knaben und Mädchen*. Gordes und Nädel, Berlin 1905. Rm. 1.—
- De la Vaissière J.: *La coéducation*. Beauchesne, Paris 1928. Zł. 1.80
- * Nagel A.: *Die gemeinsame Erziehung der Geschlechter*. H. Beyer, Langensalza 1927. . . . Rm. 1.80
-
- VII. NOWE KIERUNKI PEDAGOGICZNE.
-
- ** Rowid H.: *Szkola twórcza*. Podstawy teoretyczne i drogi urzeczywistnienia „Szkoly Pracy”. III wyd. poprawione i uzupełnione. Gebethner i Wolff, Kraków 1931. Zł. 10.—

- ** Ziemnowicz M.: *Problemy wychowania współczesnego*. III wyd. J. Mortkowicz, Warszawa—Kra-ków 1930. Zł. 9.—
- * Ostrowski J.: *Żywa szkoła*. Zarys organizacyjny i metodyczny przyszłej szkoły średniej. Gebethner i Wolff. Warszawa 1927. Zł. 7.—
- * Joteyko J.: *Postulaty szkoły twórczej na prawach struktur psychologicznych*. Warszawa 1927. (Polskie Archiwum Psychologii, T. I. 1926/1927, str. 197—234).
(Wyczerpane).
- ** Ferrière A. d.: *L'école active*. T. I. Les origines. T. II. Principes et application. Editions Forum, Neuchâtel — Genève 1922. Zł. 12.75
- Wydanie niem.: *Die Schule der Selbstbetätigung oder Tatschule*. Tłum. E. Hirschberg. H. Böhlau Nachf., Weimar 1931. Rm 14.—
- ** Ferrière A. d.: *La pratique de l'école active. Experiences et directives*. II wyd. Editions Forum, Neuchâtel—Genève—Librairie Fischbacher, Paris 1929. Fr. fr. 35.—
- Lay W. A.: *Die Tatschule. Eine natur- und kulturgemässe Schulreform*. II wyd. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1921. Rm. 4.20
- Tolstoi L. N.: *Pädagogische Schriften*. 2 t. Hrsg. von R. Löwenfeld. E. Diederichs, Jena 1911. Rm. 9.50
- Baudouin Ch.: *Tolstoi éducateur*. Avec texte et documents inédits communiqués par P. Biroukof. Delachaux et Niestlé, Neuchâtel—Paris b. d. Fr. Fr. 15.—
- * Hergert M.: *Die wichtigsten Strömungen im pädagogischen Leben der Gegenwart*. 2 t. A. Haase, Prag — Leipzig 1930. Rm. 8.40
- Budde G.: *Alte und neue Bahnen für die Pädagogik*. O. Nemnich, Leipzig 1912. Rm. 2.50
- * Kessler K.: *Pädagogische Charakterköpfe*. Eine Beleuchtung der Pädagogik im 20 Jahrhundert. V wyd. M. Diesterweg, Frankfurt a. M. 1929. Rm. 20.—
- * Grunwald G.: *Die Pädagogik des zwanzigsten Jahrhunderts*. Ein kritischer Rückblick und program-matischer Ausblick. II wyd. Herder, Freiburg im Breis-gau 1925. Rm. 10.—

- * Ragaz L.: *Die pädagogische Revolution*. II wyd. H. Herder, Wernigerode 1921. Rm. 4.—
- * Hoffmann P.: *Die gegenwärtige Krise in der Schulreform. Ihre Ueberwindung durch die Synthese von Erlebnis- und Arbeitsmethode*. B. G. Teubner, Leipzig 1927. Rm. 2.60
- * Petersen P.: *Die neuuropäische Erziehungs-bewegung*. H. Böhlau Nachf., Weimar 1926. Rm. 5.50
- * *Erziehungsprobleme der Gegenwart*. Hrsg. von W. Albert. A. Langen, München 1928. Rm. 3.—
- * Roman Fr. W.: *The new education in Europe*. G. Rontledge et Sons, London 1930. Sh. 5.—
- * *Pädagogik der Gegenwart in Selbstdarstellungen*. 2 t. Hrsg. von E. Hahn, F. Meiner, Leipzig 1927. Rm. 24.—
- ** Saupé E.: *Deutsche Pädagogen der Neuzeit*. Ein Beitrag zur Geschichte der Erziehungswissenschaft zu Beginn des XX. Jahrhunderts VII—VIII wyd. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1929. Rm. 8.—
- Moog W.: *Grundfragen der Pädagogik der Gegen-wart*. A. W. Zickfeldt, Osterwieck — Leipzig 1926. Rm. 2.50
- Alexander Th. and Parker B.: *The New Education in The German Republic*. Williams and Nor-gate, London 1930. Sh. 16.—
- ** Karsen F.: *Deutsche Versuchsschulen der Ge-genwart und ihre Probleme*. Dürrsche Buchhandlung, Leip-zig 1923. Rm. 2.—
- ** Karsen F.: *Die neuen Schulen in Deutschland*. J. Beltz, Langensalza 1924. Rm. 5.50
- ** Hilker Fr.: *Deutsche Schulversuche*. Schwetsch-ke und Sohn, Berlin 1924. Rm. 8.—
- ** Sturm K. F.: *Die pädagogische Reformbe-wegung der jüngsten deutschen Vergangenheit, ihr Ur-sprung und Verlauf, Sinn und Ertrag*. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1930. Rm. 5.—
- * Karstädt O.: *Methodische Strömungen der Ge-genwart*. XVIII wyd. J. Beltz, Langensalza 1927. Rm. 12.30
- * Sickinger A.: *Arbeitsunterricht, Einheitschule, Mannheimer Schulsystem im Lichte der Reichsverfassung*. Quelle und Meyer, Leipzig 1920. Rm. 3.60

- ** *Europäische Unterrichtsreformen seit dem Weltkriege*. Eine Uebersicht über Neugestaltung des Bildungswesens in Frankreich, Italien, England und Russland. Quelle und Meyer, Leipzig 1924. Rm. 2.—
- ** *L'organisation de l'Instruction dans 53 Pays*. Publications du Bureau International d'Education. Genève 1932. Fr. szw. 10.—
- ** *L'éducation en Pologne*. Publications du Bureau International d'Education. Genève 1931. Fr. szw. 6.—
- * *Das deutsche Schulwesen*. Hrsg. vom Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht 1928/29. E. S. Mittler und Sohn, Berlin 1930. Rm. 10.—
- * Löffler E.: *Das öffentliche Bildungswesen in Deutschland*. E. S. Mittler und Sohn, Berlin 1931. Rm. 6.—
- * Suchodolski B.: *Reforma szkolnictwa średniego w Niemczech*. Książnica-Atlas, Warszawa 1927. Zł. 4.30
- * Lapie P.: *Pédagogie française*. II wyd. F. Alcan, Paris 1926. Fr. fr. 10.—
- La lutte scolaire en France au XIX siècle*. F. Alcan, Paris 1912 Fr. fr. 12.—
- * Richard C.: *L'enseignement en France*. Bibliothèque de l'Office national des Universités et Ecoles françaises. A. Colin, Paris 1925. Fr. fr. 32.—
- * Völker O.: *Das Bildungswesen in Frankreich*. Geschichte und Gegenwart. Br. Westermann, Hamburg 1927.
- * Borkowska - Ciesielska St.: *Reforma szkolnictwa we Francji na tle społeczno-ekonomicznych warunków chwili obecnej*. Nakł. Krak. Spółki Wydawn., Kraków 1928. Zł. 1.20
- Wilbois J.: *La nouvelle éducation française*. Payot, Paris 1922. Fr. fr. 12.—
- Elslander J. F.: *L'école nouvelle*. Esquisse d'une éducation sur les lois de l'évolution humaine. Librairie Fischbacher, Paris b. d. Fr. fr. 6.—
- L'Université nouvelle par „les Compagnons“*. T. I. La Doctrine. Fr. fr. 9.—
- T. II. Les Applications. Fr. fr. 9.—
- Librairie Fischbacher, Paris 1919.

- Les Compagnons de L'Université Nouvelle, leur histoire, leur organisation*. Librairie Fischbacher, Paris 1924. Fr. fr. 2.50
- * Glöckel O.: *Entwicklung des Wiener Schulwesens seit dem Jahre 1919*. Deutscher Verlag für Jugend und Volk, Wien 1926. Rm. 4.40
- * Dottrens R.: *L'éducation nouvelle en Autriche*. Delachaux et Niestlé, Neuchâtel — Paris 1927. Fr. fr. 15.—
- Kober J.: *Das österreichische Schulwesen der Gegenwart*. F. Hirt, Breslau 1925. Rm. 3.50
- * Seeling O.: *Die Schulreform in Wien*. Wiegand und Grieben, Berlin 1928. Rm. 1.80
- * Fadrus K.: *Oesterreichische Bundeserziehungsanstalten*. Deutscher Verlag für Jugend und Volk, Wien—Leipzig 1924. Rm. 10.30
- * Lewicki J.: *Włoska reforma wychowania*. Studjum w zakresie wychowania. Nakł. Księgarni „Światło“, Warszawa 1930. Zł. 2.50
- ** Gentile G.: *Reforma wychowania*. Przeł. M. Stecka. Książnica - Atlas, Bibl. Przekładów Dzieł Ped. T. XIX, Lwów — Warszawa 1932. Zł. 8.20
- La riforma Gentile e i precedenti tentativi di riforma*. (W czasop. „Educazione Nazionale“, R. VI. Z. VII. 1924).
- Codignola E.: *Il problema dell'educazione nazionale in Italia*. Valecchi, Firenze 1925 L. 12.—
- Casotti M.: *La nuova pedagogia e i compiti dell'educazione moderna*. Valecchi, Frenza 1926. L. 8.—
- Gabrielli G.: *La scuola nuova*. Con prefazione del prof. Lombardo Radice, Sandron, Palermo 1926. L. 6.—
- * Sacconi A.: *Fascismo e scuola*. Libreria Littorio, Roma 1929. L. 10.—
- * Ferrière A. d.: *L'aube de l'école sereine en Italie*. Monographies d'éducation nouvelle recueillies et présentées par... J. Cremieu, Paris 1927.
- * Goy H.: *La politique scolaire de la nouvelle Italie*. P. Roger, Paris 1927.

- Hylla E.: *Die Schule der Demokratie*. Ein Aufriss des Bildungssystems der Vereinigten Staaten. J. Beltz, Langensalza 1928. Rm. 9.50
- * Brinkmann C.: *Demokratie und Erziehung in Amerika*. S. Fischer, Berlin 1927. Rm. 4.50
- Kartzke G.: *Das amerikanische Schulwesen*. Quelle und Meyer, Leipzig 1928. Rm. 8.60
- * Pinkevitsch A.: *The new education in the Soviet Republic*. Willams and Norgate, London 1930. . . Sh. 16.—
- * Hessen S.: *Szkolnictwo w Sowietach* (przygot. Książnica-Atlas w „Bibl. Przekładów Dzieł Ped.” jako T. XXIV).
- * Key Ellen: *Stulecie dziecka*. Przekład I. Moszczeńskiej, III wyd. Nasza Księgarnia, Bibl. Dzieł Ped. Nr. 14. Warszawa 1929. Zł. 5.—
- Gurlitt L.: *Erziehungslehre*. II wyd. M. Ruhl, Leipzig 1925. Rm. 5.50
- * Gläser J.: *Vom Kinde aus*. Hrsg. von... G. Westermann, Braunschweig 1920. Rm. 15.—
- ** Claparède E.: *L'éducation fonctionnelle*. Delachaux et Niestlé, Neuchâtel — Paris 1931. . . Fr. fr. 22.50
- * Claparède E.: *L'école sur mesure*. Payot et Cie, Lausanne et Genève 1920. Fr. szw. 1.25
- Przekł: polski: *Szkoła na miarę*. Przeł. Z. Ziemiński. II wyd. M. Arct., Warszawa 1930. Zł. 1.80
- * Koniński K.: *Szkoła na miarę*. Projekt szkoły średniej indywidualizującej. Bibl. Ped. - Dydakt. T. II. Książnica—Atlas, Warszawa 1929. Zł. 6.80
- Reddie C.: *Abbotsholme*. G. Allen, London 1900. Sh. 10/6.—
- Demolins E.: *Nowe wychowanie*. Przeł. z franc. J. Wł. Dawid. E. Wende i S-ka. Warszawa 1900. (Wyczerpane).
- Demolins E.: *Potęga wychowania*. („Od czego zależy wyższość rasy anglosaskiej?") Przeł. z francuskiego. Wyd. nowe. 2 t. Bibl. Dzieł Wyborowych. Warszawa 1904 (wyczerpane).
- Ferrière Ad.: *Trois pionniers de l'éducation nouvelle: Herrmann Lietz, Giuseppe Lombardo—Radice et Frantisek Bakulé*. E. Flammarion, Paris. Fr. fr. 12.—

- * Lietz H.: *Die ersten drei deutschen Landerziehungsheime 20 Jahre nach der Gründung*. Verlag des Landwaisenheims Veckenstadt (Harz) 1919. Rm. 9.—
- * Andreesen A.: *Das Landerziehungsheim*. Hrsg. im Auftrag des Zentralinstituts für Erziehung und Unterricht. Quelle und Meyer, Leipzig 1926. Rm. 6.—
- Frei W.: *Landerziehungsheime*. Darstellung und Kritik einer modernen Reformschule. J. Klinkhardt, Leipzig 1902. Rm. 1.85
- Huguenin E.: *Paul Geheeb et la libre communauté scolaire de l'Odenwald*. Bureau International des Ecoles Nouvelles, Paris 1923. Fr. fr. 2.50
- Przekł. niem.: „*Die Odenwaldschule*“ Uebertr. von E. Hirschberg. Mit einem Vorwort: *Die Stellung des Landerziehungsheimes im deutschen Erziehungswesen des 20. Jahrh.* von P. Petersen. H. Böhlau Nachf., Weimar 1926. Rm. 5.50
- * Wyneken G.: *Schule und Jugendkultur*. E. Diederichs, Jena 1928. Rm. 6.50
- * Wyneken G.: *Die neue Jugend*. Ihr Kampf um Freiheit in Schule und Elternhaus, in Religion und Erotik. IV wyd. G. Steinicke, München 1919. Rm. 1.—
- Brettholz B.: *Podstawy teoretyczne i szkic ustroju gminy szkolnej w Wickersdorfie*. Łódź 1932. Skł. gł.: Dom Książki Polskiej, Warszawa. Zł. 3.—
- Grunder F.: *Landerziehungsheime und freie Schulgemeinden*. (Pädagogium VII). J. Klinkhardt, Leipzig 1924. Rm. 1.20
- * *Das Schullandheim*. Vorträge und Anregungen. Hrsg. vom Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht. J. Beltz, Langensalza 1926. Rm. 6.—
- * Erichsen E.: *Das Schullandheim*. H. Beyer, Langensalza 1930. Rm. 1.20
- Lighthart J.: *Pädagogik des vollen Lebens*. Aus dem Holländischen übers. von Dr. W. Henss. H. Böhlau Nachf., Weimar 1931. Rm. 12.—
- Gunning J. W.: *Jan Lighthart*. Sa viè, son oeuvre, anthologie de ses écrits. Delachaux et Niestlé, Neuchâtel — Paris b. d. Fr. fr. 32.—

- Dewey J. and Dewey E.: *Schools of to Morrow*. X wyd. P. Dutton and Co. New-York 1924. . . . Sh. 8.—
- Przekł. franc.: *Les écoles de demain*. Trad. par. R. Duthit, E. Flammarion, Paris 1931. . . . Fr. fr. 12.—
- * Błoński P. P.: *Trudowaja szkoła 1919*. Niem. przekł.: „*Die Arbeitsschule*“. Ins Deutsche übers. von H. Rudolf. Verlag der Neuen Gesellschaft. Berlin 1921. T. I. (wyczerp). T. II. . . . Rm. 1.10
- * *Die Arbeitsschule. Beiträge aus Theorie und Praxis*. Hrsg. vom Leipziger Lehrerverein. IV wyd. J. Klinkhardt, Leipzig 1922. . . . Rm. 5.—
- Schloen H.: *Grundlegung und Aufbau der Arbeitsschule*. Union, Berlin 1926. . . . Rm. 6.—
- * Pabst A.: *Aus der Praxis der Arbeitsschule*. Neubearbeitet von O. Seinig. IV wyd. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1922. . . . Rm. 5.90
- Stuhlfath W.: *Vom Werden der Arbeitsschule*. Stimmen ihrer Vorkämpfer aus vier Jahrhunderten. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1922. . . . Rm. 3.65
- Wolff A.: *Arbeitspädagogik*. T. I. *Wesen und Werden der Arbeitsschulen*. II wyd. H. Beyer, Langensalza 1925. . . . Rm. 5.40
- ** Kerschensteiner G.: *Pojęcie szkoły pracy*. Przekł. A. Kierskiej pod red. D-ra A. Kierskiego. Bibl. Przekładów Dzieł Ped. T. IV. Książnica-Atlas, Warszawa 1926. (Begriff der Arbeitsschule. VI wyd. B. G. Teubner, Leipzig 1925). . . . Zł. 4.80
- * Burger E.: *Arbeitspädagogik*. Geschichte, Kritik, Wegweisung. II wyd. W. Engelmann, Leipzig 1923. Rm. 15.—
- * *Zur Theorie und Praxis der Arbeitsschule*. Hrsg. vom Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht. Verlegt im Zentralinstitut, Berlin 1926. . . . Rm. 1.50
- ** Scheibner O.: *Zwanzig Jahre Arbeitsschule in Idee und Gestaltung*. Quelle und Meyer, Leipzig 1928. . . . Rm. 9.—
- Pistrak: *Les problèmes fondamentaux de l'Ecole du Travail*. Librairie du Travail, Paris 1929.
- Otto B.: *Die Zukunftsschule. Lehrgang und Einrichtungen*. 2 t. I. *Der Lehrgang der Zukunftsschule. Formale*

- Bildung ohne Fremdsprache*. II wyd. 1912. — II. *Volksorganisatorische Einrichtungen der Zukunftsschule*. 1914. K. G. Scheffer, Berlin—Lichterfelde. T. I i II po . . . Rm. 4.—
- Alberts H.: *Aus dem Leben der Berthold Otto-Schule*. Schwetschke und Sohn, Berlin 1925. . . . Rm. 3.60
- Ferber: *Berthold Ottos pädagogisches Wollen und Wirken*. H. Beyer, Langensalza 1925. . . . Rm. 1.80
- * Scharrelmann H.: *Erlebte Pädagogik*. II wyd. Br. Westermann, Braunschweig 1922. . . . Rm. 4.50
- * Scharrelmann H.: *Herzhafter Unterricht*. Gedanken und Proben einer unmodernen Pädagogik. Br. Westermann, Braunschweig 1922. . . . Rm. 3.—
- * Gansberg Fr.: *Demokratische Pädagogik*. Ein Weckruf zur Selbstbetätigung im Unterricht. Quelle und Meyer, Leipzig 1911. . . . Rm. 4.—
- * Gansberg Fr.: *Schaffenfreude*. II wyd. B. G. Teubner, Leipzig 1923. (Wyczerpane). . . . Rm. 5.—
- * Gansberg Fr.: *Produktive Arbeit*. Beiträge zur neuen Methode. II wyd. Dürrsche Buchhandlung, Leipzig 1923. . . . Rm. 7.—
- * Gaudig H.: *Didaktische Ketzereien*. VI wyd. B. G. Teubner, Leipzig 1925. . . . Rm. 7.—
- * Gaudig H.: *Didaktische Präludien*. III wyd. B. G. Teubner, Leipzig 1929. . . . Rm. 7.—
- * Gaudig H.: *Die Schule im Dienste der werdenden Persönlichkeit*. 2 t. III wyd. Quelle und Meyer, Leipzig 1930. . . . Rm. 12.—
- ** Gaudig H.: *Freie geistige Schularbeit in Theorie und Praxis*. V wyd. F. Hirt, Breslau 1928. . . . Rm. 6.80
- Auf dem Wege zur neuen Schule*. Von Mitarbeitern Gaudigs. II wyd. Jaegersche Verlagsbuchhandlung, Leipzig und Berlin b. d. . . . Rm. 3.—
- Frenkel J.: *System pedagogiczny Hugona Gaudiga*. Łódź 1932. Skł. gł.: Dom Książki Polskiej, Warszawa Zł. 3.—
- * Oestreich P.: *Die elastische Einheitsschule, Lebens und Produktionsschule*. II wyd. Schwetschke und Sohn, Berlin 1923. . . . Rm. 1.50

- Oestreich P.: *Die Produktionschule als Nothaus und Neubau*. Elastische Einheits-, Lebens-, Berufs-, und Volkskultur-Schule. III wyd. Verlag der Werkfreunde, Berlin 1924. Rm. 5.50
- Oestreich P.: *Der Einbruch der Technik in die Pädagogik*. Cottas Nachf., Stuttgart 1930. Rm. 2.80
- S. Kawerau: *Der Bund entschiedener Schulreformer*. E. Oldenburg, Leipzig 1922. Rm. 1.—
- Montessori M.: *Il metodo della pedagogia scientifica, applicato all'educazione nelle Case dei Bambini*. II wyd. Loescher, Roma 1926. L. 10.—
- Przekł. pol.: *Domy dziecięce* (Le case dei bambini). Metoda pedagogji naukowej stosowana w wychowaniu najmłodszych dzieci. Nakł. H. Lindenfelda, E. Wende i S-ka. Warszawa 1913. (Wyczerpane).
- * Montessori M.: *Selbsttätige Erziehung im frühen Kindesalter*. X wyd. J. Hoffmann, Stuttgart 1928. Rm. 6.50
- * Montessori M.: *Mein Handbuch. Grundsätze und Anwendungen meiner neuen Methode der Selbsterziehung der Kinder*. J. Hoffmann, Stuttgart 1928. Rm. 5.50
- Hecker H. und Muchow M.: *Friedrich Froebel und Maria Montessori*. Quelle und Meyer, Leipzig 1927. Rm. 5.50
- Pinesowa F.: *System wychowawczy Dr. Marji Montessori*. Skł. g.: Dom Książki Polsk., Warszawa 1931. Zł. 3.—
- ** Albert W.: *Grundlegung des Gesamtunterrichtes. I. Vom Orbis pictus zur pädagogischen Symphonie. II. Das gegenwärtige Bild der zusammenschauenden Betrachtungsweise im Unterricht*. A. Haase, Leipzig 1928. Rm. 12.—
- Seitz Fr.: *Wendung des Unterrichts. Theoretische Grundlegung des Gesamtunterrichts*. M. Proegel, Ansbach 1926. Rm. 6.60
- Boehm A.: *Der Gesamtunterricht und seine Grenzen*. H. Beyer, Langensalza (Päd. Magazin) 1931. Rm. 1.30
- * Reiniger M.: *Sinn, Grenzen und Möglichkeit des Gesamtunterrichts*. J. Beltz, Langensalza 1929. Rm. 1.25

- ** Hamaide A.: *Metoda Decroly*. Z przedmową M. Lipskiej i Librachowej. Tłum. M. Górską. Nasza Księgarnia, Bibl. Dzieł Ped. Nr. 1. Wyd. II. Warszawa 1926. Zł. 5.—
- Decroly O. — Bonn G.: *Ku odnowie szkoły*. Z franc. przeł. J. Madeja. L. Fiszer, Katowice—Łódź 1930. Zł. 2.—
- Deschamps J.: *L'Auto-Education à l'école appliquée au programme du Dr. Decroly*. Librairie Fischbacher, Paris b. d. Fr. fr. 15.—
- Faria de Vasconcellos A.: *A new school in Belgium*. 1919. — Przekł. franc.: *Une école nouvelle en Belgique*. Préface de Ad. Ferrière. Delachaux et Niestlé, Neuchâtel 1919. Fr. fr. 15.—
- Ransom J.: *Schools of to morrow in England*. G. Bell and Sons, London 1921. Sh. 1/6.—
- ** Parkhurst H.: *Wykształcenie wedle planu daltońskiego*. Przekład Z. Umińskiej i H. E. Kennedy. B. A. XI. Bibl. Przekładów Dzieł. Ped. T. V. Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1928. Zł. 6.80
- Steinhaus M.: *H. Parkhursts Dalton-Plan und seine Verwendung in England*. J. Beltz, Langensalza 1923. Rm. 2.50
- Lynch A. J.: *Individual work and the Dalton Plan*. G. Philip, London 1929. Sh. 4/6.—
- * Rowid H.: *System daltoński w szkole powszechnej*. Z zagadnień współczesnej metodyki. II wyd. Gebethner i Wolff, Kraków 1929. Zł. 4.80
- * Młodowska J.: *System daltoński w szkole polskiej*, (Sprawozdanie Seminarjum w Chełbie Lub. 1927).
- * Taubenszlag R.: *System daltoński*. II wyd. Rekonstrukcja planu. Zalety, wady, wskazania. Skł. gł.: Dom Książki Polskiej, Warszawa 1931. Zł. 2.—
- Kruszewski J.: *Na marginesie planu daltońskiego*. („Kultura Pedagogiczna”. Z. 1. R. 1933).
- Washburne C. and Stearns M. M.: *Better Schools. A survey of progressive education in American Public Schools*. J. Day and Co., New-York 1928.

- Angelo Patri: *Vers l'école du demain*. Souvenirs d'un maître d'école américaine. Traduit de l'anglais par L. Herr. Avec une préface de F. Buisson. II wyd. Hachette, Paris 1919. Fr. fr. 4.50
- Washburne C., Vogel M. and Gray W. S.: *A Survey of the Winnetka Public Schools*. Results of Practical Experiments in Fitting Schools to Individuals. Public Schools Publishing Company, Bloomington. Illinois, III, 1926.
- * Kilpatrick W. H.: *The project method*. The use of the purposeful act in the educative process. The Macmillan Co, London 1929. Sh. 8.60
- ** Stevenson J. A.: *Metoda projektów w nauczaniu*. Przeł. M. Piniówna. Książnica—Atlas, Bibl. Przekładów Dzieł Pedag. T. VIII. Lwów—Warszawa 1930. Zł. 7.50
- ** Hall Quest A. L.: *Uczenie się pod kierunkiem*. Rzecz o nauce uczenia się w szkole średniej. Przeł. M. Szymanukówna, Książnica - Atlas, Bibl. Przekładów Dzieł Ped. T. XX. Lwów — Warszawa 1932. Zł. 12.—
- Shreve Fr.: *Supervised study plan of teaching*. Richmond, Atlanta 1927.
- Monroe W. S. and Streitz R.: *Directing learning in the elementary school*. New-York 1932.
- Petersen P.: *Innere Schulreform und neue Erziehung*. H. Böhlau Nachf., Weimar 1925. Rm. 10.—
- * Petersen P. und Wolff G.: *Eine Grundschule nach den Grundsätzen der Arbeits- und Lebensgemeinschaftsschule*. H. Böhlau Nachf., Weimar 1925. Rm. 4.—
- * Petersen P.: *Der Jena-Plan einer freien allgemeinen Volksschule*. II wyd. J. Beltz, Langensalza 1927. Rm. 1.60
- ** Mirski J.: *Plan Jenajski, jako szkoła wspólnoty*. Nasza Księgarnia, Warszawa 1932. Zł. 4.50
- Lay W. A.: *Die Lebensgemeinschaftsschule*. Mit einer Darstellung von Lays Leben und Werk durch M. Enderlin. W. A. Zickfeldt, Osterwieck 1927. Rm. 8.—

- * Schlemmer H.: *Das Gemeinschaftsleben der Jugend und die Schule*. Quelle und Meyer, Leipzig 1926. Rm. 3.40
- * Neuendorf E.: *Die Schulgemeinde*. Gedanken über ihr Wesen und Anregungen zu ihrem Aufbau. B. G. Teubner, Leipzig 1921. Rm. 6.—
- Kuckei M.: *Lebensstätten der Jugend*. Lichtkampf Verlag, Altermann, Kettwig an der Ruhr 1923. Rm. 2.75
- Kuckei M.: *Das Ende der Schule*. Lichtkampf Verlag, Altermann, Kettwig an der Ruhr 1924. Rm. 1.25
- Schohaus W.: *Schatten über der Schule*. Eine kritische Betrachtung. Guggenbühl, Zürich 1930. Rm. 9.60
- * Deiters H.: *Die Schule der Gemeinschaft*. Quelle und Meyer. Leipzig 1930. Rm. 6.—
- * Burger E. und Steiskal Th.: *Praxis und Theorie der Schulklasse als Arbeits- und Lebensgemeinschaft*. Deutscher Verlag für Jugend und Volk, Wien 1931. Rm. 6.—
- Paulsen W.: *Die Ueberwindung der Schule*. Begründung und Darstellung der Gemeinschaftsschule. Quelle und Meyer, Leipzig 1926. Rm. 4.—
- Furtmüller K.: *Auf dem Wege zur Schulgemeinde*. Deutscher Verlag für Jugend und Volk. Wien 1926. Rm. 0.95
- Zeidler K.: *Die Wiederentdeckung der Grenze*. Beiträge zur Formgebung der werdenden Schule. E. Dieterichs, Jena 1926. Rm. 3.—
- VIII. WYCHOWANIE FIZYCZNE.
- ** Stratz C. H.: *Der Körper des Kindes und seine Pflege*. X wyd. F. Enke. Stuttgart 1928. Rm. 30.—
- Godin P.: *La croissance pendant l'âge scolaire*. Delachaux et Niestlé. Neuchâtel—Paris 1913. Fr. szw. 4.75
- Godin P.: *Manuel d'Anthropologie pédagogique*. Delachaux et Niestlé, Neuchâtel—Paris 1920. Fr. szw. 1.75
- Burgerstein L.: *Schulhygiene*. IV wyd. B. G. Teubner, Leipzig 1921. Rm. 2.—

- ** Piasecki E.: *Zarys teorii wychowania fizycznego*. Cz. I i II. Wydawn. Zakł. Narod. im. Ossolińskich, Lwów 1931 Zł. 20.—
- ** Piasecki E.: *Dzieje wychowania fizycznego*. II wyd. Wydawn. Zakł. Nar. im. Ossolińskich, Lwów—Warszawa 1929 Zł. 15.—
- ** Bogdanowicz J.: *Zarys rozwoju fizycznego dziecka*. Nakł. Min. Op. Społ., Warszawa 1930. Zł. 3.50
- ** Sikorski Wł.: *Gimnastyka*. Cz. I (IV wyd.). Cz. (II wyd.). Wydawn. Zakł. Nar. im. Ossolińskich, Lwów—Warszawa 1928/1930. Zł. 3.20
- ** Sikorski Wł.: *Gry i zabawy ruchowe działy szkolnej*. III wyd. Księgarnia św. Wojciecha, Poznań 1929. Zł. 3.—
- ** Dufestel L.: *Hygiène scolaire*. Doin et Cie, Paris 1933. Zł. 18.35
- ** Kopczyński St.: *Higjena szkolna*. Podręcznik dla kierowników szkół, nauczycieli i lekarzy szkolnych. II wyd. zmienione i rozszerzone. M. Arct, Warszawa. 1933. Zł. 65.—
- Bode R.: *Ausdrucksgymnastik*. III wyd. O. Beck, München 1925. Rm. 2.40
- * Bode R.: *Neue Wege in der Leibeserziehung*. O. Beck, München 1926. Rm. 2.40
- Bode R.: *Rhythmus und Körpererziehung*. E. Diederichs, Jena 1924. Rm. 2.50
- * Diem C.: *Persönlichkeit und Körpererziehung*. II wyd. Weidmannsche Buchhandlung, Berlin 1925. Rm. 3.—
- Hilker Fr.: *Reine Gymnastik*. M. Hesse, Berlin 1926. Rm. 2.50
- Pallat L. und Hilker F.: *Künstlerische Körpererziehung*. III wyd. F. Hirt, Breslau 1926. Rm. 12.—
- Harte E.: *Der Turnunterricht im Lichte des Arbeitsschulgedankens*. II wyd. J. Beltz, Langensalza 1924. Rm. 4.—
- Giese Fr.: *Psychotechnik in der Körpererziehung*. W. Limpert, Dresden 1929. Rm. 2.40
- * Thiele A.: *Die neue Erziehung. Werden und Wesen der Leibesübungen*. Leipzig 1920. Rm. 5.50

- ** Sir Baden Powell: *Wskazówki dla skaut-mistrzów. Podręcznik dla drużynowych, zawierający teorię skautingu*. Przeł. St. Sedlaczek. Bibl. Gł. Kw. M. Z. H. P. Nr. 1. Warszawa 1930. Zł. 4.—
- * Lutosławski K. Ks.: *Skauting jako system wychowania moralnego*. Gebethner i Wolff, Warszawa 1921. Zł. 1.—
- * Sedlaczek St.: *Harcerstwo*. Praca zbiorowa. Książnica Harcerstwa i Kultury Fizycznej. Warszawa 1922. T. I i II. Zł. 6.—
- Lewiński M.: *Psychologiczno-pedagogiczne podstawy harcerstwa*. („Chowanna” R. 1932).
- * Sedlaczek St.: *Bibliografia harcerstwa*. Naczeln. Z. H. P., Warszawa 1927).
- ** Piasecki E. i Schreiber M.: *Harce młodzieży polskiej*. Książnica Polska, Lwów—Warszawa 1920. Zł. 3.75

IX. KSZTAŁCENIE CHARAKTERU. WYCHOWANIE MORALNE I RELIGIJNE. WSPÓLPRACA DOMU I SZKOŁY.

- Zarzecki L.: *Charakter i wychowanie*. II wyd. uzupełnione i przejrane. Gebethner i Wolff, Warszawa 1924. Zł. 2.50
- ** Foerster Fr. W.: *Szkoła i charakter*. Zagadnienia moralno-pedagogiczne życia szkolnego. Autoryzowany przekład z XIV wyd. niem. J. Kramera i B. Kaprockiego. I. Igel, Lwów 1928. Zł. 12.80
- ** Foerster Fr. W.: *Wychowanie i samowychowanie*. Wskazówki dla rodziców, nauczycieli, duszpastarzy i opiekunów młodzieży. Przeł. J. Mirski, Gebethner i Wolff, Warszawa 1922. (Wyczerpane). Zł. 5.—
- * Foerster Fr. W.: *Jugendlehre*. Ein Buch für Eltern, Lehrer und Geistliche. Rotapfel Verlag, Zürich 1922. Rm. 7.—
- * Foerster Fr. W.: *Lebenskunde*. Ein Buch für Knaben und Mädchen. Rotapfel Verlag, Zürich 1930. Rm. 6.40

- Pol. wyd.: *Nauka życia w przykładach*. Stręściła M. Buyno-Arctowa. M. Arct, Warszawa 1913. [Książki dla wszystkich Nr. 59]. (Wyczerpane).
- * Foerster Fd. W.: *Lebensführung*. Ein Buch für junge Menschen. Rotapfel Verlag, Zürich 1924. . . . Rm. 4.80
- * Allers R.: *Das Werden der sittlichen Person*. Wesen und Erziehung des Charakters. Herder, Freiburg in Breisgau 1929. . . . Rm. 8.—
- Selbsterziehung des Charakters*. Alfred Adler zum 60-ten Geburtstag gewidmet. Hrsg. von Seif und Zilahr. S. Hirzel, Leipzig 1930. . . . Rm. 10.—
- Ks. Ciemniowski J.: *Poznanie i kształcenie charakteru*. 2 t. III wyd. Księgarnia Św. Wojciecha, Poznań 1926 Zł. 18.—
- Aichhorn A.: *Verwahrloste Jugend*. Die Psychoanalyse in der Fürsorgeerziehung. II wyd. Internationaler Psychoanalytischer Verlag, Wien 1931. . . . Rm. 8.—
- ** Kerschensteiner G.: *Charakterbegriff und Charaktererziehung*. IV wyd. B. G. Teubner, Leipzig 1932. . . . Rm. 6.40
- Przekł. pol.: *Charakter, jego pojęcie i wychowanie*. Przeł. Alfred Tom. Nasza Księgarnia. Bibl. Dzieł Ped. Nr. 28. Warszawa 1932. Zł. 6.—
- ** Elsenhans Th.: *Charakterbildung*. III wyd. Quelle und Meyer, Leipzig 1920. Rm. 1.60
- ** M c. Cunn J.: *The Making of character*. Some educational aspects of ethics. University Press, Cambridge 1921. Sh. 4/6.—
- Przekł. pol. Z. Jętkiewiczowej: „*Kształcenie charakteru. Spostrzeżenia wychowawczo-etyczne*”. Książnica-Atlas, „Bibl. Przekładów Dzieł Ped.”. T. VI. Lwów—Warszawa 1933. Zł. 7.20
- * M c. Dougal W.: *Character and the conduct of life*. Practical psychology for everyman. Methuen, London 1927. Sh. 10/6.—
- * Biegański Wł.: *Etyka ogólna*. II wyd. Książnica-Polska, Lwów-Warszawa 1922. Zł. 6.—

- * Foerster Fr. W.: *Religja a kształcenie charakteru*. Przeł. J. Mirski. Księgarnia Św. Wojciecha, Poznań 1930. Zł. 14.—
- * Foerster Fr. W.: *Chrystus a życie ludzkie*. Przeł. J. Mirski. Gebethner i Wolff, Warszawa 1930. Zł. 10.—
- * Häberlin P.: *Der Charakter*. Kober, Basel 1925. Rm. 9.60
- Payot J.: *L'éducation de la volonté*. LIII wyd. F. Alcan, Paris 1928. Fr. fr. 15.—
- Przekł. pol.: *Kształcenie woli*. Tłum. J. K. Potocki. VIII wyd. Bibl. Dzieł Nauk., Warszawa b. d. Zł. 2.50
- Payot J.: *Le travail intellectuel et la volonté*. Suite à l'Éducation de la volonté. F. Alcan, Paris 1929. Fr. fr. 12.50
- Levy P. E.: *L'éducation rationnelle de la volonté*. XII wyd., F. Alcan, Paris 1925. Fr. fr. 9.—
- * Coubertin P. de: *L'éducation des adolescents au XX-e siècle*. Education morale, les respect mutuel. F. Alcan, Paris 1924. Fr. fr. 15.—
- * Dunin-Borkowski St.: *Reifendes Leben*. Ein Buch der Selbstzucht für die Jugend. III wyd. 1922. Rm. 4.—
- Lindworsky J.: *Willensschule*. F. Schöningh, Paderborn 1927. Rm. 2.40
- * Durkheim E.: *L'éducation morale*. F. Alcan, Paris 1925. Fr. fr. 25.—
- * Dewey J.: *Moral Principles in Education*. Houghton Mifflin and Co., Boston 1909.
- Przekł. pol.: *Zasady moralne w wychowaniu*. Wydawn. Zakł. Nar. im. Ossolińskich, Lwów 1921. (wyczerpane).
- Compayré M. G.: *Moralische Erziehung*. Uebers. von Hel. Goldbaum (Pädagog. Monographien VIII). O. Nemnich, Leipzig 1930. Rm. 8.—
- Deuxième Congrès International d'Éducation Morale*. La Haye 1912. — F. Alcan, Paris 1913 — Mémoires. Fr. fr. 20.—
- Comptes rendus Fr. fr. 8.—

- Quatrième Congrès International d'Education Morale.*
Roma 1926.—Stabilimento Topografico Ditta C. Colombo,
Roma 1926.
- Cinquième Congrès International d'Education Morale.*
Paris 1930.— T. I. Rapports et Mémoires sur les trois thè-
mes principaux du Congrès. Fr. fr. 30.—
T. II Rapports et Mémoires supplémentaires, Comptes
rendus des séances et discussions. Fr. fr. 30.—
— F. Alcan, Paris 1930.
-
- Classen W.: Studien zur Sexualpsychologie und
-pädagogik.* H. Beyer, Langensalza. Rm. 2.20
- Hodann M.: Sexualpädagogik. Erziehungshy-
giene und Gesundheitspolitik.* VIII wyd. Universitas,
Berlin 1927. Rm. 5.—
- Ritter R.: Das geschlechtliche Problem in der Er-
ziehung.* Versuch einer Sexualpädagogik auf psycholo-
gischer Grundlage. Reinhardt, München 1928. Rm. 3.50
- * *Stern E.: Erziehung und die sexuelle Frage.* Ein
Lehr- und Handbuch der Sexualpädagogik. Union, Berlin
1927. Rm. 14.—
- * *Busemann A.: Das Geschlechtsleben der Ju-
gend und seine Erziehung.* Union, Berlin 1929. Rm. 2.40
- * *Einführung in die Sexualpädagogik.* Hrsg. vom
Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht. E. S. Mittler
und Sohn, Berlin 1921. Rm. 5.—
- * *Foerster Fr. W.: Sexualethik und Sexual-
pädagogik.* Kösel'sche Buchhandlung, Kempten und Mün-
chen, 1923. Rm. 2.45
- Wyd. pol.: *Etyka płciowa i pedagogika. Nowe uzasa-
dnienie prawd starych.* Przekł. z III pomn. wyd. niem. z r.
1910, przeł. J. J. Rapackiego, Gebethner i Wolff, War-
szawa 1911. Zł. 8.—
- * *Die Erziehung und die sexuelle Frage.* Ein Lehr-
und Handbuch der Sexualpädagogik. Hrsg. von E. Stern.
Union Zweigniederlage, Berlin 1927. Rm. 14.—
- * *Pfahler G.: Eros und Sexus.* H. Beyer, Langen-
salza 1932. Rm. 1.25

- Crouzet P.: Maîtres et parents.* Etude et enquête
sur la coopération de l'école et du lycée avec la famille.
A. Colin, Paris b. d. Fr. fr. 14.—
- * *Gaudig H.: Elternhaus und Schule als Erzie-
hungsgemeinschaft.* II wyd. B. G. Hubner, Leipzig 1929.
Rm. 1.—
- * *Ferrière Ad.: Die Erziehung in der Familie.*
Orel Füssli, Zürich 1927. Rm. 3.20
- ** *Wydawnictwo: „Współpraca domu i szkoły w
dziale wychowania młodzieży“* pod redakcją D-ra E. Ło-
zińskiego. (Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa).
- Z. 1. *Sztejnboková E.: Współpraca do-
mu ze szkołą.* (wyczerpane).
- „ 2. *Rondthaler Ad.: Czego szkoła oczekuje od rodziców.* (wyczerpane).
- „ 3. *Bzowski J.: Szkoła i rodzina* Zł. 1.50
- „ 5. *Pannenkowa I.: Współpraca domu i
szkoły w Ameryce.* Zł. 0.90
- „ 9. *Brandstätter M.: Z doświadczeń ro-
dziców i nauczycieli.* Zł. 1.50
- „ 10. *Klemensiewicz Z.: Opieka rodziny
nad mową dziecka.* Zł. 1.—
- „ 12. *Bykowski L.: Współdziałanie domu
i szkoły w wykształceniu przyrodniczem młodzieży.*
Zł. 1.10
- * *Schächter L.: Współpraca domu ze szkołą na
podstawie ankiety opracowana.* Zagadnienia wychowaw-
cze. Materiały z praktyki lwowskich szkół powszechnych.
Z. 1. Nakł. Rady Szkolnej Miejskiej, Lwów 1932.

X. WYCHOWANIE OBYWATELSKIE. SAMORZĄD.
WYCHOWANIE I PORADNICTWO ZAWODOWE.

- * *Szczepanowski St.: O polskich tradycjach
w wychowaniu.* Nakł. Rodziny. Lwów 1912. (Wyczer.). Zł. 7.—
- * *Szczepanowski St.: Myśli o odrodzeniu
narodowem.* Książnica Polska, Lwów-Warszawa 1923.
Zł. 7.—

- * Koneczny F.: *Polskie Logos a Ethos*. 2 t. Księgarnia św. Wojciecha, Poznań 1921. Zł. 6.—
- * Pigoń St.: *Do podstaw wychowania narodowego*. II wyd. Zakł. Narod. im. Ossolińskich, Lwów 1921. Zł. 4.—
- Zarzecki L.: *Wychowanie narodowe*. Studja i szkice. Warszawa 1929. Skł. gł.: Dom Książki Pol., Warszawa. Zł. 12.—
- Borowski Wł. M.: *Wychowanie narodowe*. II wyd. M. Arct, Warszawa 1922. Zł. 4.20
- * *Z zagadnień wychowania narodowego*. Wydawnictwo zbiorowe pod red. J. Saloniego. T. I. Pol. Tow. Ped., Lwów 1918. Zł. 1.40
- Pannenkowa I.: *Myśli o wychowaniu narodowem*. Pol. Tow. Pedag., Lwów 1918. Zł. 1.20
- Mirski J.: *Stanisław Szczepanowski, jako apostoł edukacji narodowej*. Wyd. „Przyjaciela Szkoły”, Poznań 1926. Zł. 1.50
- ** Czerwiński Sł.: *O nowy ideał wychowawczy*. Nakł. „Zrębu”, Warszawa 1932. Zł. 8.—
- * *Z zagadnień wychowawczych*. Referaty, wygłoszone na zjazdach dyrektorów Okręgu Szkolnego Łódzkiego w roku szkolnym 1930/31 i 1931/32. 2 t. Nakł. Kurat. Okręgu Szkoln. Łódzkiego w Łodzi, 1931 i 1932. a Zł. 6.—
- ** *Z teorii i praktyki wychowania*. Nakł. Kuratorium Okr. Szk. Warszawskiego, Warszawa 1933. Zł. 4.—
- ** „Zrab”. Kwartalnik. Warszawa. Tamże obfita literatura podstawowa i bieżąca. Tom a Zł. 6.—
- ** Gałęcki Wł.: *Wychowanie państwowe*. („*Oświata i Wychowanie*”. R. III. Z. 7).
- ** Balicki J.: *Wytyczne wychowania państwowe-go w szkole średniej ogólnokształcącej*. („Poradnik w sprawach nauczania i wychowania”. R. III z. 2/4. Nakł. Min. W. R. i O. P., Warszawa 1931).
- * Seweryn St.: *Zagadnienia wychowania państwowego*. („Sprawy Szkolne”. R. 1932. Nr. 1, 2).
- * Mysłakowski Z.: *Wychowanie państwowe a narodowe*. (Odbitka z „Muzeum” R. XLVI: Z. 1 i 2). Skł. gł.: Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1931.

- ** Foerster Fr. W.: *O wychowaniu obywatelskiem*. Zasadnicze zagadnienia etyki i pedagogiki politycznej. Gebethner i Wolff, Warszawa, b. d. (Wyczerpane). (Nowe, rozszerzone wydanie w przekładzie J. Mirskiego przygotowuje Książnica-Atlas jako T. XXV „Bibl. Przekładów Dzieł Ped.”).
- * Rude K.: *Staatsbürgerkunde nach grossen Gesichtspunkten*. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1931. Rm. 6.80
- * Foerster Fr. W.: *Etyka a polityka*. Wstępem zaopatrzył, zebrał i przełożył J. Mirski. Gubrynowicz i Syn, Lwów 1926. Zł. 4.80
- Craik H.: *The State in its relation to education*. The Macmillan Co., London 1914.
- ** Kerschensteiner G.: *Der Begriff der staatsbürgerlichen Erziehung*. VI wyd. B. G. Teubner, Leipzig 1929. Rm. 2.80
- * Lampe F. — Francke G. H.: *Staatsbürgerliche Erziehung*. II wyd. F. Hirt, Breslau 1926. Rm. 14.—
- ** *Schriftenreihe zur politischen Propädeutik*, hrsg. von Dr. J. Strunz. B. G. Teubner, Leipzig — Berlin 1930—31. T. I. *Politische Propädeutik als Erziehungsfaktor*. Rm. 6.—
- T. II. *Schule und Leben*. Rm. 4.—
- T. III. *Politik und Pädagogik im Ausland*. Rm. 6.—
- T. IV. *Kultur und Politik*. Rm. 5.—
- * Espe H.: *Die Jugend und der neue Staat*. Handbuch für die Erziehung der Jugend zum staatspolitischen Denken. Unter Mitarbeit von A. Körber, Dresden 1929. Rm. 8.—
- * Vierkandt A.: *Staat und Gesellschaft in der Gegenwart*. Eine Einführung in das staatsbürgerliche Denken und in die politische Bewegung unserer Zeit. Quelle und Meyer, Leipzig 1929. Rm. 1.80
- * Goliass E.: *Der Weg zum Staate*. Ein Erziehungsproblem der Gegenwart. Wien 1926. Rm. 2.50
- * Kinkel O.: *Theorie und Praxis der staatsbürgerlichen Erziehung und Bildung*. E. Roth, Giessen 1921. Rm. 2.—

- * Scheuffgen H.: *Erziehung der Jugend im Geiste der Gemeinschaft und des Staatsbürgertums*. E. Mager, Donauwörth 1925. Rm. 2.—
- * Stapel W.: *Volksbürgerliche Erziehung*. III wyd. Hanseatische Verlagsanstalt, Hamburg 1925. Rm. 4.80
- * Haase E.: *Die Grundlagen der sozialen Gesinnung in der kindlichen Spielgesellschaft*. Ein Beitrag zur staatsbürgerlichen Erziehung der Jugend. H. Beyer, Langensalza 1924. Rm. 1.20
- Roustan M.: *Problèmes de l'éducation nationale*. P. Mellotée, Paris 1932. Fr. fr. 15.50
- * Almack J.: *Education for citizenship*. Houghton Mifflin, Boston—New-York 1926. Sh. 2.—
- (Wydanie polskie p. t. „Wychowanie obywatelskie“ przygotowuje Książnica-Atlas w „Bibl. Przekładów Dzieł Ped.“ jako T. XV).
- Studies in the Making of Citizens* by Charles E. Merriam. The University of Chicago Press, Chicago, Illinois 1931. Sh 16/6.—
1. Harper S. N.: *Civic training in Soviet Russia* 1929.
 2. Gaus J. M.: *Great Britain. A study of civic loyalty*.
 3. Jászó O.: *The dissolution of the Habsburg Monarchy. A failure in civic training*.
 4. Weber E. A.: *The Duk-Daks. Primitiv and historic types of citizenship*.
 5. Schneider H. W. and Clough S. B.: *Making fascists*.
 6. Brooks R. C.: *Civic training in Switzerland*. A study of democratic life.
 7. Brinkman C.: *The United States*.
 8. Kosok P.: *Germany*.
 9. Merriam Ch. E.: *Comparative civic education*.
- ** Piłsudski J.: *Pisma, mowy, rozkazy*. 8 t. Wojskowe Biuro Historyczne. Warszawa 1929 — 1932. Każdy tom po Zł. 16.—

- Barker E.: *National character and the factors in its formation*. Mehuen ond Co., London 1927. Sh. 10/6.—
- Przekł. pol.: *Charakter narodowy i kształtujące go czynniki*. Przekł. I. Pannenkowej. Nasza Księgarnia, Warszawa 1933. Zł. 12.—
- Handbuch der Heimaterziehung*. Hrsg. von W. Schvenichen. Gebr. Bornträger, Berlin 1932. Rm. 21.50
- Mirraton A. et Farges A.: *L'éducation morale et civique par la suggestion artistique et litteraire*, Delalain, Paris 1932. Fr. fr. 10.—
- * Périé R.: *La petite école du citoyen*. II wyd. Gedalge, Paris 1928. Fr. fr. 4.50
- * Ziernowicz M.: *Rodzina a wychowanie państwowe*. Książnica-Atlas. Wyd. „Współpraca domu i szkoły w dziele wychowania młodzieży”. Z. VIII, Lwów — Warszawa 1932. Zł. 1.50
- ** Sośnicki K.: *Podstawy wychowania państwowego*. Bibl. Pedag. - Dydaktyczna, Książnica - Atlas, Lwów—Warszawa 1933. Zł. 6.—
- Pieper A.: *Zur staatsbürgerlichen Bildung und politischen Schulung*. Volksvereins-Verlag, München — Gladbach 1920. Rm. 3.50
- _____
- ** Ferrière A. d.: *L'autonomie des écoliers*. L'art de former les citoyens pour la nation et pour l'humanité. Delachaux et Niestlé, Neuchâtel — Paris 1921. Fr. fr. 22.—
- Przekł. polski Dra K. Sośnickiego: *Samorząd uczniowski. Sztuka kształtowania obywateli dla narodu i ludzkości*. Książnica-Atlas. „Bibl. Przekładów Dzieł Ped.”, T. XVIII. Lwów—Warszawa 1933. Zł. 9.90
- * Jaxa-Bykowski L.: *Gmina szkolna*. (Muzeum 1912).
- * Mirski J.: *Gmina szkolna jako forma samorządu uczniowskiego*. (Ruch Pedag. 1921).
- * Patkowski A. I.: *Wychowanie w duchu demokratycznej idei spółdziałania*. Nasza Księgarnia, Warszawa 1922. Zł. 0.50
- ** Przanowski W., Szczawińska M., Wójcik J.: *Samorząd w szkole powszechnej*. Przykła-

- dy realizacji. Z przedmową B. Nawroczyńskiego. Bibl. Dzieł Pedag. Nasza Księgarnia, Warszawa 1928. Zł. 4.50
- * Taubenszlag R.: *Samorząd uczniowski w świetle opinii różnorodnych grup młodzieży szkolnej*. Skł. gł.: Dom Książki Polskiej, Warszawa 1931. Zł. 2.60
- * Taubenszlag R.: *Samorząd uczniowski jako czynnik wychowania społecznego*. Teoria, praktyka. Zalety, wady, wskazania. Skł. gł.: Dom Książki Polskiej, Warszawa 1932. Zł. 2.60
- * Taubenszlag R.: *Młodzież szkolna a samorząd uczniowski*. Scalenie wyników ankiety uczniowskiej o samorządzie uczniowskim. Odbitka z „Chowanny”. Skł. gł.: Dom Książki Polskiej, Warszawa 1932. Zł. 2.50
- ** Zieleńczyk A.: *Samorząd uczniowski w Polsce*. (Oświata i Wychowanie. R. 1932).
- Leon de Meutter: *Selfgovernment, Discipline, Education à l'école primaire 4 Degrès*. M. Lamertin, Bruxelles — Librairie Fischbacher, Paris 1925. Fr. fr. 13.50
- * Profit B.: *La coopération scolaire française*. F. Nathan, Paris 1932. Fr. fr. 15.—
- Kerschesteiner G.: *Selbstregierung der Schüler*. Deutscher Verlag für Jugend und Volk, Wien. Rm. 0.30
- Craddock M. A.: *The class-room republic*. A. C. Black, London 1928. Sh. 2/6.—
- Fiske G. W.: *Boy-life and selfgovernment*, New-York 1931.
- Miller H. L. and Hargreaves R.: *The self directed school*. Ch. Scribners Sons, New-York 1925. Sh. 7/6.—
- * Hepp J.: *Die Selbstregierung der Schüler. Erfahrungen mit W. F. Foersterns Vorschlägen für eine vertiefte Charakterbildung in der Schule*. II wyd. P. H. Schuthess, Basel 1914. Rm. 2.—
- * Hoszowska W.: *Idea spółdzielczości w gospodarczo-społecznem wychowaniu młodzieży w Polsce*. Spółdzielczy Instytut Naukowy, Warszawa 1932. Zł. 5.—
- Drzewiecki P.: *O wychowaniu gospodarzem*. Wyd. Ligi Pracy. Nr. 63, Warszawa 1930. Zł. 1.—

- * Grabski Wł.: *Wychowanie gospodarczo-społeczne*. F. Hoesick, Warszawa 1929. Zł. 2.50
- Grabski Wł.: *Nauczyciel a kultura gospodarcza narodu*. Odbitka ze „Szkoly” (Z. 8—9/1931). Warszawa 1931.
- Wścieklicą B.: *O polski typ szkoły zawodowej*. (Odbitka z Kwartalnika „Zrab”). Skł. gł.: Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1932. Zł. 2.—
- Kempkens J.: *Arbeitsbuch zur Bürgerkunde als Gemeinschaftskunde*. Eine Darstellung mit 45 graphischen Zeichnungen und Karten zum Gebrauche in Berufs- und fachschule. II wyd. E. Mauckisch, Freiberg i./Sa. 1931. Rm. 2.40
- * Siemens A.: *Beruf und Erziehung*. E. Laub, Berlin 1926. Rm. 4.50
- * Błachowski St.: *Psychologia a wybór zawodu*. „Przyjaciel Szkoły”, Poznań 1925. Zł. 1.50
- Sachs H.: *Psychologie und Berufsberatung*. J. Beltz, Langensalza 1925. Rm. 4.50
- * Lippmann O.: *Psychologie der Berufe*. 2 t. w wydawnictwie „Handbuch der vergleichenden Psychologie” hrsg. von G. Kafka. Reinhardt, München 1922. Rm. 2.—
- Erismann Th. und Moersch M.: *Psychologie der Berufsarbeit*. 2 t. Sammlung Göschen Nr. 951/853. W. de Gruyter, Berlin 1922. Rm. 2.60
- * Baumgarten Fr.: *Badania uzdolnień zawodowych*. Przeł. z niem. J. Saloni. Bibl. Psychotechniczna: Nr. 2. Nakł. Pol. Tow. Psychotechnicznego, Warszawa 1930. Zł. 12.—
- * Lazarsfeldt P.: *Jugend und Beruf*. G. Fischer, Jena 1931. Rm. 10.—
- * Claparède E d.: *Poradnictwo zawodowe*. Wyd. Ligi Pracy. Warszawa 1924. Zł. 1.—
- * Neumann Th. *Berufsberatung*. Deutscher Verlag für Jugend und Volk, Wien 1924. Rm. 15.—
- * Bogen H.: *Psychologische Grundlegung der praktischen Berufsberatung*. J. Beltz, Langensalza 1927. Rm. 11.—

- Liebenberg R.: *Berufsberatung. Methode und Technik.* Quelle und Meyer, Leipzig 1925. . . . Rm. 6.80
- Fontaine A.: *Dix conférences sur l'orientation professionnelle.* F. Alcan, Paris 1924. . . . Fr. fr. 14.—
- * Christiaens A. G.: *Une méthode d'orientation professionnelle.* II wyd. M. Lamertin, Bruxelles 1925. . . . Fr. fr. 10.—
- Perret J., Mazel P. et Noyer B.: *L'orientation professionnelle.* E. Flammarion, Paris 1924. . . . Fr. fr. 12.—
- * Hauszyl W.: *Wybór zawodu.* Organizacja i metoda badań. Nakł. Patronatu Nad Polską Młodzieżą Rzemieślniczą i Przemysłową. Warszawa 1924. . . . Zł. 2.—
- Fontègne J.: *L'orientation professionnelle et la détermination des aptitudes.* Delachaux et Niestlé. Neuchâtel—Paris. . . . Fr. fr. 24.—
- * Simon Odette: *O poradnictwie zawodowem.* Wyd. Ligi Pracy, Warszawa 1930. . . . Zł. 2.50
- Giese Fr.: *Handbuch psychotechnischer Eignungsprüfungen.* II wyd. T. IV wydawnictwa „Handbuch der Arbeitswissenschaft“ hrsg. von Fr. Giese, J. C. Marholdt, Halle a./S. 1925. . . . Rm. 39.—
- ** Giese Fr.: *Psychotechnisches Praktikum.* W. Knapp, Halle a. S. 1925. . . . Rm. 2.—
- Handbuch der Berufe.* Selbstverlag des Landesarbeitsamtes Sachsen-Anhalt. Quelle und Meyer, Leipzig 1927. . . . Rm. 9.—
- * *Die Praxis der Berufsberatung.* Schriften zur Grundlegung und Vertiefung der Berufsberatung. Hrsg. von R. Liebenberg, C. Heyman, Berlin 1925 i n. . . . Rm. 18.80
- * *Die Schule im Dienste der Berufserziehung und Berufsberatung.* Handbuch hrsg. von der Reichsarbeitsverwaltung Berlin und dem Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht, Berlin. R. Hobbing, Berlin 1927. . . . Rm. 12.—
- * *Die Aufgaben des neuen Berufsschulwesens und der Berufsschulgemeinde im Lichte der Jugendkunde und sozialer Politik.* Hrsg. von P. Petersen und W. Zimmermann. H. Böhlau Nachf., Weimar 1925. . . . Rm. 8.—

XI. WYCHOWANIE ESTETYCZNE

- * Szuman St.: *Rozwój rysunku u dziecka i jego kształcenie.* „Bluszcz“, Warszawa 1930. . . . Zł. 1.50
- ** Szuman St.: *Sztuka dziecka.* Psychologia twórczości rysunkowej dziecka. Komisja Ped. Min. W. R. i O. P. Książnica-Atlas, Warszawa 1927. . . . Zł. 10.—
- * Tadd J. L.: *Nowe drogi wychowania artystycznego.* Przeł. E. N. Bibl. Nauczyciela Rysunku. M. Arct, Warszawa 1920. . . . Zł. 2.10
- Weber E.: *Kunsterziehung und Erziehungskunst.* II wyd. J. Klinkhardt, Leipzig—Berlin 1922. . . . Rm. 13.—
- Müller-Freienfels R.: *Erziehung zur Kunst.* Quelle und Meyer. Leipzig 1925. . . . Rm. 5.—
- * Lascaris P. A.: *L'éducation esthétique de l'enfant.* F. Alcan, Paris 1928. . . . Fr. fr. 50.—
- Sallwürk E.: *Erziehung durch die Kunst* (Pädag. Monographien XVI). O. Nemnich, Leipzig 1918. . . . Rm. 8.—
- Linde O.: *Kunst und Erziehung.* Fr. Brandstetter, Leipzig 1901. . . . Rm. 3.40
- Rakić V.: *Gedanken über Erziehung durch Spiel und Kunst.* W. Engelmann, Leipzig 1912. . . . Rm. 1.20
- Bautz E.: *Kunsterziehung als Lehrfach.* A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1922. . . . Rm. 0.80
- * Hilker Fr.: *Kunst und Schule.* Schwetschke und Sohn, Berlin 1922. . . . Rm. 1.50
- Kempinsky H.: *Die Kunsterziehung.* Dürrsche Buchhandlung, Leipzig 1922. . . . Rm. 1.20
- * *Kunsterziehung. Ergebnisse und Anregungen der Kunsterziehungstage in Dresden, Weimar und Hamburg.* Mit einer Einleitung von H. Pallat. Hrsg. vom Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht in Berlin. Voigtländer, Leipzig 1929. . . . Rm. 5.—
- Hartlaub G. F.: *Der Genius im Kinde.* Ein Versuch über die zeichnerische Anlage des Kindes. Zeichnungen und Malversuche begabter Kinder. F. Hirt, Breslau 1922. . . . Rm. 8.50
- Artus-Perrelet A.: *Le dessin au service de l'éducation.* II wyd. Delachaux et Niestlé, Neuchâtel—Paris b. d. . . . Fr. fr. 18.—

- Martin G.: *Kunstgesinnung und Kunsterziehung*. Würfel-Verlag, Berlin 1932. Rm. 2.80
- Metoda Pranga wychowania artystycznego w szkołach początkowych*. Przekład M. Stojowskiej. Cz. I. M. Arct, Warszawa 1920. (Wyczerpane). Zł. 1.70
- ** Komarnicki L.: *Teatr szkolny*. Gebethner i Wolff, Warszawa 1926. Zł. 10.—
- * Polewka A. d.: *Teatr szkolny samorodny i jego wartość wychowawcza*. („Chowanna“, Kraków 1929).
- * *Jugend und Bühne*. Im Auftrage des Zentralinstituts für Erziehung und Unterricht, hrsg. von L. Palat und H. Lebede. II wyd. F. Hirt, Breslau 1926. Rm. 14.—
- Luserke M.: *Jugend und Laienbühne*. Eine Herleitung von Theorie und Praxis aus dem Spiel des Shakespeareschen Schauspiels. Angelsachsen-Verlag, Bremen 1927. Rm. 4.—
- Gemeinschaftsbühne und Jugendbewegung*. Hrsg. von W. C. Gerst. Verlag des Bühnenvolksbundes. (Patmos-Verlag) Frankfurt a. M. 1924. Rm. 4.50
- Krauter O.: *Die Entwicklung des plastischen Gestaltens bei vorschulpflichtigen Kindern*. J. A. Barth, Leipzig 1930. Rm. 6.—
- Bergemann-Könitzer M.: *Das plastische Gestalten des Kleinkindes*. Eine psychologische Untersuchung als pädagogische Grundlegung. H. Böhlau Nachf., Weimar 1932. Rm. 5.85
- Ehrhardt A.: *Gestaltungslehre*. Die Praxis eines zeitgemässen Kunst- und Werkunterrichts. H. Böhlau Nachf., Weimar 1932. Rm. 4.80
- Vidari G.: *L'educazione dell'uomo*. Introduzione generale. Parte prima: Il bello e l'educazione estetica. G. B. Paravia e Co, Torino. L. 10.—
- * Lichtwark A.: *Die Grundlagen künstlerischer Bildung*. 3 t. Br. Cassirer, Berlin 1902. Rm. 9.45
- ** Lichtwark A.: *Uebungen in der Betrachtung von Kunstwerken*. Nach Versuchen mit einer Schulklasse. XV—XVIII wyd. Br. Cassirer, Berlin 1922. Rm. 3.—

- * KriECK E.: *Musische Erziehung*. G. Kallmeyer, Wolfenbüttel 1928. Rm. 1.20
- Zeller B.: *Musik und Jugendpflege*. Fr. W. Ruhfus, Dortmund 1928. Rm. 1.35
- KestenberG L.: *Musikerziehung und Musikpflege*. II wyd. Quelle und Meyer, Leipzig 1927. Rm. 3.—
- * *Musik und Schule*. Hrsg. vom Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht, Berlin. Quelle und Meyer, Leipzig 1923. Rm. 2.40
- Joede Fr.: *Musik und Erziehung in Volksschule*. Comenius Verlag, Berlin 1930. Rm. 1.25
- Nestele A.: *Die musikalische Produktion im Kindesalter*. J. A. Barth, Leipzig 1930. Rm. 12.—
- Giddings Z. P.: *Grade schools music teaching*. C. H. Cougdon, New-York 1919. Sh. 6/7.—
- Seashore C. E.: *The psychology of musical talent*. Silver, Burdet and Co, Boston—New—York 1919. Sh. 13/6.—
- * Schuenemann G.: *Musikerziehung*. I. Die Musik in Kindheit und Jugend. Kistner und C. W. F. Siegel, Leipzig 1930. Rm. 9.50
- Van Briessen M.: *Die Musikalität in den Reifejahren*. H. Beyer, Langensalza 1929. Rm. 4.—
- Praehauser L.: *Kunst und unerfüllte Pädagogik*. Oesterreichischer Bundesverlag, Wien 1925. Rm. 3.75
- * Havenstein M.: *Die Dichtung in der Schule*. M. Diesterweg, Freiburg im Breisgau 1925. Rm. 4.70
- * Lempertz H. G. und Becker C.: *Der Weg zur Kunst für Schule und Haus*. 3 t. J. P. Bachem, Köln 1922—1924. I. Einführung der Jugend in die Baukunst. Rm. 1.—
- II. Einführung in die Malerei und Bildhauerkunst. Rm. 1.20
- III. Einführung in Kunst und Naturgeschichte. Rm. 1.20
- * Wulff O.: *Die Kunst des Kindes*. Der Entwicklungsgang seiner zeichnerischen und bildnerischen Gestaltung. F. Enke, Stuttgart 1927. Rm. 40.50

XII. PSYCHOLOGJA NAUCZYCIELA
I JEGO KSZTAŁCENIE.

- ** P iramowicz G. Ks.: *Powinności nauczyciela*. IX wyd. Księgarnia Naukowa, Lwów 1930. Zł. 3.20
- ** D awid Wł.: *O duszy nauczycielstwa*. III wyd. Nasza Księgarnia, Warszawa 1932. Zł. 1.—
- * M ysłakowski Z.: *Co to jest talent pedagogiczny*. („Ruch Pedagogiczny“ R. 1925).
- * M irski J.: *Nauczyciel - wychowawca, jego dobór i kształcenie ze stanowiska zasadniczej funkcji wychowania*. („Zrąb“ Z. 2/14. R. 1933). Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1933. Zł. 1.50
- * D oering W. O.: *Untersuchungen zur Psychologie des Lehrers*. Quelle und Meyer, Leipzig 1925. Rm. 5.60
- ** D oering W. O.: *Psychologie des Lehrers*. Quelle und Meyer, Leipzig 1931. Rm. 8.50
- M eier-Dinkgräfe W.: *Der Lehrerstand*. Berufspsychologische Erhebungen und Untersuchungen. Vandenhoeck und Ruprecht, Göttingen 1928. Rm. 6.60
- ** D zierzwicka W.: *O uzdolnieniach zawodowych nauczycieli - wychowawców*. „Prace Psychologiczne“, T. V. Książnica - Atlas, Warszawa 1926. Zł. 3.—
- B ernard P.: *Comment on devient un éducateur?* Nathan, Paris 1925. Fr. fr. 7.50
- P érochon E.: *L'instituteur*. Hachette, Paris 1927. Fr. fr. 6.—
- * W inkler-Hermaden V.: *Psychologie des Jugendführers*. G. Fischer, Jena 1927. Rm. 6.—
- ** K erschensteiner G.: *Die Seele des Erziehers und das Problem der Lehrerbildung*. II wyd. B. G. Teubner, Leipzig 1927. Rm. 4.—
- * S pasitch Vl.: *Die Lehrerfrage in der neuen Schule*. Vorwort von P. Petersen. H. Böhlau Nachf., Weimar 1927. Rm. 4.—
- ** O estreich P. und Tacke O.: *Der neue Lehrer*. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1926. Rm. 5.75
- * S chneider Fr.: *Erzieher und Lehrer*. F. Schöningh, Paderborn 1930. Rm. 5.80

- ** S chneider Fr.: *Psychologie des Lehrerberufes*. M. Diesterweg, Frankfurt a. M. 1923. Rm. 1.60
- * B ork A.: *Lehrer und Schüler*. Der Weisse Ritter Verlag, L. Voggenreiter, Berlin 1924. Rm. 3.50
- * V aerting M.: *Lehrer und Schüler*. Ihr gegenseitiges Verhalten als Grundlage der Charaktererziehung. J. A. Barth, Leipzig 1931. Rm. 6.—
- * W eber E.: *Die Lehrerpersönlichkeit*. III wyd. A. W. Zickfeldt, Osterwieck 1922. Rm. 1.60
- * S tonner A.: *Das pädagogische Verstehen*. Eine pädagogisch-wissenschaftliche Studie. J. Klinkhardt, Leipzig 1931. Rm. 4.60
- * B opp L.: *Vom Verstehen und Verstandenwerden*. Ein Beitrag zur Grundhaltung des Erziehers. Caritas Verlag, Freiburg im Breisgau 1926. Rm. 2.70
- * L inde E.: *Persönlichkeitspädagogik*. V wyd. F. Brandstetter, Leipzig 1922. Rm. 6.—
- L ombardo-Radice G.: *Accanto ai maestri*. Nuovi saggi di propaganda pedagogica. Nuova edizione. G. B. Paravia e Co, Torino 1926. L. 25.—
- K eilhacker M.: *Der ideale Lehrer nach der Auffassung der Schüler*. Eine experimentelle Untersuchung. Herder, Freiburg im Breisgau 1932.
- * F errière Ad.: *L'école sur mesure à la mesure du maître*. Genève. Chez l'auteur 1931. Fr. fr. 20.—
- G riesebach E.: *Die Grenzen des Erziehers und seine Verantwortung*. M. Niemeyer, Halle a/S. 1924. Rm. 8.—
- * D ottrens R.: *Le probleme de l'inspection et l'éducation nouvelle*. Delachaux et Niestlé, Neuchâtel—Paris 1931. Fr. fr. 30.—
- A lexander Th.: *The training of elementary teachers in Germany*. Teachers College, Columbia University, New-York, City 1929. Sh. 2.50
- * E ckar dt A.: *Der gegenwärtige Stand der neuen Lehrerbildung in den einzelnen Ländern Deutschlands und in den ausserdeutschen Staaten*. Böhlau Nachf., Weimar 1927. Rm. 4.—
- * S tuhlfath W.: *Die Lehrerbildung in den Kulturstaaten*. J. Beltz, Langesalza 1928. Rm. 3.—

** Rowid H.: *Nowa organizacja studjów nauczycielskich w Polsce i zagranicą*. Instytuty Ped., Akademeje Ped., Pedagogja. Gebethner i Wolff, Warszawa 1932. Zł. 8.50

* Spranger E.: *Gedanken über Lehrerbildung*. II wyd. Quelle und Meyer, Leipzig 1929. Rm. 2.—

Rickel A.: *Die Probleme der Lehrerbildung*. Vieweg und Sohn, Braunschweig 1925. Rm. 6.80

Kaestner P.: *Vom Wesen der neuen Lehrerbildung*. J. Beltz, Langensalza 1929. Rm. 1.—

Petersen P.: *Der Bildungsweg des neuen Erziehers*. Quelle und Meyer, Leipzig 1924. Rm. 0.80

Kühnel J.: *Die Lehrerbildung auf der Hochschule*. A. Huhle, Dresden 1923. Rm. 3.—

* Thormann W.: *Lehrerbildung. Grundlagen, Weg, Aufbau*. Quelle und Meyer, Leipzig 1924. Rm. 3.—

Deuchler G.: *Die neue Lehrerbildung*. Br. Westermann, Braunschweig 1925. Rm. 4.50

Becker C. H.: *Die pädagogischen Akademien im Aufbau unseres nationalen Bildungswesens*. Quelle und Meyer, Leipzig 1930. Rm. 1.80

Zbierski K.: *Zagadnienie kształcenia nauczycieli szkół średnich*. Nasza Księgarnia, Warszawa 1930. Zł. 1.80

XIII. WAŻNIEJSZE CZASOPISMA OGÓLNO-PEDAGOGICZNE.

a) Polskie:

1. *Oświata i Wychowanie*. Czasopismo wydawane nakł. Min. W. R. i O. P. 10 zeszytów, rocznie Zł. 10.—

2. *Poradnik w sprawach nauczania i wychowania oraz administracji w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich*. Nakł. Min. W. R. i O. P. Skł. gł.: Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa.

Z. 1. Organizacja pracowni i ćwiczeń biologicznych Zł. 1.20

„ 2. Organizacja pracowni i ćwiczeń z fizyki „ 2.50

„ 3. Język polski „ 1.50

„ 4. *Historja* „ 4.—

„ 5. *Sale gimnastyczne i boiska szkolne* „ 2.—

„ 6. *Chemja. Uzupełnienia i poprawki do oprac. z zakresu fizyki*. Zł. 3.—

„ 7. *Geografja* „ 6.—

„ 8. *Rady i wskazówki dla wychowawczyń w przed-szkolach (ochronkach)* Zł. 2.—

„ 9. *Matematyka* Zł. 3.—

„ 10. *Egzamin dojrzałości w szkołach średnich ogólnokształcących* Zł. 1.50

3. *Zrqb. Kwartalnik, poświęcony zagadnieniom wychowania obywatelskiego*. Warszawa. Rocznie Zł. 17.—

4. *Muzeum*. Czasopismo, poświęcone sprawom wychowania i szkolnictwa. Organ Tow. N. S. Śr. i W. Wydawany staraniem Okręgu Lwowskiego T. N. S. W. Rocznie Zł. 12.—

5. *Ruch Pedagogiczny*. Czasopismo poświęcone nowym prądom w wychowaniu i nauczaniu. Organ Wydziału Pedagogicznego Związku Nauczycielstwa Polskiego. Kraków, Rynek Gł. 29, II p. Rocznie Zł. 10.—

6. *Chowanna*. Rocznik, poświęcony naukowym zagadnieniom wychowawczym. Katowice, Instytut Ped. Ul. Wojewódzka 45. Rocznie Zł. 18.—

7. *Przegląd Pedagogiczny*. Tygodnik. Organ Tow. N. Sz. Śr. i W. Warszawa. Rocznie Zł. 12.—

8. *Przyjaciel Szkoły*. Dwutygodnik Nauczycielstwa Polskiego. Poznań, Ul. Dominikańska 4. Rocznie Zł. 18.—

9. *Kwartalnik Pedagogiczny*. Organ sekcji ped. Stow. Chrześ. naucz. szkół powsz. Warszawa. Rocznie Zł. 10.—

10. *Ogniwo*. Organ sekcji szkolnictwa średniego, Związku Nauczycielstwa Pol. Warszawa. Rocznie Zł. 12.—

11. *Kultura Pedagogiczna*. Czasopismo poświęcone naukowym i filozoficznym zagadnieniom wychowania. Dwumiesięcznik. Kraków, ul. Straszewskiego 27. Rocznie Zł. 15.—

12. *Wychowanie Fizyczne*. Miesięcznik, poświęcony higienie wychowawczej i ćwiczeniom cielesnym w domu,

- szkole, armji i stowarzyszeniach. Poznań 3, Park Wilsona, Studjum Wychowania Fizycznego. Rocznie . Zł. 12.—
13. *Głos Nauczycielski*. Tygodnik. Organ Związku Nauczycielstwa Polskiego, poświęcony sprawom szkolnictwa i zawodu nauczycielskiego. Redakcja i administracja: Warszawa, ul. Wybrzeże Kościuszkowskie 35. Rocznie Zł. 4.—
14. *Gimnazjum*. Miesięcznik, poświęcony sprawom wychowania i nauczania w szkole średniej ogólnokształcącej. Organ Sekcji szkolnictwa średniego Zw. Naucz. Pol. Redakcja i administracja: Warszawa, Wybrzeże Kościuszkowskie 35. Rocznie Zł. 8.—
15. *Praca Szkolna*. Bezpłatny dodatek miesięczny do „Głosu Nauczycielskiego”, poświęcony sprawom pedagogiczno-dydaktycznym w związku z praktyką szkolną.
16. *Szkoła*. Organ Stowarzyszenia Chrześcijańskonarodowego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych. Miesięcznik, poświęcony sprawom wychowania w ogólności a w szczególności szkolnictwu powszechnemu. Redakcja i administracja: Warszawa, ul. Senatorska 19. Rocznie Zł. 10.—
17. *Szkoła Specjalna*. Kwartalnik, poświęcony sprawom wychowania i nauczania anormalnych. Organ Sekcji Szkolnictwa Specjalnego Zw. Polsk. Naucz. Redakcja: Warszawa, Al. Ujazdowskie 20. Administracja: Warszawa, ul. Dobra 6. Rocznie Zł. 8.—
18. *Wychowanie Przedszkolne*. Czasopismo, poświęcone sprawom wychowania dzieci w wieku przedszkolnym. Organ Tow. Wychowania Przedszkolnego. Wychodzi raz na 2 miesiące. Redakcja i administracja: Warszawa, Al. 3-go Maja 16, m. 6. Rocznie Zł. 8.—

b) O b c e:

1. *L'Éducation*. Revue Mensuelle. Rédaction et Administration: Ecole des Roches, Verneuil sur Avre. Rocznie Fr. fr. 40.—
2. *Pour l'Ère Nouvelle*. Revue Internationale d'Éducation Nouvelle. Administration et Rédaction: Groupe Français d'Éducation Nouvelle, Paris V-e, 41, rue Gay Lussac. 10 zeszytów rocznie. Rocznie Fr. fr. 40.—

3. *Vers l'École Active*. Revue Pédagogique Mensuelle affiliée à la Ligue Internationale Pour l'Éducation Nouvelle et au Bureau International d'Éducation. Librairie Universitaire, M. Lamertin, Bruxelles. Rocznie. Fr. fr. 15.—
4. *L'Éducateur* Organe de la Société Pédagogique de la Suisse Romande. (Dwutygodnik). Librairie Payot et Cie, Lausanne et Genève. Rocznie Fr. szw. 10.—
5. *Schweizer Erziehungs-Rundschau*. Organ für das öffentliche und private Bildungswesen der Schweiz. Verlag Orell Füssli, Zürich. Rocznie. Fr. szw. 6.—
6. *Das werdende Zeitalter*. Eine Monatschrift für Erneuerung der Erziehung. Dresden-Hellerau. Rocznie Rm. 12.—
7. *Die Erziehung*. Monatschrift für den Zusammenhang von Kultur und Erziehung in Wissenschaft und Leben. Verlag von Quelle und Meyer in Leipzig. Półrocznie Rm. 5.40
8. *Vergangenheit und Gegenwart*. Zeitschrift für den Geschichtsunterricht und die staatsbürgerliche Erziehung in allen Schulgattungen. Leipzig - Berlin, Verlag B. G. Teubner. Kwartalnie Rm. 4.—
9. *Internationale Zeitschrift für Erziehungswissenschaft*. Verlag J. P. Bachem, Köln. Rocznie Rm. 15.60
10. *Monatschrift für höhere Schulen*. Weidmannsche Buchhandlung, Berlin. Półrocznie Fr. szw. 6.—
11. *Pädagogisches Zentralblatt*. Herausgegeben vom Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht. Verlag Julius Beltz, Langensalza. Miesięcznik. Rocznie Rm. 15.—
12. *Zeitschrift für pädagogische Psychologie, experimentelle Pädagogik und jugendkundliche Forschung*. Hrsg. von O. Scheibner und W. Stern unter redaktioneller Mitwirkung von A. Fischer. Verlag Quelle und Meyer, Leipzig. Półrocznie Rm. 6.—
13. *Die Arbeitsschule*. Monatschrift des Deutschen Vereins für Werktätige Erziehung. Herausgeber: Otto Scheibner. Verlag: Quelle und Meyer, Leipzig. Półrocznie. Rm. 4.—

14. *Vierteljahrschrift für wissenschaftliche Pädagogik*. Münster-Verlag, Münster i. W., Engelstr. 25.
Rocznie. Rm. 10.—
15. *Die Quelle*. (Miesięcznik). Deutscher Verlag für Jugend und Volk, Wien I, Burgring 9.
Rocznie 12 zeszytów. Rm. 8.—
16. *Schulreform. Pädagogische Monatschrift*. Deutscher Verlag für Jugend und Volk, Wien I, Burgring 9.
Rocznie 12 zeszytów. Rm. 7.—
17. *Der Neue Weg*. Oesterreichische Monatshefte für pädagogische Forschung und Bildung. Oesterreichischer Bundesverlag für Unterricht, Wissenschaft und Kunst. Wien I, Schwarzenbergstr. 5.
Rocznie. Rm. 4.—
18. *Zeitschrift für psychoanalytische Pädagogik*. (Miesięcznik). Internationaler Psychoanalytischer Verlag, Wien I, In der Börse. Rocznie 12 zeszytów . . . Rm. 10.—
19. *The New Era in Home and School*. A Monthly magazine for Parents and Teachers. London, WC, 29 Tavistock Square. Rocznie . . . Sh. 2.75
20. *The Journal of Education*. Published for the Proprietors on the First of Each Month by Mr. William Rice, Three Ludgate Broadway E. C. 4, London, England.
Rocznie Sh. 8.—
21. *Progressive Education*. A Quaterly Review of the Newer Tendencies in Education. Published by the Progressive Education Association, Washington, D. C. 8 zeszytów.
Rocznie Zł. 48.—
22. *School and Society*. (Tygodnik). The Science Press, Grand Central Terminal, New-York, N. Y.
Rocznie. Dol. 5.—
23. *The Journal of Educational Psychology*. Devoted Primarily to the Scientific Study of Problems of Learning and Teaching. Warwick and York, Inc. Baltimore M. D.
Rocznie 10 zeszytów Dol. 5.—
24. *Teachers College Record*. Bureau of Publications Teachers College Columbia University, New-York. City.
Rocznie 8 zeszytów. Dol. 2.50

UZUPEŁNIENIA.

DO DZIAŁU II:

- Adler A.: *Znajomość człowieka. Charakter*. „Renaissance“, Warszawa 1933. Zł. 8.—

DO DZIAŁU III:

- ** Claparède E.: *Wychowanie funkcjonalne*. Przeł. Marja Ziemińska. Bibl. Przekł. Dzieł Pedagog. T. XXII. Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1933 . . . Zł. 4.90

DO DZIAŁU IV:

- Chodak E.: *Psychologja a nauka o wychowaniu*. Spółka Wyd. A. Gmachowski i S-ka, Częstochowa 1933.
Zł. 8.—
- * Dryjski A.: *Zagadnienia seksualizmu dziecka i młodzieży szkolnej*. (Biologja, psychologja, pedagogika). Nasza Księgarnia, Warszawa 1934 Zł. 11.—

DO DZIAŁU VI:

- * Michałowska J.: *Zagadnienia wychowawcze w nowych programach*. Gebethner i Wolff, Warszawa 1933. Zł. 1.90

DO DZIAŁU VII:

- * Jędrzejewiczowa M. i Seweryn St.: *Nowa szkoła a życie*. Nakł. „Zrębu“. Warszawa 1933. Zł. —50
- * Rondthaler A. d.: *Osiedla szkolne w Polsce*. Skł. gł.: Księgarnia Lisowskiej, Warszawa 1933 . . . Zł. 3.—

DO DZIAŁU X:

- K r i e c k E.: *National-politische Erziehung*. Arma-
nen—Verlag, Leipzig 1932. Fr. szw. 4.50
- S t a r c k J.: *Nationale Erziehung*. Fr. Eher's Nachf.,
München. Fr. szw. 1.—
- * D r z e w i e c k i S t.: *Wychowanie obywatelsko-pań-
stwowe w nowych programach*. Gebethner i Wolff, War-
szawa 1934 Zł. 1.90
- * M a c h o w s k i S t.: *Wychowanie gospodarcze
w nowych programach*. Gebethner i Wolff 1934. Zł. 1.90

DO DZIAŁU XI:

- P a p é e S t.: *Drogi i cele teatru szkolnego*. Wielko-
polska Spółka Wydawnicza 1930. Zł. 2.—
- * K w i e c i ń s k i Z d z.: *Samorodny teatr w szkole*.
(Rzecz o instynkcie dramatycznym u dzieci i młodzieży).
Instytut Teatrów Ludowych, Warszawa, 1933. Zł. 2.—
- * K u b s k i B.: *Nowe programy a twórczość nauczy-
ciela*. Gebethner i Wolff, Warszawa 1933. Zł. 1.90

DO DZIAŁU XII:

- S t a r c k J.: *Nationalsozialismus und Lehrerbildung*.
Fr. Eher's Nachf., München 1932 Rm. 0.30
- P a t r i A.: *Nauczyciel w wielkiem mieście*. Tłum. J.
Łaszczowa. Nasza Księgarnia, Warszawa 1933. Zł. 4.—

DO DZIAŁU XIII:

- Dzienniki Urzędowe Kuratorów: Okręgu Szkolnego
Brzeskiego, Lubelskiego, Lwowskiego, Łuckiego, Poznań-
skiego, Warszawskiego, Wileńskiego. (W „Części nieurzę-
dowej” rozprawy pedagogiczne). Rocznie à Zł. 6.—*
- Kultura i wychowanie*. Kwartalnik. Nakł. Tow. N. S.
W. Warszawa. Rocznie Zł. 10.—
- Poradnik w sprawach nauczania i wychowania*.
Z. 11. Języki obce. Zł. 3.50

Bork A. 145
 Borkowska-Ciesielska St. 118
 Dunin-Borkowski St. 110, 131
 Borowski Wł. 134
 Bornholtz T. 111
 Bouglé C. 98
 Bourges E. W. 98
 Boven W. 78
 Bovet P. 82, 87
 Brandstätter M. 133
 Brauchle G. 76
 Braune Fr. 114
 Brettholz B. 121
 Van Briessen M. 143
 Brinkmann C. 120, 136
 Brooks R. C. 136
 Brunswick A. 95
 Buckingham B. R. 92
 Budde G. 116
 Bühler Ch. 80, 92
 Bühler K. 72, 80
 Burger E. 122, 127
 Burgerstein L. 127
 Burt C. 91
 Busemann A. 84, 85, 100, 132
 Butkiewicz J. 90
 Buyse R. 91
 Bychowski G. 76
 Jaxa-Bykowski L. 104, 133, 137
 Bystron J. St. 97, 99
 Bzowski B. 133

Casotti M. 119
 Chałasinski J. 101
 Chmaj L. 87
 Chodak E. 151
 — „Chowanna” 147
 Christiaens A. G. 14
 Cellerier L. 109
 Ks. Ciemniowski J. 130
 Claparède E. 80, 92, 120, 139, 151
 Classen W. 132
 Clough S. B. 136
 Codignola E. 119
 Cohn J. 107
 Colvin St. 94
 Compayré G. 71, 131

— Deuxième Congrès International
 d'Éducation Morale 131
 — Quatrième Congrès International
 d'Éducation Morale 132
 — Cinquième Congrès International
 d'Éducation Morale 132
 Copei Fr. 118
 Coster G. 88
 Coubertin P. de 131
 Counts G. S. 98
 Craddock M. A. 138
 Craik H. 135
 Croner E. 85
 Crouzet P. 133
 Mc. Cunn J. 130
 Czerwiński St. 134

Danysz A. 104, 113
 Dawid J. Wł. 73, 80, 144
 Davy G. 100
 Dąbrowski P. 81
 Delekat Fr. 108
 Decroly O. 91, 125
 Dehn G. 87
 Deiters H. 127
 Demolins E. 120
 Demoor J. 89, 109
 Deschamps J. 125
 Descoeudres A. 81, 88
 Deuchler G. 105, 146
 — Das deutsche Schulwesen 118
 Dewey E. 122
 Dewey J. 73, 94, 99, 100, 105, 106, 111,
 122, 131
 Diem C. 128
 Dietz J. Fr. 101
 Dittrich Br. 114
 Doering W. O. 73, 95, 102, 144
 Dottrens R. 119, 145
 Mc. Dougall W. 75, 100, 130
 Drever J. 75, 95
 Driesch H. 72
 Dryjski A. 76, 151
 Drzewiecki P. 138
 Drzewiecki St. 151
 Dubois J. 109
 Dufestel L. 128
 Dumas G. 72

Duprat G. L. 112
 Durkheim E. 99, 131
 Dürr E. 95
 Dybowski M. 73
 Dymek L. 75
 — Dzienniki Urzędowe Kuratorów
 151
 Dzierzbicka W. 144

Ebbinghaus H. 72
 Eckhardt A. 145
 — L'Éducation 148
 — L'Éducation en Pologne 118
 — L'Éducateur 149
 Ehrhardt A. 142
 — Einführung in die Sexualpädagogik
 132
 Ellwood Ch. A. 100
 Elsenhans Th. 130
 Elslander I. F. 118
 — Encyklopedia Wychowania 70
 Engelmann S. 115
 Erichsen E. 121
 Erismann Th. 139
 — Die Erziehung 149
 — Die Erziehung und die sexuelle
 Frage 132
 — Die erziehungswissenschaftliche For-
 schung 71
 Espe H. 135
 — Europäische Unterrichtsreformen
 seit dem Weltkriege 118
 Evans W. 102
 Evard M. 85
 Ewald G. 77

Fadrus K. 119
 Faria de Vasconcellos A. 125
 Farges A. 137
 Ferber 123
 Ferrière Ad. 79, 80, 102, 116, 119, 120,
 133, 137, 145
 Ficker P. 114
 Findlay J. J. 113
 Fischer E. 93
 Fiske G. W. 138
 Foerster Fr. W. 102, 112, 129, 130, 131,

132, 135
 Fontaine A. 140
 Fontègne J. 140
 Fouillée A. 77
 Franche G. H. 135
 Frasier G. W. 105
 Frei W. 121
 Frenkel J. 123
 Freud S. 75, 76
 Freyer H. 107
 Friedländer M. 84
 Friedrich Th. 115
 Froebes J. 72
 Froebel Fr. 103
 Fuchs H. 86
 Fuellkrug G. 85
 Furtmüller C. 76
 Furtmüller K. 127

Gabrielli G. 119
 Gałeczki Wł. 134
 Gansberg Fr. 123
 Gaudig H. 110, 123, 133
 Gaus J. M. 136
 — Gemeinschaftsbühne und Jugend-
 bewegung 142
 Gentile G. 110, 119
 Gesell A. 81
 Giddings Z. P. 143
 Giese Fr. 128, 140
 — Gimnazjum 148
 Gläser J. 120
 Gleyze A. 98
 Glöckel O. 119
 — Głos Nauczycielski 148
 Godin P. 127
 Golias E. 135
 Good A. 98
 Gorzycka-Wieleżyńska A. 114
 Govaerts A. 94
 Goy H. 119
 Grabski Wł. 139
 Gray W. S. 126
 Greef G. de 98
 Green G. H. 88
 Grellerówna D. 101
 Griesebach E. 145
 Groos K. 80, 93

Grunder F. 121
 Grunwald G. 95, 116
 Grzywak-Kaczyńska M. 92
 Guillaume P. 96
 Gunning J. W. 121
 Gurlitt L. 120
 Güttenberger H. 86
 Guyau J. M. 93

 Haase E. 136
 Häberlin P. 88, 96, 106, 131
 Hachet-Souplet P. 93
 Hall Quest A. L. 126
 Hall Stanley G. 80
 Hamaide A. 125
 — Handbuch der Berufe 140
 — Handbuch der Heimaterziehung 137
 — Handbuch der Individualpsychologie 76
 — Handbuch der vergleichenden Psychologie 73
 Hargreaves R. 138
 Harper S. N. 136
 Hart J. K. 99
 Harte E. 128
 Hartlaub G. F. 141
 Hartmann H. 102
 Hauck E. 86
 Hauszylid W. 140
 Havenstein M. 143
 Hecker H. 124
 Hehlmann W. 110
 Heicke H. 74
 Heinberg I. 114
 Heller Th. 89
 Hellwig B. 77
 Henderson H. C. 111
 Henning H. 73, 95
 Hepp J. 138
 Herbart J. Fr. 103
 Herget M. 116
 Hesnar A. 113
 Hesse A. 98
 Hessen S. 104, 120
 Hetzer H. 83, 92
 Heymans G. 78
 Heywang E. 86

Hilker Fr. 117, 128, 141
 Hirsch G. 90
 Hirschlaff L. 96
 Hodann M. 132
 Hoffmann H. 78
 Hoffmann J. 85
 Hoffmann P. 117
 Hoffmann W. 83
 Homburger A. 89
 Hönigswald R. 108
 Höper W. 108
 Hoszowska W. 138
 Howard W. 96
 Huguenin E. 115, 121
 Huth A. 77
 Hylla E. 120

 — Individualpsychologie und Erziehung 87
 — Internationale Zeitschrift für Erziehungswissenschaft 149
 — Itschner H. 114

 Jacoby H. 90
 Jaensch E. R. 74, 83, 109
 James W. 72, 94
 Janet P. 77
 Jaroszyński T. 92
 Jászi O. 136
 Jeleńska L. 104
 Jennings H. 105
 Jędrzejewiczowa M. 151
 Joede Fr. 143
 Johannsen H. 107
 Jonckheere T. 109
 Jones W. H. S. 112
 Joteyko J. 91, 95, 116
 — The Journal of Education 150
 — The Journal of Educational Psychology 150
 Judd C. H. 106
 — Jugend und Bühne 142
 — Jugendkunde und Schule 86
 Jung C. G. 88
 Just G. 93

 Kabisch R. 102
 Kaestner P. 146

Kammel W. 108
 Kandel J. L. 105
 Karbowski A. 71
 Karpowicz S. 104
 Karsen F. 117
 Karstädt O. 117
 Kartzke G. 120
 Kawerau S. 99, 124
 Keilhacker M. 141
 Kempinsky H. 141
 Kempkens J. 139
 Kerschensteiner G. 112, 113, 122, 130, 135, 138, 144
 Kessler K. 116
 Kestenberg L. 143
 Key Ellen. 120
 Kierski F. 70
 Kiessling A. 85, 88
 Kilpatrick W. H. 106, 126
 King J. 99
 Kinkel O. 135
 Kinnemann J. A. 99
 Kirkpatrick E. A. 79
 Klages E. 78
 Klatt Fr. 102, 115
 Klemensiewicz Z. 133
 Klimpel A. 87
 Kober J. 119
 Koffka K. 74, 81
 Köhler E. 114
 Köhler W. 74
 Kolb E. 84
 Komarnicki L. 142
 Konarski St. 103
 Koneczny F. 134
 Koniński K. 120
 Kopczyński St. 128
 Korczak J. 111
 Kosok P. 136
 Kot S. 70, 71
 Krampflitschek H. 90
 Krauter O. 142
 Kretschmer E. 77
 Kretz J. 90
 Kreutz M. 72, 81, 91
 Kriek E. 107, 143, 151
 Kroh O. 82, 83
 Kronfeld A. 78

Kruckenber A. 102
 Krueger F. 74, 75
 Krüger F. 114
 Kruszewski J. 125
 Krzywicki L. 100
 Kubski B. 152
 Kuchta J. 81, 86, 90
 Kuckei M. 127
 Kühnel J. 146
 Kukulski Z. 104
 Kulp D. H. 99
 — Kultura Pedagogiczna 147
 — Kultura i Wychowanie 152
 Künkel Fr. 78, 87, 89
 — Kunsterziehung 141
 Kupky O. 83
 Kursa St. 101
 — Kwartalnik Pedagogiczny 147
 Kwieciński Zdz. 152

 Laforgue R. 113
 Lampe F. 135
 Lapié P. 118
 Lascaris P. A. 141
 Lay W. A. 15, 113, 116, 126
 Lazarsfeld S. 90, 110
 Lazarsfeldt P. 139
 Lazurski A. F. 80
 Leemann L. 84
 Lehmann R. 106, 109, 110
 Lenz F. 93
 Lempertz H. G. 143
 Lestschinsky A. 112
 Lewicki J. 119
 Lewin K. 113
 Lewiński M. 129
 Lévy-Bruhl L. 79
 Levy P. E. 131
 Librachowa M. 82
 Lichtwark A. 142
 Liebenberg R. 140
 Liepmann E. 79
 Lietz H. 121
 Lietzmann W. 97
 Ligthart J. 121
 Linde E. 145
 Linde O. 141
 Lindsey B. 12

Lindworsky J. 110, 131
 Lippmann O. 79, 90, 94, 139
 Litt Th. 99, 107
 Lobsien M. 95
 Lochner R. 109
 Locke J. 102
 Löffler E. 118
 Lombardo-Radice G. 110, 145
 Luserke M. 142
 Lutosławski K. Ks. 129'
 Lynch A. J. 125

Mac Auliffe L. 77
 Machowski St. 151
 Maier H. 84
 Malapert P. 77
 Malinowski E. 94
 Maresca M. 110
 Martin G. 142
 Matthias Ad. 110
 Matthias E. 93
 Maunier R. 98
 Mozel P. 140
 Meier-Dinkgraefe W. 144
 Mendousse P. 85, 111
 Menzer P. 109
 Merrian Ch. E. 136
 Messer A. 73, 96, 102, 108, 109
 — Metoda Pranga 142
 Meumann E. 95, 96, 104
 Meutter Leon de 138
 Męczkowska T. 115
 Michałowska J. 151
 Miehle H. 82
 Mikulski K. 84
 Miller H. L. 138
 Mirski J. 87, 108, 111, 112, 126, 134, 137, 144
 Mirraton A. 137
 Mladenwitsch W. R. 108
 Młodowska J. 125
 Moersch M. 139
 Moldenhauer H. 97
 — Monatschrift für höhere Schulen 149
 — Monografie typów dzieci trudnych do wychowania 89
 Monroe P. 70

Monroe W. S. 113, 126
 Moog W. 109, 117
 Montessori M. 110, 124
 Morehouse Fr. M. 112
 Muchow M. 92, 124
 Müller G. E. 72
 Müller-Freienfels R. 73, 100, 108, 141
 Müller Lotte 114
 Müller Lyer Fr. 99
 Murchison C. 73, 81
 — Musik und Schule 143
 — Muzeum 147
 Mysłakowski Z. 99, 101, 104, 134, 144
 Mysłowski E. 111

Naegels O. 89
 Nagel A. 115
 Nagy L. 96
 Natorp P. 99
 Nawroczyński B. 108, 110, 111, 113
 Nestele A. 143
 — Die neue Jugend 102
 Neumann Th. 139
 Neuendorf E. 127
 — Der neue Weg 150
 — The New Era in Home and School 150
 Niffka E. 83
 Nohl H.-Pallat L. 71
 — Nouveau Dictionnaire de Pédagogie et de l'Instruction primaire 70
 Noyer B. 140
 Nunn P. 105

Oestreich P. 112, 123, 124, 144
 Offner M. 95
 — Ogniwo 147
 — L'organisation de l'Instruction dans 53 Pays 118
 Ostrowski J. 116
 Otto B. 122
 — Oświata i Wychowanie 146

Pabst A. 122
 — Pädagogisches Zentralblatt 149
 Palante G. 98
 Pallat L. 128
 Pannenkowa I. 133, 134

Papée St. 151
 Parisot E. 109
 Park R. E. 98
 Parker B. 117
 Parkhurst H. 125
 Patkowski Al. 137
 Patri Angelo 126, 152
 Paul-Boncourt G. 89
 Paulhan Fr. 77, 100
 Paulsen Fr. 106
 Paulsen W. 127
 Pavlov I. P. 75
 Pawłowski F. 92
 Payot J. 131
 Pear T. H. 113
 Périé R. 137
 Artus-Perrelet A. 141
 Perret P. 140
 Pérochon E. 144
 Pestalozzi J. H. 103
 Petermann Br. 74
 Peters U. 99
 Peters W. 94
 Petersen P. 78, 108, 117, 126, 146
 Pfahler G. 78, 132
 Pfister O. 87
 Philippe J. 89
 Piaget J. 81, 82
 Piasecki E. 128, 129
 Pickens E. H. 112
 Pieper A. 137
 Piéron H. 81
 Pieter J. 84
 Pięć St. 134
 Piłsudski J. 136
 Pinkewitsch A. 120
 Pinesowa F. 124
 Piramowicz G. ks. 144
 Pisarski T. 101
 Pistrak 122
 Plaut P. 90
 Polewka Ad. 142
 Popp W. 101
 — Poradnik w sprawach nauczania i wychowania 146
 — Pour l'Ère Nouvelle 148
 — Praca Szkolna 148
 Praehauser L. 143

— Die Praxis der Berufsberatung 144
 Prinzhorn H. 78
 Profit B. 138
 — Progressive Education 150
 Przanowski W. 137
 — Przegląd Pedagogiczny 147
 — Przyjaciół Szkoły 147

Radomska-Strzemecka H. 82
 Raiffault J. 98
 Ragaz L. 117
 Rakić V. 141
 Ransom J. 125
 Rauch F. 114
 Razwiłowska S. 115
 Reddie C. 120
 Rein W. 70, 103
 Reininger K. 83, 114
 Reiniger M. 124
 Reis M. 89
 Renouvier C. 77
 Ribot Th. 73, 77, 93, 94
 Richard C. 118
 Rickel A. 146
 Ried G. 108
 Riekel A. 107
 Riemann F. 87
 — La Riforma Gentile 119
 Ritter R. 132
 Roback A. A. 75
 — Rocznik Pedagogiczny 70
 Roman Fr. 117
 Rondthaler Ad. 87, 133, 151
 Ross E. A. 97
 Rossolimo G. 80
 Rouma G. 100
 Rousseau J. J. 102
 Roustan M. 136
 Rowid H. 94, 115, 125, 146
 — Ruch Pedagogiczny 147
 Rude K. 114, 135
 Ruhl A. 89
 Rühle O. 86, 89
 Ruland M. 84
 Ruppert H. 113
 Rusk K. R. 105
 Russel B. 104
 Ruttman W. J. 93

— Die Quelle 150
 Queyrat F. 82, 96

Sachs H. 139
 Sallwürk E. 141
 Sandiford P. 105
 Sarkar B. K. 106
 Sassenhagen R. 86
 Saupe E. 72, 117
 Schächter L. 133
 Scheufgen H. 136
 Schlemmer H. 101
 Schneerson F. 100
 Schneider Fr. 144, 145
 Schneider H. W. 136
 Scholz L. 88
 — School and Society 150
 — Schriftenreihe zur politischen Propädeutik 135
 Schroeder H. 99, 101
 Schroeder P. 88
 Schuenemann G. 143
 — Die Schule im Dienste der Berufserziehung 140
 — Schulreform 150
 Schulze R. 105
 Schwartz H. 70
 — Schweizer Erziehungs-Rundschau 149
 Seashore C. E. 143
 Seidemann W. 72
 Seif L. 89
 Selz O. 78
 Le Senne R. 90
 Sesemann H. 88
 Seweryn St. 134, 151
 Shand A. F. 78
 Siemering H. 84
 Simmel G. 97
 Siemens A. 139
 Simon Odette 140
 Simon Th. 88, 105
 Simoneit M. 81
 Skowron St. 94
 Skrzywan K. F. 106, 117
 Slavinsky M. 101
 Sombart W. 98

Sośnicki K. 137
 Spasitsch V. 144
 Spenzer H. 103
 Spranger E. 77, 83, 84, 107, 146
 Springenschmid K. 86
 Stählin W. 84, 102
 Stapel W. 136
 Starck J. 151, 152
 Stendig S. 101
 Sterling Wl. 91
 Stern E. 89
 Stern W. 73, 77, 81, 82, 91
 Stochhaus F. 86
 Stommer A. 145
 Stucki H. 85
 Studencki S. M. 91
 — Studies in the Making of Citizens 136
 Stuhlfath W. 145
 Sully J. 80
 Szczawińska M. 137
 Szczepanowski St. 133
 — Szkoła Specjalna 148
 — Szkoła 148
 Sztejnbockówna E. 133
 Szuman St. 83, 84, 92, 95, 141
 Szycówna A. 80

Śniehota Fr. 90

Tacke O. 144
 Tadd J. L. 141
 Taubenszlag R. 109, 125, 138
 Tansley A. G. 72
 — Teachers College Record 150
 — Z teorii i praktyki wychowania 134
 Terman L. 91
 Tesar L. E. 99
 Themel K. 86
 — Zur Theorie und Praxis der Arbeitsschule 122
 Thiele A. 128
 Thomas P. F. 96
 Thorbecke W. 146
 Thorndike E. L. 94, 113
 Tille J. 96
 Tilling M. V. 85

Tolstoi L. N. 116
 Tönnies F. 97
 Trentowski Br. 103
 Tumlirz O. 78, 83, 85

— L'Université nouvelle par „les Compagnons 118
 — Les Compagnons de l'Université Nouvelle, leur histoire, leur organisation 119
 — Ustawodawstwo szkolne za czasów Komisji Edukacyjnej Narodowej 103
 — Ustawy Komisji Edukacyjnej 103
 Utitz E. 78

Vaerting M. 79, 145
 De la Vaissière J. 115
 Varendonck M. J. 101
 — Vergangenheit und Gegenwart 149
 Vermeylen G. 82
 — Vers l'École Active 149
 Vidari G. 110, 142
 Vierkandt A. 97, 135
 — Vierteljahrschrift für wissenschaftliche Pädagogik 150
 Vogel M. 126
 Völker O. 118
 Vorwahl H. 83
 Vowinkel E. 108

Wachholz L. 88
 Wagner J. 86, 106, 108, 109
 Wahle R. 78
 Wallon H. 90, 92
 Walsemann A. 96
 Warczak A. 92
 Washburne C. 125, 126
 Watson J. B. 75, 94, 105
 Weber E. 106, 114, 141
 Weber E. A. 136
 Weber M. 97
 Weimer H. 88, 112
 Weintalówna H. 91
 Weiskopf H. 89
 Weiss C. 100

— Das werdende Zeitalter 149
 Wetekamp W. 111
 Werner H. 75
 Wertheimer M. 74
 ks. Weryński H. 84
 Wexberg E. 76, 89, 90
 Wiegmann O. 91
 Wilbois J. 118
 Wiese L. von 98
 Wiesel L. 97
 Wilhelm Fr. 74
 Willmann O. 113
 Winkler E. 84
 Winkler H. 90
 Winkler-Hermaden V. 144
 Witwicki Wl. 72
 Wolff A. 122
 Wolff G. 126
 Woodworth R. S. 73
 Wulff O. 143
 Wundt W. 71, 97
 — Wychowanie Fizyczne 147
 — Wychowanie i nauczanie 71
 — Wychowanie przedszkolne 148
 Wyneken G. 121

— Z zagadnień wychowania narodowego 134
 — Z zagadnień wychowawczych 134
 — Zamierzenia dziecięce 114
 Zarzecki L. 104, 129, 134
 Zbierski K. 146
 Zeidler K. 127
 — Zeitschrift für psychoanalytische Pädagogik 150
 — Zeitschrift für pädagogische Psychologie 149
 Ziegler L. 111
 Ziehen Th. 72, 78, 83, 89
 Zieleńczyk A. 138
 Zeller B. 143
 Ziemnowicz M. 116, 137
 Zienkowski W. 81
 Zieroff F. 109
 Znaniecki Fl. 97, 98
 — Zrąb 134, 147

SPIS RZECZY.

	Str.
A.	
<i>Rola propedeutyki filozofji w szkole</i>	2— 12
<i>Biblioteka nauczyciela propedeutyki filozofji</i>	12— 53
<i>Lektura filozoficzna dla ucznia</i>	53— 61
<i>Doświadczenia psychologiczne w szkole średniej</i>	61— 65
B.	
<i>Podręczna Biblioteka pedagogiczna</i>	67— 69
I. <i>Dzieła encyklopedyczne i bibliograficzne.</i>	70 — 71
II. <i>Psychologia ogólna.</i>	71 — 79
(Ogólne zarysy psychologii 71—72. — Współczesne kierunki psychologii 72—73. — Psychologia woli, uczuć i myślenia 73—74. — Psychologia ejde-tyczna 74. — Psychologia postaci 74—75. — Psycho- logja obiektywna: refleksologia, behawioryzm 75.— Psychoanaliza 75—76. — Psychologia indywidual- na 76. — Psychologia osobowości, charakteru, tem- peramentu, charakterologia 77—78. — Psychologia płci 79).	
III. <i>Psychologia dzieciństwa i młodości.</i>	79 — 93
(Psychologia genetyczna 79—80. — Psychologia dzieciństwa i młodości 80—86.—Psychologia dziecka wiejskiego, miejskiego i proletarjackiego 86—87. — Psychoanaliza i psychologia indywidualna na usługach wychowania 87—88. — Psychopatologia dziecka 88—91. — Badania inteligencji, testy, arkusze obserwacyjne 91—93).	
IV. <i>Biologia i psychologia wychowania.</i>	93 — 97
(Dziedziczność 93. — Psychologia pedagogiczna 94—95. — Psychologia uwagi, znużenia, pamięci, uczenia się, zainteresowania, współzawodnictwa, wyobraźni, uczuć, naśladownictwa, sugestji, ocen 95—97).	
V. <i>Socjologia ogólna, socjologia wychowawcza i pedagogika socjalna.</i>	97 — 102
(Socjologia ogólna 97. — Socjologia wychowaw- cza 98. — Psychologia socjalna 100. — Psychologia środowiska 100—101. — Socjologia młodzieży 101—102).	
VI. <i>Wychowanie i nauczanie.</i>	102 — 115
(Pedagogika ogólna 102—104. — Pedagogika eks- perymentalna 104—105. — Filozofja pedagogiczna	

	105—110. — Pedagogja praktyczna 110—113. — Istota i zasady nauczania 113—115. — Wychowanie dziewcząt i koedukacja 115).	
VII.	<i>Nowe kierunki pedagogiczne</i>	115 — 127
	(Szkoła twórcza 115. — Nowe wychowanie 116— 117. — Reforma wychowania w państwach europej- skich 118. — Reforma austriacka 119. — Reforma włoska 119. — Szkolnictwo Stanów Zjedn. 120. — Szkolnictwo w Sowietach 120. — Wychowanie funk- cjonalne i szkoła na miarę 120. — Wiejskie ogniska wychowawcze 120—121. — Szkoła odenwaldska i wickendorfska 121. — Osiedla szkolne 121. — Jan Ligthart 121.—Szkoła pracy 122. — B. Otto, Schar- relmann, Gansberg, Gaudig 122—123.—P. Oestreich 124. — M. Montessori 124. — Nauka łączna 124. — Metoda Decroly 125. — Plan daltoński 125. — Sy- stem Winetki 125—126.—Metoda projektów 126.— Plan Jenajski 126. — Szkoła wspólnoty 126—127).	
VIII.	<i>Wychowanie fizyczne</i>	127 — 129
	(Rozwój fizyczny 127. — Wychowanie fizyczne 128. — Higjena szkolna 128. — Gimnastyka 128. — Harcerstwo 129)	
IX.	<i>Kształcenie charakteru. Wychowanie moralne i religij- ne. Współpraca domu i szkoły</i>	129 — 133
	(Charakter, jego pojęcie i kształcenie 129— 130. — Wychowanie moralne i religijne 130—131. — Wychowanie seksualne 132. — Dom a szkoła 133).	
X.	<i>Wychowanie obywatelskie. Samorząd. Wychowanie i po- radnictwo zawodowe</i>	133 — 140
	(Wychowanie narodowe 133—134. — Wychowa- nie obywatelskie 134—137. — Samorząd uczniowski 137—138. — Wychowanie gospodarcze i zawodowe 138—139. — Poradnictwo zawodowe 139—140).	
XI.	<i>Wychowanie estetyczne</i>	141 — 142
	(Plastyka 141. — Teatr szkolny 142. — Muzyka 143. — Poezja 143).	
XII.	<i>Psychologia nauczyciela i jego kształcenie</i>	144 — 146
	(Psychologia nauczyciela 144—145. — Zagadnie- nie kształcenia nauczyciela 145—146).	
XIII.	<i>Ważniejsze czasopisma pedagogiczne</i>	146 — 150
	(Czasopisma polskie 146—148. — Czasopisma obce 148—150).	
—		
	<i>Uzupełnienia</i>	151 — 152
	<i>Skorowidz autorów</i>	153 — 160